

268
~~Civis & Stran~~

61

R. M. K. I.

441.

1. peld.

(Hianya: B₁ lev.)

ed

227. h. R. H. I. 447.
AZ VR VA.

CHORAIAR VL, AZ
IGAZ AVGVSTANA CONFES-

sio szerint: Melly az boldog emlékezőtő fölfe-
gős ötödik CAROLVS Rom: Chaszarnak,
Christus Vrnk születése vtan. 15 30. elzrendő,
benalazatosan be nyoitatott volt: mo-

stani nyomorult időre. Készítetott

kezi könyvcske

Epist. 2. Joan: 1. & 10. 11.

Há valaki iön ti hozzatok, és nem hozza azt á
tudomant, ne fogadgyatok azt be hazatokba,
sőt vgyan neis köszönietök nekic. Mert
akki köszön annak, köszködik az

Penny ö gonosz cheleködetiuel

Az együgyü köröztieneknek iouakra:
Palhazi Göncz M^{os}, Leuaz

Prædicator alta

An. CCCXX.

Nyomtattatott Kereszturat, Far-
kas Imre által, Anno 1613.

43
Olim Stephani Wiczian mure
Leopoldi Joh. Bellohorzky
inde ab anno 1800

M. K. K. KÖNYVTÁR
BUDAPEST
1909. é. 25. sz.

AZ TEKENTETES
ES NAGYSAGOS SEIFRID
KOLONITSNAK, SZENTÖLT VITEZ
Vranak, Purgschleinicznek liedenpoig-
nak, Leuardnak örökös, es Levának Za-
lagos Vranak es Capitanyanak : Az fő-
segős II. Matthias, Rom. Chaszarnak,
Magyar es Cheh ország Coronas Ki-
rallyanak, &c. Hadakozó Tanatának es
Komornikának &c. az V. Isténül keduet
es kegyelmet kiuan, es alazatos
szolgallattiat aianlia.

Em ok nélkül hasomle-
tottak, Tekentetes es
Nagysagos Uram az
reghi köröztyen lelki
Tanetok es Doctorok az szent irast
oly folyo vizhöz, melyben a barany
A 2 labairz

EPISTOLA

labain gazolna, es az magas Elephant vszna. Mert az mi első szüleinknek siralmas esetitül foguan, az meg romlott emberi. Nem közöt mind vgy volt az dolog, hogy noha az fölségős UR Isten önne maga, az reghi szent Attiak, Patriarchak, es Prophetak, Christus Urunk önne maga az ő szent Apostaliual, Euangelistaual, es Doctoriual, söt vgyan az ő ditsőségős udvarlo szolgaiual, az szent Angyalokkalis, mind az O es Vy Testamentombā, az ő szent igeienek eghő szöuetneket szelős ez egész vilagon

DEDICATORIA.

gon meg gyoytatta, es az Euangeliumnak örüendetős igenetit, az Christus Iesusnak erdemeről, tisztan es igazan mindē nepeknek predicaltatta: Mind az által ez gonosz világ vgyan ez világ maradt: es az utalatos sötetsegből az világossagra semmikeppen nem akart, mindenny sok szépen ön szollo biuogatoknakis szauokra iönnye, hogy valamikeppen meg ne feddenek az ő gonosz chielekődetők, mellyek nem Istentől, hanem az sötetsegnek feiedelmetül es az ő megvakult es igazságtul eltauzott k

EPISTOLA

ba elmeiöktől valanak. Nemis-
choda pedig az hogy effelek az igaz
tündöklő vilagosságra nem iuthata-
nak. Kiket szent Palis meltan pi-
rongat 1. Cor. 1. ekkeppen szoluan:

Hol az bölts? Hol az iras tu-
do? Hol ez vilaghi tudományok-
ban vetekődő? Nemde nem bo-
londetottae meg Isten ez vilagnak
bölcseséget? Okatis adgya szent
Pal ugyan azon igeek után ez vi-
lag vakságanak, monduan: Mert
minek utanna az Istennek böltsese-
geben ez vilag meg nem ismeri az
bölcseségnek általa az Istent: tetzek
Istennek

DEDICATORIA.

Istennek az balgatag prædicationak
általa idueziteny az hiueket.

Ugyan erre nezi iduözetönk is sz.
Matthenal cap. II. az önne magá-
nak es az ő szent Attyanak meg is-
mereseről szoluan: Senki nem ismeri
(vgymond) az fiat, hanem csak
az Attia: es az Atiatis senki nem
ismeri, hanem csak az fiu, es akki-
nek az fiu azt meg akaria nyilat-
koztatni.

Melly ismeret bizonyara nem ez
vilaghi böltsesegből, hanem az Is-
tennek szent igeieből all, mellyet vis-
galnunk es forgatnunk parantsol id-
uezi.

EPISTOLA

uőzítónk, Ioan. 5. Mert ugyan az
Istent senki meg nē ismerheti (mint
Irenaeusis űol) hanem ha kē Istentől
tanitatott leend.

Valaki tehat az derek szent ira-
stul el tauozik, az d világosságtul,
az Istennek ismeretűől, az igazság-
tul, es ugyan az örök életnek uta-
tul tauozik örök veszödelmere el.

Az sz. irasnak meltosagat Pa-
normitanusis azért emely illyen bö-
chültre föl, monduan: Plus cre-
dendum est vel simplici Laico, Sa-
crum scripturam producenti, quam
toti simul Concilio.

Mert

DEDICATORIA.

Mert noha ugyan Synodusok-
ban sokott az űent irasban valo
controuersiakraul decisio lenni: mind
az által annak nem az nagy pom-
pasagos Titulusra, sem az szeme-
lyök meltosagara, es egy ertelömben
folyoknak sokasagara: sem az idő-
nek reghisegere nezue: hanem az
Isten igeienek meltosagara nezue
kellött, kell mostis, es kelletik ez
utanis veghöz mennye. Ezök
mind egy leuen: igieközetömet es
szandekomat Nagysagodnak, ke-
gyelmes Vram, igen röüidedön im-
mar enis alazatossan meg ielőntöm.

Im

EPISTOLA

Im negy esztendőmer immar eben, az Istenül en ream meltatlan Bolgaiara bizattatott Prædicatori biuatalomban, Nagysagod Sarnya es kegyes Atiai vedelme alatt eltöltöttem. Mely időközbe az sok felől ream forro nyughatatlan emberök miat nem kitesin tribulatioban voltam; sőt meg mostis ugyan szinten az közepiben euezek: varuan Istenül io remenseg alatt, boldogsagos euentust. Mert in Politico ordine, nem csak az szegin tudatlan, es valtozo ertelmü közsegrül, akki minden bel utan hanyatlík, hanem

ugyan

DEDICATORIA:

ugyan azoktulis, kik aletiak magokat valakiknek lennye: sőt ugyan az Egyhazi rendön valoktulis hol Papista, hol Caluinista, hol testragho ámerő, es vy tudomanyhintőgető eretnek neuet kell hallanom es viselnem. Az ellen ök Orthodoxusoknak, az igaz Augustana Confession valoknak, Christianusoknak, Lutheranusoknak akarnak salutaltatny.

Voltam es laktam, aldott legyen az Nagy Urnak neue, mind Papistak mind Caluinistak között gyermekemtul foguan eleget: de azoknak

EPISTOLA

zoknak Belletitöl soha meg nem
sertettem: s. tudom bizonyyal, hogy
ez után az kegyelmes Isten azok-
tul kegyőssen az ő neuenek dichőse-
geert meg tart.

Sőt az Nagysagod minden bő-
chültre melto Bemelietis az alha-
tatlan vilaghífiak, az religio dol-
gabul mibe keuertek vala, nagy be-
lőssen kü teriesztött Barnyon iaro
birrel, Nagysagod tudom mostis
siue faidalomaua emléközik rola.

Azert noha az io lelki ismeret
maga artatlan saganak meg bizony-
rasara Apologia nélkül nem szü-
kölködik:

DEDICATORIA

kölködik: mind az által ez, holot
nem csak az en elvetött Bemelyő-
met, hanem az egész Taneto es Ta-
nulo, minden rendbül es nemzet seg-
bül allo köröztiendők et illeti, kik az
Augusta varasban Christus Vrank
születesen után 1530. estendőben, az
boldog emléközető Eotodik CARO-
LVS Romai Chasbarnak be nyoyta-
tott, es ugyan ő fölsegetül megis-
erősitetött valla stiaualliak, tartiak
es valliak, ugymint mely fondalta-
tott egydül csak az Prophetak es
Apostalok irasabül, az egy fő seg-
let kövön az Ur Jesus Christuson:
melynek

EPISTOLA

melynek ellene meg a Pokolnak kapui sem alhatnak.

En is ezt az mi Vrunk **JESVS** Christusnak vech Vachoraiarul való kis irasomat, noha igen gl'onghe erövel, de io lelki ismeretbül, szar, mazott szandekkal vettem előmbe. Mondom: Nem azért, hogy az mi vallasunkkal ellenköző feleinknek ezzel (akar mely reszreis) altercatoria es vörsöngesre utat nissak. Mert Isten ebben igaz itélő es bizonsagom ennekem, hogy az vegre tollamat sem vettem kezembe: hanem hogy az mi vallasunkon való együgyü

DEDICATORIA:

együgyü, de szelegy erköltsü, es chöndes lelki ismeretö Magyar embereknek mutassam együgyükeppen ebben meg mind az Calvinismusnak eredetit es processusat: mind az mi vallasunknak alhatatos igassagbul való allandos agat: mind pedig az mi velünk ellenköző feleknek tevelgesit. Es ugyan ezön munkatskamat (ha melto chak annak is elmemnek gyenghesegeböz kepest neuezem) nem volt volna anny bator sagom, hogy magamtul felis vettem volna: de egynehany igassag szomsinhozo fő renden való vitezlö Vrain,

EPISTOLA

Éc. östönlenek rea: kiknek, tisz-
tömis intött, hogy ugyan eröm fölöt-
tis, ilyen melto keuanfogoknak en-
gedgyek, auagy csak ezertis, hogy
ez az Isten tiszteffegyet es minden id-
uezüilendőknek örök életidket con-
cernallia es illeti.

Nemis volt soha szandekom ezt
praelum ala bochatanom; de holott
immar az tölünk idegen vallason
valoknak is kezök között, egy exem-
plarumnak kezemről kü adasomnak
vanna, hallom forogni, akaratom
ellenis vonyattatom rea, hogy kü ad-
gyam, ugy, hogy ez a mi vallasun-
kon

DEDICATORIA.

dekomat, Tekentetes es Nagysa-
gos Vram, hogy io neuen vegye Na-
gysagodat alazatoosan könyörgök, e-
sedőzen abetatos imadsagimban
az nagy Ur Istennek Szent Binenek
előtte, hogy Nagysagodat, iöuendő
hazastarsasagra iegyztetött sze-
relmes matkaiával, az Tekentetes
es Nagysagos ANNA MARIA
a Sarav aszszonyal, io szerenkes
hazassagbeli rendnek kedves ehti-
ben, sokaig meg tartsa: es az Szent
hazassagnak dragalatos szép gyü-
mölcheuel ugy meg latogassa, hog-
Nagysagtok fiainak fiain, nem

EPISTOLA

zetsegenek teriedesen, es az egész
kőrösztyensegnek semlatomast va-
lo epulesen örüendözhesőn. Ez az
eletbül való kí hordozkodas utan,
az meniey dichősegek meghervad-
hatatlan Coronaianak elvételeben,
az Vr Iesus Christusban reszesők le-
uen, Nagysagtok örökkül örök-
ken minden szentőkkel örüendöz-
hesőn. Amen.

Ada Leua varabul, sz. Mihál:
ba: első napian, Christus Vrunk szü-
letese utan 1612. esztendőben.

Nagysagod

Alazatos szolg.

Palhazi Göncz Miklos Prædic.

AZ ISTEN FELEO KEGYES OLVASONAK.

AZ mi Vrunk Iesus Christusnak di-
chőseges szent Attyanak Neueert
kerlek en, es intlek oh Christus ve-
reuel meg váltott hiu kőrösztyen olua-
so: ez kezi könyuetsket vgy oluassad,
hogy elsőbenis szüednek haborgo in-
dulatit meg zabolazuan, valamelyk
partra ok nélkül hailandob ne legy, ha-
nem ertelmeuel, es io lelki ismeretbül
szarmazott itelettel elly. Masodszor,
se az reghi szent Atyáknak irasi: se az
Conciliumoknak vegezési: se semmi ne-
mő embereknek nagy tettetős Titulussa:
sőt valamely Angyalnak tanetasa se le-
gyen nagyobb tekintetben se máltság-
ban előttd az Istennek szent ighienel
mellyet ő szent föllege az Propheták
es Apostalok irasiban be foglaltatott
Mely felől Christus Vrunk önnē magy

AD LECTOREM.

Ioan: 17 így szól: Attyam szentöllyed meg őket a te igazságodban: A te beszédöd igazság.

Bizonnyára az vég Vachorának íghet, Az Atya Istennek örökken való fiansak módja: akki igazság: kinek az ő szavaiban semmi alnokság nem találtatott: az mondotta ezeket: es vgyan Testamentumban hatta minékünk az ő örökösöknek: sőt vgyan azon ígheket az Euangelistákkal es szent Pal Apostallal, külsőmb es külőmb időkhben sok izben, de vgyan azon egy értelmében meg vettatta, es időkről időkre repetaltatuan, az mi nyomorult mostani időnkreis megtartotta. Holott azért ez íghek nyiluan valók, világosak, es Christus Vrunk szennvedesetül fogua, az Istennek szent győlekedetiben meg tartattak: hűtünk igazatának is csak egy börtüeuvel sem ellentőznek: Míchoda lelki ismerettel kelleffek

AD LECTOREM.

kelleffek tehát ezeknek egyenős értelműl el távozuan, idegőn, homalios es akadaliós emberi nyughatatlan elműl talalt értelmőre sietnünk: ha gyom azt az igaz lelki ismeretű keresztiéneknek iteletire? Hogy pedig az emberi elme a figurákra allegoriákra példák es példázatokra illy igen sietségőn, az vgyan nemis vylag: hanem az embernek szomorú eseti vtan követkőzőtt lelki es testi nagy romlás hozta azt magaual. Példánk lehet ebben Abraham Patriarcha, akki Rom. 4. Pater omnium credentium: Minden hívőnek Attyának mondatik: Kijő az Isteni nyiluan való ígeretőkől giakran, az őnnen maga fienek értelműhöz támaszkoduan, Allegoriákra Tropusokra hanyatlott nyaualyas, mind addigis, miglen is, még vjob es világosb a nagy csak az előbbenihez hasonlító ígeretűt venni az Vt Istenűl.

AD LECTOREM.

Mert ahol Isten ő nekie magzatot
 igher, Gen: 12. nylyan való szép világos
 igeikkel: TE BENNED meg aldatnak,
 vgymond, ez földnek minden nemzet-
 segi: Latuan azt Abraham, hogy ő
 mind felelősestől ven es magtalan em-
 ber volna: mindgyarast az Istennek il-
 lyen szép igheretit Tropusra es allego-
 riarra viszi, így sapoloduan magában:
 Talan Isten mas embertől szarmazano
 do fogadott fiat ad ennekem? Es vyob
 könyörgessel mikor ezert vntatnaia az
 Istent: ismeg az első világos feleletnel
 világosbat veszen Istentől, ezt halluan:
 Nem leszen ez (á te szolgad) á te örö-
 kösöd: hanem akki az te mehedből szar-
 mazik, az leszen á te örökösöd. Gen. 15.
 Erről is az igen szép nylyan való Isten
 mondasaral, szeghin Sara asszony,
 nyaualyas Abrahamot ismeg Tropus-
 ra, példazatra viszi magauat egyetem-
 ben.

AD LECTOREM!

ben, monduan: Gen. 16. Meny be az
 en szolgalo leanyomhoz, hogy chak
 onnanis legyen magzatunk. Ezt pedig
 az Isten igheretinek magyarázat, Sara
 földötte igen első es Isten szerint való
 magyarázatnak tartia vala lenni, monda-
 uan: Az Isten az en mehemet meg tar-
 toztatta, hogy ne szülhessek. Las szép
 allegoriat itt? Vgyan ezön Sara ass-
 szony allegoriat az VR Isten ismeg
 vyob es az elsőknélis világosb igeretre
 viszi Gen. 17. es Abrahamnak így szoll:
 Nem az AGAR á te szolgad, hanem:
 A SARA á te felelősed szül teneked
 fiat, es Ilaaknak neuezöd te azt. De
 mint vagyon Abrahamnak dolga? vala-
 lyons hiszene ilyen sok szép igheretöke-
 nek az mellyekben az születendő fiának
 meg á neuetis hallja? Nem: hanem in-
 kab meg neueti az Istent, monduan ma-
 gaban: Michodat? en tülem szaz első
 tendő

AD LECTOREM.

tendős ferfiatul, es az kilenczuen esztendi
dős Saratul szarmazzeke fiunk: kik ifi-
fiusagunknak ideiben is magtalanok
volunk?

Lásd itt körösfztyen oluaso, mely is-
gen szembe szökött legyen Abraham
mind feleségöstül az fölséges Istennel,
kinek győzhetetlen hatalmat, igheretis-
nek igazságot, es meg foghatatlan böl-
cheséget vltromollyak es vizsgállyak sze-
ghenyők az ő tompa elmeiöknek Tro-
pusual. Illyeten am az meg rögzött o-
pinio, auagy hamis veleködes az mai
napigis, ahol meg gyökerezhetik, es
maganak felszket verhet az gyarlóság ala-
vetetött embőreknek szíuőkben: kit
nem könnyen irthatsz ki.

Mind az által vgyan nem veté el ő-
ket ez gyarlóságbul szarmazott nagy te-
uelgafőkert az Vr Isten: hanem negye-
dik igheretiuclis meg erőffete Genes. 18.

Mellyetis

AD LECTOREM.

Mellyetis hogy magaban meg neute
az Sara aszfzony: Az Isten nagy harag-
gal monda Abrahamnak: Miert neute
a Sara á te feleségöd? Ez annyual na-
gyob emléközetre melto pelda: menny-
uel inkább ez egész vilagnak Abraham
illy neuel commendaltatik: hogy ő
Pater omnium credentium legyen: es
minden hiuőknek Attyanak neuezteffek.
Lásd itt az Abraham Atyank es Sara
anyank peldaiban, az Istenős dolgok-
ban mennyre erőn az emberi böltsé-
g lme mint fantikálnak, mint hanyatló-
nak egyk tudatlanságbul az másikba,
az ő allegorizaiokkal nyaualyások. mind
addigis, míg az ő elmeiökhöz mérik es
fontollyak az Istennek meg foghatatlan
böltséféget, igeretinek igazságot, es az
meg adasban hatalmat? Mellyert vgyan
meg haragszik az Vr Isten Abrahamra
es mond: Auagy vagyone lehetetlen
alami?

AD LECTOREM.

Az Istennek ez mondasára, az több
igheretőkétis elmében szedőgetuen es
bizodalmat veuen Abraham: imar nem
tetouaz ketelkődésiben: sem nem haboz
testenek erőtlensége felől szedőgetött
gondolatiban: hanem meg erőlsöduen
hűben, dichei Istenit. el tőkeluen ma-
gaban azt: hogy valamit nekic az Isten
meg ighert, azt hatalmassan megis ad-
bassa. Rom. 4.

Ez sokszor es sokképpen tört Isteni
igheretőkben helyhőztetött erős hű indí-
totta am föl osztan Abrahamot, hogy az
Isten parancholatiara meg fel aldozníjes
készt volna az ő egyyetlen egy fiat. Isaa-
kot. Gen. 22.

Mely chelekődetitís, ha maga elméie
utan indult volna megis vgyan illien ala-
legoriaual meg írtzodoztathatta volna
monduan: Isten parancholattia azt tart-
tya: hogy, ne ölly. Gen. 9. Exod. 20. Isaa-
kot. Gen. 22.

AD LECTOREM.

még: aztis mondotta ennekem: Az Is-
saakban neueztetik (vgymond) az te
magod. Azert nemakaria Isten hogy
meg öllyem az en fiamat Isaakot, ha szin-
ten mondgiatis. Nem allegorizal itt,
hanem strictim az Isten parancholatiara
hoz chatoluan hűttel magat, el vífzi, es
készt meg aldozni az ő egyyetlen egy fiat:
Gondoluan azt, hogy ha az Istennek
elsőben tört igereti be tellyesöttenek á-
bötü szerint: ezis, hogy az Isaakban
neueztessek az ő magua, be tellyesöde-
hessek, ha szinten az halalbul kellettnek
annak vyobban ez eletre föl tamadniais:
holott Istennel mindenek lehetségessek.

Az V y Testamentumbanis Zacha-
rias Pap, es az ő felesége Ersebet, elsőben
nemde nem allegorizalnak valac, hogy
bötü szerint nem hihetnek köröztőlő Is-
nos felől tört Isteni igheretöt: Luc.
monduan Zacharias: Honnan tudh:

AD LECTOREM.

Sam en ezt: holott enis ven ember vaa
gyok, az en feleségem is koros

Akkeppen szűz Maria Gabriel Ana
gyalkövetlegere allegorizálomduan:
Hogy hogy lehetsz az, hogy en ferfit
nem ismeruen, fiat foghiak méhemben,
es szüllyem azt szüzességhent De hogy
mind ez kettőnek meg felel Gabriel Ara
changyal: Zachariasnak, hogy ő meg
nemullyon: Marianak pedig, hogy ő
az szent lelők Istentől meg környező
tettek, es az Atya Istennek ERBLET
TVL meg arnyekoztassék: es vgy for
gadgyon méhemben. Eggik sem disput
tal többet, sem allegoriat nem kétfelnek
az nyilvan valo igeretben: hanem az
mint hűbűl variak, vgy az igeretöt üdö
uel elis veszik.

Igy az Apostolok nem disputallják
az Christus mondasar: Ez az en testöm:
Ez az en veröm; Michoda testöt es vert
ertsön

AD LECTOREM.

ertsön ott Vruunk: hanem az Christus
magyarazattian lelők meg nyugoduan,
ki azt így magyaraza meg: Mely ti e
rőtötök adatik mely ti erőtötök ontatik
ki: veuek, euek, es iuak azt. Michoda
ok kélzöritsön tehat tegödötis ch kö
röztien ember Zuvinglius, Oecolam
pad: Caluinus, Beza, sők feyu allego
riaiokra, nem latom. Nem iohbe az
Apostolokkal Christus mondasar sim
pliciter igaznak lennye el hinnéd: es
hűbűl az szűz Mariaual mondanod:
Legyen ennekem á te beszédöd szerinté
Es az hű Abrahammal azt vallanod:
Hogy semmi ninchen Istennel lehetet
len: csak így, es különben soha az
Vr Vachoraia felől, ne vellyed, hogy
lelköd meg nyughassék.

Ex Libris Stephani
Wiczian, ab Anno.
1768.

AZ VR' IESVS
CHRISTVSNAK VEGH
VATSORA IARVL.

A Z Vegh Vatsora-
nak igheit, miuel-
hogy Christus Je-
sus Veunc önnön
maga, vyonnam
readeltetöte Te-
stamétomnak fog-
maiában, nagy szívbeli buzgósá-
gal, s heratos imádsággal, es vgyan
maga külső vilélekenekis chudala-
tos indulatiual, az ő elszáratásának
es kezben adattatásának eyeli estue-
lin, az halálhoz immar szinten kö-
zel leuen, az ő Ecclesiájának es szent
gyöleközésének anyagi bizomásra il-
licenek azokat nem csak nagy böcht
letben tartanunk mindnyaiunknak
valakik körösfzteni neuek viléle-
ben örüendünk, vgy mint az min-
denható Atya Ve littenek egyetlen

egy természet szerint való fiának sz.
Testamentomának, és mi hozzánk
vólso ki ielőlött akaratának ki
szelött erejével: hanem v.
gyan tartozunk is vele, hogy azok
tul neha gyakoriatosán, de ugyan
nagy lsteni szelölöl, és lelki zhera
rosszaggal tennék csak emelölölöl
ris, minckiben az mi Vrank Iesus
Christus Legallia és Testamentom
ban hadgya minckünk keresztye
neknek mindölölöl iusait.

De ha ez neghedős vilagnak vi-
ha fordult állapotát meg tekentők,
szíüünknek es vgyan tessi semcink-
nekis zokogo siralmaul panaszol-
kodhatunk róla, meny sok konkol-
lyal, es sok küfömb küfömb idégön
magyarázatokkal vesfrögette legyen
meg az Pokolbeli ördög az mi edes
Mesterünknek, nyiluan való, ki ab-
raztatot, es világos Testamentomi
mondafának igheit: Vgy hogy, va-
lakik az VRNAK vegh Yachoriz-
rú

ent vagy itnya, vagy tanteranya ma-
sakat akarnak, azok nagy tengérszeli
völék és habok közé adgyak mago-
kat: bizonyára nemis azért hogy az
Ur Christufnak szent igéie, mellyel
ez Sacramentomot ferze, homalyos,
elrőitott értelmű es akadályos vol-
na Mert azok bőüüüü böüüre mind
világos es nyíltan valo szent igék e-
de az visza fordult elmeknek amaz
viszfatergős nyugtalanlaga miat
mellyet mi ellentünk az Sacramenta-
riusok, immar vgy mint 90. elstem,
dőtül foguan föl gyullasztottak.

Mely ifzonyu teufelgecnk ellő in-
detois, Christus Vrank születese
vran 1522. elzetendőben, Andreas Andr. Ca
Caroloftadius Bodenftain velt. Az roloft. ellő
időnő foguan, ez bereucherlen vifz. Sacramen
ha vonyas anny erő velt maganak, tariuso
es oly igen el teriedött nem chak
Galliaban, Angliaban, es Nemet or-
szagnak is nemely harariban, de meg
az mi szeghen romlott orszagunk.

C.

bania

ELŐL IARO

banis szanakodásra melto, mely ve
szódelmes gyökeret vert vgyan o
rozuan es hertelenfeggel maganak,
vgy annyra: hogy akar az vetekő
desre föl tett egy mással ellenkőző
kerdesőknek akadalióffagar: akat
az magyazatoknak es ertelmeknek
külömbözefit: akar affelöl irt köny
ucknek szamos voltat tekintsed, el
medet minden fele elegendő dileu
susban legeirethedd,

Dispositio
Libri.

Azert ez Materianak beuelkő
desben hogy io moddal proceda
hassunk, az szent leiők lsten vezerle
seből, Ez Sacramentomnak igehöz
magunkat chiatoluan, három reszre
oszfzuk az Vr Vatsoraiia felől valo
tanusagunkat: melyet (Liber Chri
stianæ Concordiæ) az kőrosztien
eggyeseigrul irt könyuetsakeis rend
szerint meg tart.

Előben azt keresők föl, mi le
gyen az ellenkőző felek között az
Vr

BESZED.

Vr Vatsoraiatul valo vetekődesnek
feie, ausgy derek kerdesfe,

Masodik reszeben az mi igaz val
lafunkat, föl teuen erősfirők meg

Harmadikban, az velünk ellenkő
ző feleknek teuelgesit mutatások es
velsők meg.

CAPVT I. DE STATV CONTRO VERSIAE PRIMARIO.

M legyen az Vr Vatsoraiia felől
az vetekődesnek feie, azok fi
három meg vethetetlen okok, mel
lyekert (Librum Concordiæ) az ke Liber Con
relztien eggyeseigrul irt könyuet, cor. tribus
az kőrosztien Anyaszentegyhazban de causis
munkalodo Tanitok szerzőttek, vi. cōscriptus.
lagosin meg mutatnak.

ELSŐ. Mert relz szerint meg az Prima cau
boldog emléközető Luther Marton sa,
D. ekeben, relz szerint az ő halala
vtan, nemely Egyhazi Tanitok cik
vgian igen meghit embereknek tar
tatnak

ELSŐ RESZE.

eartnak vala) nem csak titkon es al-
 tomban, hanem vgyan nyilván az Sa-
 cramentariusok teuelgeter, az lsten
 gyöleközerte be hintőgetek; Ez
 pedig az böchületes AVGVSTA-
 NA Confessio nak, sőt vgyan az bol-
 dog emlékező Luther Marton
 Doctornak neue es palstra alatt che-
 leködek (mint szinten most s jrt na-
 lunk szoktanak iarni) Vgyan ezón
 vesződelmes Master'eg lön legh el-
 ső okais, az Augustina Confessio-
 nak meg veszőgetelenek, es meg
 Philep. Me. változtatásanak; Mellyet Philep Me-
 lant. á Cal- lant hon, maga feyeről, igen gondo-
 minismusra latlanul, az Saxoniai Elector I O-
 vrenit, az HANNES FRIDERICVSNAK,
 mi Ecclesia Luther Martonnak es az egész Saxo-
 niának na. niai repurgalt es tisztá Ecclesiáknak
 Gy. kazara, hírok nélkül, titkon cheleködek. Es
 ez az Lutherana Ecclesiáknak közön-
 seges vallásoknak meg változtatása
 annyal vesződelmesbe lön, menny-
 vel tereseb vart nita a Calvinistáknak
 augy

ELSŐ RESZE. 4

augy Sacramentariusoknak az mi
 Ecclesiáinkba valo be rohanásra, es
 abban az ő megökönek sabadon va-
 lo el hintőgetelere.

Mert az Augustina Confessio/ Ar. 10. Cö-
 nak tizedik articulussa mely ez igek. fcl. August.
 ból áll: De Cæna Domini sic do- contra Sa-
 cent, quod corpus & sanguis Chri- cramenta,
 sti verè ADSINT & DISTRIBV- rios scri-
 ANTVR vefcentibus in Cæna Do- prus.
 mini. Et improbant secus docen-
 tes. Az az: Az Vr Vaforaia felől
 így tanetnak, hogy az Christus teste
 es vere VALOSAGOSSAN IE-
 LEN LEGYENEK, es OSZTO-
 GATTASSANAK az Vr Vaforaia-
 ualelőknak. Es nem iauallyak azo-
 kat, kik kü'ömben tanetnak.

Mondom ez á tizedik Articulus
 nem á Papisták ellen irattatott vala
 be, kik akkor á Christus valóságos
 teste es vere ielen letele felől tisztán
 es igazan tanetnak vala, noha azok-
 nak ielen voltanak modgyarul fölbe
 te igenis

ELSŐ RESZE.

te igenis reuelgenének: Hanem az Sacramentariusok ellen, kik az Christus testének es verének ielön voltak az Vt Varforszabul kü ragadnak.

Artie. 10. Ez articulus az időtul fogua hogy Conf. Au. az Eorodik CAROL Chafzarnak gust. dupli. Augustaban be nyuytatott volna, eiter corru. vgy mint tiz esztendőig nagyobb bõpit Philip. chüsterben es tekenetben vala az pus Melan. Ecclesiaban, hogy sem mint valami igazgatast kiuant volna: főkeppen pedig 1537. esztendőben Christus Vruok születése után az Schmalkaldiai Conuentusban. Hanem az v-

Phil. Mel. tan Philip Melanthon, (felteben meg vezető chelekötte legyenek nagy chak egy getót Con Herczeg kedueert, ki az Caluinifelsioia Au musta hailandob val.) Anno 1540. gustat soha á maga hazanal Vitebergaban, ó maga fcyetul, in scis ordinibus, protestantium. Valtoztata, chonketa, es vesztőgere meg, vgy hogy, mint egy papuchot akar mellik sabodra vonnyad, szolgallyon. Mert ez igek helye.

ELSŐ RESZ:

3

helyeben: QVOD CORPVS ET SANGVIS DOMINI VERE ADSINT ET DISTRIBVANTVR. (Az az: Hogy az Vrnak teste es vere valóságosan ielön legyenek es osztogatassanak) helyhöz: tette im ez igeket: QVOD CVM PANĒ ET VINO VERB EXHIBEANTVR Corpus & Sanguis Christi. Az az: Hogy az kenyérrel es borral bizonyyal adattassanak az Christus teste es vere.

Az ellenkötő felről szollo igeket pedig: (ET IMPROBANT SECVS DOCENTES: Es nem iuallyak azokat kik külömben tanetnak.) ez tizedik articulusbul tellyel, seggel ki batta.

TOVABBA. Az Augustana Confessionak Apologiaiaban imilyen szok vannak: Decimus Articulus approbatus est, in quo confirmetur nos sentire, quod in Cœna Domini, vere & substantialiter ad-

C 5

lue

ELSŐ RESZ.

sint corpus & sanguis Christi, & vere exhibeantur cum illis rebus quae videntur, pane & vino, his qui sacramentum accipiunt. Hanc sententiam constanter defendimus, et diligenter inquisita & agitata. Cum enim Paulus dicat, Panem esse participationem corporis Domini & sequeretur, Panem non esse participationem Corporis, sed tantum Spiritus Christi, si non adesset vere corpus Domini.

Az az: Az tizedik Articulust is vallyok, melyben vallyok magunkat illy értelmében lennye, hogy az Vt Vachoraiaban valóságosan es allas szerint ielön legyen a Christus teste es vere, es valóságosan oszteogatassék azokkal az lathato allatokkal a kenyerrel es az borral, azoknak akik az Vt Vachoraiat hozzaiok veszik. Ez értelmünket alhatatossan oltalmazok, az dolgot szorgalmasan meg hanyuan vetuen. Mert ahol

ELSŐ RESZ. 6

ahol szent Pal az kenyeret az Vt testül való részefülesnek mondgya & köztözköztök, hogy az kenyert nem Christus testeuel, hanem csak testeuel való részefülesünk volna, ha az Vtnak teste valóságosan ielön nem volna. Ezeketis az igeket, az meg vesztögetött könyveben Philipp Melanthon, Z. Pal irasara akki mutat eggigh mind el hatra, az mint az ő maga közszöve is meg tetzik.

Bizonyara a Philipp Melanthonnak az Sacramentariusokhoz való ez illyeten tirkos el haylása, az reformalt Ecclesiákban üdö iartaul nagy sok zurzuart habotuc szerte es indeta. Mert az Theologusok közül igen sokan, soha meg sem gondoluan azt, hogy Philipp Melanthon az Sacramentariusokhoz haylott volna, ez egy ferfunak, vgy mint az ő közönsegös Praeceptoroknak meltsagára es tekerterire mezu meg chalattatuan, csak tudatlan,

Ex corpore
doctrinae
Philippico.

datlanfogbulis fokban az Sacramen-
tariusok teuelgeleben estenek vala.
Es ezók, inkab együgyűségbül hog-
sem mind gonosz szandekbul vet-
keznek vala.

Nemely tauazb tiikon kuffago
Caluinistak pedig az Philep Melan-
thon Corpus Doctrinaia szine alatt,
lappauguan melynek teuelgesi meg
á napnak fenyere nem iutottanak
vala, az egész vilaggal el hitetik va-
la, hogy ók az Luther Marton Doctrina-
tatafatul, az Augustana Confessio-
tul, es az Schmalkaldiai articulusoka-
tul egy szalnyra sem tauoznanak el.
Mely Mesterseget az mostani köz-
tünk valo Sacramentariusokis igen
meg tanoltak.

Mellyet hogy ók minden fő es
köz renden valo emberókkal inkab
el hitethetnének, az Lutherus es Phi-
lep Melanthon között valo meg-
seythetetlen nagy baratsagot az egig
magafsallyak vala; vgy annyra, hogy
akaz

Dolus Sa-
cramenta-
riogum.

akar mitis lehetsegősbnék engedne-
nek lenni, ez ket fő embernek egy-
m. stul valo elfszakadasanal. Mely
chalardfogokat illy alnok Mesterse-
gel halolliak vala be, irkaluan es ta-
nieruan azt, hogy noha mind Luther-
rus, mind Philep Melanthon azon
egy ertelömben volnanak: de mi-
uel hogy Lutherus (confusè) io rend-
nelkül, es inkab mind Nemet nyel-
uón irt volna, Philippus pedig De-
ak nyeluón es iob renduel vgyana-
zon Luther Martony tanatasat pro-
ponalta volna, azért illendöb es
hasznosbis volna az Philippus
Corpus Doctrinaiaibul az Deakok-
nak tanolnyok á szent irast. Mely
egy alnok Mesterseggel á Lutherus
irasat az Ecclesiabul, senkinék chak
hircuel sem leuen, ki tolyak, es Me-
lanthon irasanak, az igaz Augustana
Confessionnak szine alat nagy melto-
sagot farag chaluan, merö mind azon
Caluiniszmussal fordetak az refor-
male

maist Ecclesiakat föl, főképpen Saxo-
niában.

Doctores Melynek szomorú íze Viteber-
Viteberg. gais meg költötte. Mert az iffiabbik
Deficiunt. Caspar Cruciger, Christophorus
Petzelius Fridericus VVidebramus,
Heinricus Mollerus es egyebekis,
kik az fattiu es hamis Lutheranis-
must hirtőgetik vala, eluen az fő-
lyul meg mondott alnok Mestres-
gel, mellyel nem chak az szeghen
tudatlan köffegnek, de meg az ke-
gyes AVGVSTVS Electornak is el-
meiet vgy el amitottak vala, hogy az
karkies az egheknek őszur romialag
magauat inkább el hitetthet neie, hogy
sem mint ez meg neuez ő t Theolo-
gusok eretnőksegehe fölöl chak gya-
nakodnekis.

Sacramen- De lstennek melto bünteteseböl
tarj é lati- lón, hogy Christus Vrunk születese
bulis pro vyan 1571. elszendő fele, napul
denat. napra mereszbeke eluen: immag
nem titkon, hanem vgyan nylyan
való

valo irással, az Caluinistákkal ellene
kőző iambor hii Tanetokat karom-
lanak: neuezueneket Marcioniták-
nak, Samolatenianusoknak, Nesto-
rianusoknak, Eutychianusoknak,
Monothelitáknak, &c. abban az ő
hiruan könyuőkben, mellyet Ne-
met nyeluen neuezetnek **Grunde** **Grunde**
fest nevön.

Ez irásnak mikor az igaz Luth-
rana Confession valo Tanetok irás-
sal ellene allottanak volna, vallások-
rul ő kis vgyobban articulásokat ir-
uan: amazok meg nagyobb bodulá-
ra menuen, irának egy **CATECHE** **Catechis**
SIS VITEMBERGENSIS ne. **Vitember.**
uő könyvet, mely á Caluinista teuöl-
gesőkkel mint egy dohos dőgh vn-
dok fergekkel, vgyan forr vala.

Es noha az lenai Theologusok
Vigandus, Heshusius, Kirchnerus es
mások is, annak á Catechismusnak
ellene allanak: Mind az által az
Vitembergai Theologusok arra is-
meg

ELSŐ RESZE.

Apologia meg **APOLOGIAT** iranak: es az
Vitemb. ő Catechismussokat Caluinistá-
tul, abban írték lennye vitaták:
jelentuen azt hogy semmi abban az
ő Catechismussokban nem volna
olly, mely á Philippus Melanthon
Corpus Doctrinaeábanis meg nem
találtak.

Sőt vgyan azon 1571. esztendőben az Saxoniai Augustus Elektor, az ő Vitembergi Theologusai felől kérőködni es gyanakodni kezd uen, mikoron őket **DRESDA** vacuocantur, rasaba szolletotta volna, erőssen nekik meg parantola: hogy az VR. Vátforsai felől nyltan valo vallást tennének: olly villongho es tetőuazo Confessio iranak, mellyet valahova akarniak, oda erhetnenek. Vgyan azon írtokat idő iartauat Confessio Dresdensinak neuezek. Touabba, Mikor az agiz furt Vitembergai Doctorok kabalkodási felől az **AVGVSTVS** Elektor is meg

vyobbar

ELSŐ RESZE. 9

vyobban interneick, vizont **TOR**, Torgam e-
GABA ideze őket hűtőkről valo uocantur: vallas tetetre. Kik ott noha illy szór, vbi hor-
nyu esküest tőnek: hogy ők isten rendum de-
nek szinet soha ne lassak, ha chak egy ponunt in-
szalnyrais az Augusta Confessiorul ramétuma
eltauoznanak: mind az által vgyan
azon chalard, alnok es hamis hűtők-
kel, az Augustana Confessionnak szin-
e alatt, mellyet ők meg vesztőgete-
tek vala, es Augusta varasat az, soha
nemis latta vala) nem chak az Nagy
Iambor Elektor, hanem inkab maid
az egész földnek kerekseget alnokul
meg chalak: Es sok Iambor együ-
gyti körösztyen embőroket, ckik az
Caluinismus felől semmit ollyat ne-
mis gondoltanak) az Caluinisták
istentelenseghinek türeben cytenek
be, mind addighis: mig az Elektor
ezőknek chalardfogokat vgyan va-
loba meg tapasztaltuan, mint hamis
hűtőlatrokat es chalardokat Saxo-
nianak minden haratibul ki irdze-
neic.

Saxonia e-
ficiuntur.

D

Ez

ELSŐ RESZE.

Ez ada kenyszerítő okot rea az Augustana Confession való Doctornak, kik az kőróztieni egyeselegről irt könyvet szerzőttek, hogy vyon irással tennének önnek magok az Vr Vatoraiarul való tizedik Articulusul vallast: Es hogy az mellet, mind az mi Vtrunk Christushnak szasabul szarmazott igheknek értelmet, s mind az Augustana Confessionnak affelől való igaz elmeiet nyilabban ki fejeznek. Ez legyen elegh az első okul.

MASODIK OKA. Hogy ezt az tizedik Articulusul az kőróztieni egyeselegről irt könyvnek Authori magyarázatra előve vettek, annak masodik oka volt amaz Formula Concordiæ, melyet 1536. esztendőben, az Saxoniai es feőlő Nemet orszaghi Ecclesiak, az Vr Vatorai felől irtanak vala: es mind Lutherus az több Tanetokkal, mind Martinus Bucerus az feőlő Nemet orszaghiakkal

ELSŐ RESZ.

io

szaghiakkal Heluetiakkal iovalloztak, es vgyan alaias irtak vala,

Mert Martinus Bucerus, ki az feőlő Nemet orszaghi Tanetok kőzött első tekintetben vala, es az dolgot kiualteppen ő forgatya vala, elsőben nyiluan meg vala, hogy ő ez ideiglen akadalióssan tanetot legyen az Vr Vatorai felől. Azert annybul teutgefet kész volna reuocalni.

Annak vtrunka, a több Theologusokis, kiki mind maga személyében meg vallak, hogy őek az Augustana Confessiot, es annak Apologiæ, az mi Vtrunk Iesus Christus valóságos szent testének es szent verének, az Vr Vatoraiában való bizonyos ielön letele felől approbationak es iouallanaiaiki. Sőt vgyan börtütelőssenis kerek Luther Martont az ő Collegaiual egyetömben, hogy őket barátságokban es hitbeli attyafiságokban be venneieki

D a

Hare

ELSŐ RESZE.

Bucerus de Harmadszor, Bucerus es Capito
Indignorum Mád. to Lutherus hagyasabul, eleg hosza
szu, de igón homalyos vallast tőnek
az megtatlanok etele felől. Innen
Protestal inderatuan Lutherus, ket auagy has
Lutherus, rom izbenis monda azt: Hogy in-
kab egy szal egyeffeg se legyen köz-
tők, hogy sem mint chak külső szin-
mutato egyeffeg ők kiuannanak: Es
vgyan azertis kiuantatnek, hogy
Zvvinglius, Oecolampadius, es az
tőb Sacramentariusok teuelgesit, ez
Sacramentum felől, nyluan valo
igekkel publicē karhoztassak, es
minden Sophisticatio, auagy ighek-
nek kerenghő homalya nélkül értel-
mőket meg mondgyak: Azert ho-
lott nem chak Bucerus, önnen ma-
ga, az egész Heluetiaiak neuuel, ha-
uem az tőb Tanetokis mind kő-
zönsegőssen vallast tőnek rola, hogy
őkis vgyan azont ertenek, hinnek,
es tanerának: Hogy ē kenyer bizo-
nyara Christus Vrunk valóságos te-
ste: es

Az Helue-
tiaiak szep
Confessiot
rettek, de
nem allot,
tak meg.

ELSŐ RESZ. 11

ste: es ē bor, Christus Vrunk valo-
ságos vere legyen: Es hogy ezek az
egyhazi szolga által valóságossan of-
togattassanak közönsegőssen, min-
denőknek, valakik annak vetelehez
járulnak.

Vgyan azon Confessionnak for-
mulaiat akkor Philep Melanthon ir-
ta meghis. Mely az mi Concor-
diának declaratioiabol p. 729, ki tet-
zik, hogy bizonyara mindenben
igaz volt. Melynek mind az Sa-
xoniai, s mind az Sueuii Theolo-
gusok, sziuuel es tollal igertek, alai-
valo irasra magokat. Az Sueuii
Tanetok noha mind vegiglen valla-
sokban hiuen meg maradanak: de
Bucerus vgyan az ő első okadafara
teruen, ezon Concordia formulat,
chodalatos keröngesőkkel, az Sa-
cramentariusok tudományara alko-
ta es toldoza. Mert az vran kő-
uetközött 1537. esztendőben, mi-
kor az Heluetiaiakhoz haza tert
noksfagat.

ELSŐ RESZ.

Es Lutherus ellen kőltött házuglagat.

Volna, az meg nevezőtt Concordia-
nak Aftait, es az egész meg lőtt dol-
got nem vgy monda meg, mint Vt-
tebergaban lőtt es traktatott va-
la. Az Heluetiaiakkal pedig el akar-
vala hitetni, hogy Lutherus ő hoz-
zaiok állot volna, az mint egy leue-
leben Cunradus Pellicanus akkori
fő Heluetiai Professor erről emléke-
zik. Sőt vgyan az Heluetiaiak is it-
tak Lutherusnak anno 1538. felől.

Innen az kerekődek ki, hogy az
Sacramentariufok, az 1536. elszere-
dei Concordia igheit, az ő veszőtt
igyőknek gyamolatsára helyessé-
gel idegön értelmezre forditanak,
tudni illik: Hogy az Christus teste
Conc. Bu. az Vt Varsoraiban nem különb-
cerus mi- osztogattassék, mint mikeppen v-
keppé vesz gyan azon test, minden ő iausi-
tegette egyetemben, az Euangeliomi igek-
meg. ben, hűt által osztogattatik. Es hogy
az Sacramentalis vnio: (az az: Chri-
stus Vrunk testenek es verenek, az
kenyerrel

ELSŐ RESZE. 12

kenyerrel es borral, ez szentsegeben
valo egygyűlése) egyéb semmi ne-
legyen, hanem Christusnak lelki ie-
lőn volta, mely ielőn letelt csak az
hűt fogh meg.

Es noha ez nyiluan valo hazug-
sagnak, az Schmalkaldiai Conuen-
tusban mindgyarast eleit vettek, az idegön az
igaz Augustana Confession valo Ta-
Caluinis-
nerők, es Lutherus vgyan őnnen mustul,
magaisin Confess. Min. nyiluan meg
vallotta, hogy ő az Sacramentariu-
fok teuelgesében, az Vt Varsoraia
felől, semmikeppen nem reszes:
Sőt inkább akarzaia akar szaz szoris
auagy tüzes fogoual elszaggatatni,
auagy vgyan tűzben meg egeritenni
magat, hogy sem mint Zyvinglius
ertelmere hailany, auagy az Sacra-
mentariufok seregeuel közösfülni.

Mind az által vgyan így es so-
kaknak szíuókbül, az Lutherus el
hailasa felől valo gyanakodas ki
nem gyomlaltathatik vala, főkeppen
D 4 csak

ehak ezertis, hogy a Sacramentariu-
sok, az ő mitőlünk elszakadása felől
körüskint igen kerködnenek.

Buceruſtus Azert ez volt második oka az
körüztieni egyeffeegrül irt könyu-
zuglag el- nek ki adassanak, mely könyuben ki-
len az egez uantatott azis; hogy az egész iga-
Ecclesia zan taneto Ecclesia, az Lutherus
menti Lu- hűtbeli tőkeltetössfegegrül es vallasa-
theruſt. nak alhatatossagarulis irion: Mellyet
meghis cheleködött igón örömeftis
nagy embersegöffen, kiualtkeppen
ez Articulusban.

HARMADIK OKA. Har-
madik es vtolſo oka az meg neue-
zót könyü ki bochataſanak volt, az
Caluinistaknak tetouaze, lappago,
es chauargo elmeiök. Mert ez könyu
nek ki bochataſa előtt, ebben az Vt
Vatſoraiarul valo articulusban (Sta-
rum controuerſiæ) az kerdesnek fe-
yet, tudni illik: Miről legyen ő
kőztök es mi kőztünk az vetekő-
desnek fő fundamentoma? valami-
kor

Ingenium
Caluinisti-
cum.

kor kenzőritetnenek ki monda-
nya, chak földözefre tetouazaſra, cha-
uargaſra vefik vala az dolgot, auagy
az fő kerdest változtattiak vala. Es
így valamikor Disputatióra kel vala Villongók.
A dolog, mindiatſt Proteus mod- Az Prote-
gyara küllomb es küllomb nyelben us Aegy-
ütik vala kofzaiokat: el röytött, ket ptus kiralia
fele ſantikalo, homalyos, es chauar. felől iriak,
go igékkel eluen, vgy hogy, vala. hogy ez kü
mely fele akarnad, oda vonyhadnad lömb kü-
es etherned őket, es vgyan megis lömbfor-
ſemi bizonyost beſzediökbül nem mabanal-
(colligalhatna) erthetnel. latta magat

Szinten olyan im ez BRE-
MAI Confefsiois.

Credimus verum corpus, & ve- razatba
rum sanguinem Christi, cum omni. tünt.
bus, quæ Christus est, a Christo ve- Apolog?
tè nobis offerri, & dari CVM PA- Brem. Cof.
NE & VINO. Vt magis atq; magis Lib. 2.
Christo vniamur, illiusq; meriti par-
ticipes reddamur.

ELSŐ RESZ.

Az az : Hiszszük Christushnak
valóságos testet, es valóságos veret,
mind azokkal, valami á Christus, az
Christustul valóságosan minékünk
adatni es nyújtani az KENYER-
REL es BORRAL. Hogy inkább
es inkább Christussal eggyesüljünk,
es az ő érdemeiben részesüljünk.

Theodorus Beza's vol. 1.

Theol. p. 605. így ír :

Beza. Si de re Sacramenti quaeritur, te-
statur: Nos illud ipsum Corpus,
quod traditum est pro nobis: illum
ipsum sanguinem, pro nobis effu-
sum: ipsum denique Christum, Me-
diatorem nostrum, rem esse, siue
Materiam & Substantiam Sacramen-
ti. Az az : Hogy ha az Sacramen-
tumnak allatiarul vagy on á keres,
Mi vallyuk : vgyan azon testöt, mely
mi erőttünk adatott: es vgyan azon
vert, mely mi erőttünk ontatott
ki: Vegzetre vgyan azon Chri-
stus,

ELSŐ RESZE. 14

stus, az mi közben iaronkat, ez Sa-
cramentumnak allattyanak lennye.

Melly igekből bizonyara vgyan
aligszaggal vened elzödben, hogy
itt valami Calvinismus heuerne rő-
zökben. De mindenöknel nylyan
vgyon az, kik az Sacramentariusok
irafit valaha forgattak, es mostis ol-
nassak : hogy ök, mikor á Christus
testenek es verenek ielön voltarul
szolnak, nem azt ertik ök azon,
hogy azok itt ez földön valahol az
Vt Vaforaia szolgaltatik, ielön le-
gyenek : de hogy lelki módon, hűt
altal veressenek. Mely ertelöm ki
tetzik az önnem magok irafibul,
Mint Calvin: in defens. confes: it :

Abest igitur Christus á nobis, se-
cundum corpus : Spiritu autem suo
in nobis habitans, in Caelum ita nos
attollit, vt viuificum carnis suæ vi-
gorem in nos transfundat, non se-
cus ac vitali. Solis calore per ra-
dios vegetamur. Az az : Tauol
vagy on

NB.

Calvin. in
def. Conf.

vagyon azért Christus mi tőlünk
teft szerint: az ő lelkevel pedig be-
nünk lakozván, menyekben vgye-
mel minket magához föl, hogy az ő
teftének meg eleuenető erejét m-
reánk által öntse, nem külfömben
mint az napnak eltető melegsege-
vel, az ő fenyegek általa taplaltu-
tunk.

Beza Col-
loq. Pöls,

Theod. Bezais in Colloq. Pöls
fiaceno, an: 1561. az Heluetiai Con-
fessiot így írta meg: Si quis á no-
bis quærat: An Christum á Cœ-
na absentem faciamus? Responde-
mus, id minimè nos facere: Sin ve-
ro spacium locorum (vt necesse est
cum de præsentia ipsius corporali
ágitur, & de ipsius humanitate di-
stinctè considerata) respexerimus,
affirmamus ipsius corpus tantum á
pane & vino abesse, quantum altius
Cœlum á terra abest: nimirum quan-
do quidem nos in terra sumus & Sa-
cramenta item, ipse vero in cœlo
ita

ita est glorificatus, vt gloria (vt in-
quit Augustinus) non illi corporis
veritatem, sed infirmitatem ademe-
rit. Si quis inde colligat, nos Chris-
tum á Cœna absentem facere, malè
collegerit. Hunc enim honorem
Deo tribuimus, quod licet corpus
Christi nunc sit in Cœlo, non alibi:
nos vero in terra, non alibi: nihilo-
minus tamen participes sumus cor-
poris & sanguinis ipsius, modo quo-
dam spiritali, & fidei instrumento
æquè verè, ac videmus oculis Sacra-
menta, manibus tangimus, ori no-
stro admouemus, & in hac vita cor-
porali illorum substantia alimur atq;
sustentamur? Az az: Hogy ha va-
laki mi tőlünk tudakozza ha Chri-
stus az vegg Varsorabul ki rekef-
tőke? Mi azt felellyők, hogy azt
mi semmikeppen nem miuellyők,
Ha pedig az helyeknek egymástul
valo tauul letelere nezendünk (mint
hogy szűksegős, midőn az ő teft
szerint

Tehat nem berint való ielön letele felől vagy
Sacramen, lön való meg gondolata felől) való
tom, hanem lyok, az ő testet az kenyertől és az
chak köz bortul olly igen tauol lenni, mely
etel az, tauol az földön egh az földtul va-

gyon: tudni illik, holott mi itt alát
ez földön vagyunk, és az Sacramen-
tomokis itt: ő pedig az menyben
vgy vagyunk meg dícsőülruen, hogy
az dícsőség (mint szent Agoston
szol) ő nekie nem testenek igaz vol-
tat, hanem gyarlasogat vette legyen
el. Ha kiinnen azt hozza ki, hogy
mi Christust az vegh Vaforatul ki
rekefztyuk, gonoszul hozza ki Mert
mi ez tisztességet adgyok az Isten-
nek: Hogy az Christushnak teste
noha most menyekben vagyunk és
nem masutt: mi pedig ez földön,
és nem masutt vagyunk: mind az
altal vgyan részefülünk az ő testuel
és vereuel neminemő lelki módon,
és hűtünknek ezközuel oly bizo-
nyosan,

Diuulsió
duarum in
Christo na-
turarum.

nyosan, mint hogy az Sacramento-
mokat szömcinkkel lattyok, kezecink-
kel tapasztallyok, szaiunkhoz vízf-
szók, és ez testi életben azoknak al-
latyaul taplaltatunk és eltettünk.
Ez Bezae.

Melly írásokbul világosan ki tet-
aik, hogy ők fölötte igen gonosz
lelki ismerettel oltalmaznak az ő
igýöket, holott igherül ighere ve-
lünk szólnak, és azt hamis magya-
razattal meg vesztőgetuen, magok
melle háyanal foguast vonfzak.

TOVABBA. Az Caluinisták II.
egymas közöt chatazo, és sok fele
vonyakodo értelömis ada okot rea,
hogy ez tiszta és igaz értelöm az Vr
Vaforaja felől vyob emlékeözetre
hozattatnek. Mert elein Zvving-
lius tetteti vala, az Vrnak Vafora-
iat, minemő vallason ki ki mind
volna, annak külső billegenek len-
nye, mely által az kőroztyenők az
Nemkőroztyénóktul valasztasban
len-

Az Calui-
nisták ve-
lünk szol-
lanak, de el-
lenünk es-
tőnek.

Magok kő-
zött egye-
nőlenek.

Zvvingli-
us értelme.

ELSŐ RESZ.

lennének: Es, Hogy az Vt Vatsoraiában az kenyernel es bornal, egyeb sohol semmi sem osztogatattak neik.

Vide An-
not: Histo-
ricā Chem
nicij de hac
controuer-
sia,
III:
Magok
közti Par-
tosok.

Voltak ismeg oly reghi es vy Sacramentariusok, kik azt vitatnaiak: Hogy az meg valto Christus Iesus az Vt Vatsoraiában ielön volna (per Communicationē Idiomaton) Az az: Chak Istenséghe, auagy Isteni természetü szerint: de nem az ő testeuel es vereuel.

Harmodszor, holott nemelleyek, az Vrnak vegh Vatsoraiának igheiti oly nylyan valo igazsagnak larnak lenni, hogy azoknak vilagos értelme miat, az Christus testének es vereinek valóságos ielön letele ragadharatlan volna: mindiaraft mas allvtat keresenek magoknak irkaluan: Christust ielön lenni az vegh Vatsorában, de lelki modon. Az az: (am mint ők ezt magyarazzak vala) Ercienek, munkalkodásanak, iauai közle,

ELSŐ RESZE. 17

közlelenek, hűt által valo ielön letele szerint: nem pedig az ő testének es vereinek valóságos ielön letele szerint. Mert (vgymond) az Christus lelke, ki mindönött ielön vagyon, az mi testeinket, kikben az á lelők itt ez földön lakozik, az Christus testeuel, mely menyekben vagyon, eggye teszi. Mert Caluinus contra Heshusium p. 97. & 99.

Caluinus
contra Heshusium.

Hoc est corpus meum: id est: Arcana Spiritus sancti virtus facit, vt ex carne mea, ē Caelo penetret ad vos vita. Az az: Ez az en testöm: Az annijt teszön: Az szent lelőknek titkos ereye chelekősi azt, hogy az en testömbül, menybül ti hozzatok általhasson az elet. Auagy p. 98.

Hac est vis atq; facultas, seu substantialis vigor mei corporis. Az az: Ez ereye, tehetsege, auagy allasya szerint valo eleuenkődése az en testemnek,

ELSŐ RESZE.

Beza

Igy Theod, Bezais in Creophagi:
nylvan protestal: Hogy sem ő, sem
az ő tarsai nem tagadgyak, hanem
vgyan nyilvan vallyak, Christus V,
runk testenek es verenek ielön vol-
tat, az Vt Vatoraiaban, monduan:
Non, quod non sit in terris Christi
caro: sed quod manens in Caelis,
nobis tamen per fidem in Coelum
vsq̃ euectis, verè, per Spiritus san-
cti omnipotentiam communicaret
tur in vitam æternam. Az az: Nem
hogy most ez földön volna Chri-
stus teste, de hogy menyekben la-
kozuan minekünk mind az által,
szinten menyekigh hit által föl e-
melkötteknek valofagossan, az szent
lelőknek mindenhatósága által, kő-
zöltetnek örök életünkre.

Mely chauargo, egymás között
egyenőlen, es vgyan ellenszegős sok
felel ertelmet, Vrunknak vegh Va-
choraia felől, az Zvinglius fekete
lelke hintőgetött, az mi edes Me-
sterünknek

Atri spiri,
tus Zving-
lici,

ELSŐ RESZE. 18

Sterünknek az Vt Iesus Christusnak Polykepha
nylvan valo sz. igheinek ellene ki. lia, &c.

Mert elsőbenis Andreas Carol. Probatu-
stad. Bodenstein, ez igheket: Ez az I
en testöm: így magyarázza vala: Andr. Ca-
Az en testöm az, melyet itt ti az rolst,
asztalnal ülni lattok. Szep conse-
quentia bator: Egyetők ime itt ül
az en testöm. Mely bolondfagot
refutalt Lutherus in lib. cont. Cael.
Proph.

Másodszor, Zvinglius ezt az II.
Diak ighet (EST) annyert akaria Zving.
venni az Vt Vatoraiatul valo igek Est pro si-
közöt, mint SIGNIFICAT: az az: gnificat.
legyzi.) Ki vgyan önne magais
vallya maga felől, hogy ez magyara-
zator, egy fekete LELŐK Ő Neki
almában dictalta volna.

Harmadszor Oecolampadiust az III.
ő Lelke így oktatta, hogy az (COR. Oecolam:
PVS, TEST) ighet, (pro figura Corpus
Corporis) az testnek példazatiert pro figura
vegie es magyarázza. Corporis.

E 2

Negyed.

ELSŐ RESZE.

Regula
SVENKFI.

Negyedszor. Syvenkfild azt
bolondoskodgya vala, hogy az Vt
Vatloraiának igheit tellyeffeggel el
kelleffek hagyni, vgy mint mellyek
az lelki ertelómnek igen ellene vol
nanak. Es ez Mesterfegőssen sza
bot REGVLAIA vtan: Christus
Vrunk mondatat ily magyarázza
vala:

Vegyetők, egyetők, az en testöm
ez, mely ti erőttetők adatik, az az
lelki etel.

Eotódszor. Az hinyarbul allia
kis verik vala előue magokat, kik
Christus Vrunk mondatat ily ma
gyaráznak: Vegyetők, egyetők, az
mi ti erőttetők adatik, en testöm az.

Hatodszor. Nemelleyek ily: Ve
gyetők, egyetők, ez az en testömnek
emlékőzeti.

Campion,

Hetedszor. Iohannes Campia
nus, a testnek igheit, az kenyerre,
vgy mint ez földi teremtetett allatra
magyarázza vala monduan: Az a
kenyer,

ELSŐ RESZE. 19

kenyer, mellyet en ti nektek adok,
az magaban valo test, nem amaz en
elő es természet szerint valo testöm:
de mind az által vgyan en általam
terömptetött, es azért vgyan test:
mint szinten á kő, es akar mely fais
hogy önnen magaban (Corpus)
Test.

Nyolczodszor. Lutherus in mi
nore sua Confess. hozza be, hogy
egy olly orfag furo es chauargo em
böris lezegött volna szellel, ki az Vt
Vatloraiat nem mondotta hűtünk
agazattyanak lennye: azért nem
szűklegősnek tartja vala, hogy af
felől ember szorgalmatoskodással
vetekődnek: hanem kiki mind er
teneye az önnen tulaidon elmeie
nek beuelkődésehez képest azt.

Ezöknek az Zyvinglius fekete
lelketől faizott lelkőknek, noha ego
gigh mindnyaioknak egymással el
lenkőző feiők es ertelmők vgyon:
mind az által őszue chomozot far

ELSŐ RESZ.

Judic. 151

kokkal, mint á Samson rokai á Philistaeusok buza aratásit, vgy ezókis az mennyei tisztaságnak világos igheit, rontani es eghetnye igyeközik, tudni illik: hogy az Vr Varsoraiának nyíluan való világos, Christus Vrunk szaiabul származot szent igheit, nem vgy veszik az mint őnen magokban vannak, hanem, trofusokra, figurákra, példázatokra es idegön értelmőkre vonják azt tartuán: hogy az Vr Christus valóságos es természet szerint való szent teste, az vgh Varsorában, cz földön, emeg lahatatlan es vgyan meg foghatatlan keppen is, ielön ne lehetsőn: Es annyua, inkább az kép mutatato es alnok embőrok az Vr Varsoraiához járuluan, azt az meg aldott kenyerrrel es borral ne vehessék.

Touabba ezóktül es egyeb effele tenelgesfőkrul, az Luther Martony vallasan való Ecclesiák magokat megőjüan, az Vr Varsorai felől, az Augustana

ELSŐ RESZE. 20

gustana Confessionnak tizedik Articulusában illy vallast tőnek, melyre Christus Vrunk maga tanet benűnkert:

Hogy az Christushnak valóságos Confessio teste es vrre, valóságosan az kenyert, Augustának es bornak személye alatt, az na, vgh Varsorában ielön legyenek, őf, fogatassanak, es vetessenek. Akkik pedig külömben tanetanak, (vgy mint á Sacramentariustokat) hogy nem iou:llanak,

Mert mikor az Luther Martony vallasan való igaz Augustana Confessiot, az Protestansok az Rom. V. CAROL Chaszarnak be nyoytottak volna, az Sacramentariustok is nyoytottak volt egy oly Confessiot be, mely az Christus testének es verének valóságos ielön letele, az Vr Varsoraiabul ki tagatra, ezért: Hogy Christus Vrunk menyekben ment volna. Mely hamis Confessio felől holott üjdőuel á Sacramentariustok,

NB.
Caluinisti,
cas artes.

fok, főkeppen pedig Ambrosius VVolffius, es Iohannes Sturmius, igón díszeködnének ily neuuel, mint ha az, amaz Augustana Confessionual eggyezne: es hogy á főlegős Chaszar es az Papisták, mind á kettőt egyarant iauallottak volna, azt vitatnak. Bizonyára az Lutherus vallasan való Theologusoknak, igón szükségős vala föl tamadnyok, es nyíuan szem latomást meg bizonytanyok, azt, hogy az ő Confessioioknak az Caluinisták glossaiual, es Spirituális manducatioiokkal semmi köze ne legyen: Mellyet elege meg bizonyítottak, az kőörtzeni eggyesegrül itt könyuőkben, ez Articulusnak declaratioiaban.

Ez előbe szamlalt három okokat iol elsőnkben tartuan, immar igón künyen föl találhattyok (primarium controuersia statum) Mi legyen az Sacramentariustok es az Augustana Confession való Tanostok

tok között az derek es fő kérdés, az Vrnak vegh Varsoraia felől.

TVDNYA ILLIK.

Hogy ha az Augustana Confessionnak értelmeszerint, mely 1530. éltendőben, az Eotodik Carolus Chaszarnak, Augusta varasaban benyoitartott volt, az VR Varsoraiban, az mi Vrnok Iesus Christusnak Primarius valóságos teste es valóságos vere, Controvalóságossan es allattya szerint ielön uerfiaftavannake? Es az kenyerrrel es borral osztogattavannake? Es testi szavalvetetneke mindönöktül valakik ahhoz iarulnak, ioktul es gonoszoktul, meltok es meltationaktul, hiuek es hűtötlennöktul? Mind az által vgy: hogy az hiuek az Vr Varsoraialul vigasztalást es életöt, az hűtötlennök pedig íteletöt es kárhozatot vegyenek?

Mely derek es fő kérdésnek negatiuiat tartyak (az az tagadgyak) az Sacramentariustok: Mi pedig az

MASODIK

igaz Augustana Confessio kik va-
gyunk, affirmallyok, iauallyok, valo-
lyok, es tartiok. Az mint ez ma-
sodik részben kövesszük.

CAPVT II.

*Thesis sive affirmativa, de
primario Controversia
statu.*

Holott immar historia szerint
meg értettük es tanultok, az
mi edes Christusunknak ilyen dra-
galatos szent szerzése ellen mi ok-
kal, es minemű iszonyu teüölges
iótt legyön be az Istennek szent
gyölekőzetibe: Immar az VR Va-
choraiatul valo derek tanusagunkra
iaruluan, az föl tött derek kerdes-
ből, mellyet mi erősetünk es val-
lunk, az szent Euangelistak, szent
Matthe, szent Marc, szent Lucas, es
szent

RESZE.

22

szent Pal Apostol irasi szerint, Isten 1. Cor. 10.
segetsegevel, ict lassuk meg: & 11,

*Milegyen az Vrnak vech
Vatsoaraia?*

AZ Vrnak vech Vatsoaraia, az mi
vrunk Iesus Christustul szerez-
tetott oly Vy Testamentombeli
szentseg, auagy szent cheleködet:
Melyben veuen es euen az terme-
szet szerint, valo kenyeret, vész-
szük es elszszük az mi Vrnak Iesus
Christusnak valóságos szent testet,
mely mi erőttünk az körözt fan füg-
gött: Veuen es iuan az természet
szerint valo bort, vészszük es isza-
szok az ő valóságos fent veret, mely
azon köröztfan ki ontatot, mind
hiuek es hűtötlenök, valakik az Vr
Vachoraishoz iarulnak: Az hiuek
hűttel es testi szayal, bűnök botlas-
natiara es örök eletiökre, az hűtet-
lenök

Matth. 28.
Marc. 14.
Luc. 22.

lenők chak testi szaval, hűt nélkül,
örök vesztédelmőkre,

*Ex Definitionak megma-
gyarazasara.*

Elsőben lássuk meg ez Sacramen-
tomnak negyaltato okat.

Masodszor, Az VR Vátforsai
igheinek igaz értelmet.

Harmadszor, Az Sacramentalis
Vnior,

Negyedszor, Az mi Vtrunk Ie-
sus Christus valóságos szent test-
nek es szent verének az Vr Vátfor-
saiaban való bizonyos ielön leter.

Eotódször, az Sacramentalis es
Spiritualis manducatio.

Hatodszor, Az megtartatlanok
manducatioiat, auagy etelet.

QVAESTIO PRIMA?

*Causae constituentes Cœnā
Domini sunt quatuor.*

Miből

Miből ez Sacramentom allyon,
annak föl epető okai negyen
vannak. I. Ki szerzőre legyön?
II. Miből? III. Mikképpen?
IV. Mi veghre?

*I. Causa efficiens Cœnæ
Dominicæ.*

EZ szent lakodalomnak szerzője,
melyben az mi edes meg valto
Iesus Christus Vtrunk, az ő tőle veg-
höz vitetött, es minékünk meg sze-
reztetött valtságunknak arrat, mi-
enkke tenni, es vgyan minékünk
azt meg póchyetólni akarta: mon-
dom ez szent lakodalomnak szer-
zője nem valamely reghi szent Ar-
ia, Patriarcha, Propheta, Apostol,
auagy Euangelista: sem pedig az I-
stennek szolgáló szent Angyalinak
eggike: Hanem az Atya minden-
ható Vr Istennak örökken való fia,
az mi

az mi Vrank Iesus Christus, bizony
Isten es bizony ember, az személy,
nek egyességekben, önnön maga.

Ki mint hogy ez Sacramentom-
nak első szerzője es meg áldója, es
az ő szent gyólközetiben ennek v-
gyan önnön maga mind ez mai na-
piglianis osztozatoia: akkeppen
mindön üdőkben, az ő első rende-
lének ereje es hatalma által ielön
vagyon, es vgy mint az Vy Testom-
beli szentlegőknek fő papia, oszto-
gatuan az lathato es tapasztalható
valóságos kenyeret es bort, az ő va-
lóságos szent testet es vért oszto-
gattya es adgya az venőknek: Es
az vgyan fogantatos az szentgyóle-
közetben mind addigh, miglen el-
iön az vtolsó ítéletre. Marth: 26.
Mar. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11.

Chrysoft: Hom: 7. de Passione,
esselőli gy szoll:

Mostis ielön vagyon Christus,
akki azt az asztalt meg ekólsite, v-
gyan

gyan ő adgya eztis meg. Mert nem
ember az, akki az elönkben adott
kenyeret es bort Christus testeue es
vereue testzi: hanem az, akki mi e-
rőtünk meg felszitetött, az Chris-
tus. Az egyhazi szolgál szaya által
zónóg az ige, de az Isteni erőtől iön
arra az aldas. Es mikeppen az az
ighe, mely mondgya (az első terem-
tesben) nevelkődgyetek, szapa-
rodgyatok es mind az egész földet
betöltsetök, noha vgyan csak egy-
szor mondatott, de minden üdök-
ben ki nyoitia erejét az szaparodas-
ra a természetben: szinten vgy amaz
igheis: Ez az en testöm: Ez az en
véröm: Vgyan csak egyszer mon-
datott, de az Ecclesiának mindön
asztalin, ez mai napiglan, es mind
szinten az ő el iőueteleig (ertsed az
íteletre) erejét ez Sacramentomban
meg tartya. Mert az Iesus Christus
hatalmas es igaz mondo. Azert
ha az IGET nezd, IEHOVAH az, LOGOSI
terme-

Chrysoft.
Gratianus
es Theod.
Magnus
ideieiben,
circa ann:
Dom: 400
Constanti.
napolba ta-
netot,

termeszet szerint való örök es megfoghatatlan Isten: Hogy ha emberi természetit nezd, minden hatalom adatott ő neki mennyön es földön, az személynek egyességében, mely által valamit igert, mindent meg adhat es meg chelekődhetik. Azert ha ez mondasomnak okat kérdöd, nem adom: Isten mondotta ezt: az ő mondasá legy nagyobb ok adás. Az en hitömre szinten elég enne, kőm egyedül, ez igeknek ki mondo személye. Hova lehetne kerlek ennel a Chrysostomus D. mondasánál, az VR. Vátfaraiatul egyenősb vallás?

Cassianus,

Cassianus így szól: Mit illik ennekem tudakoznom MIKEPPEN lehetsőn az igaz, mit az Isten mondott, holott ennekem ketelkődnöm nem kell benne, hogy az igaz nem volna. Mert ISTEN mondotta,

Causa

Causa Instrumentalis.

Nyoyto auagy szolgáló eszköz a lelki Pásztor, auagy az Isten fia, nak munkalkodó tárfa. Ki az ő bi. 1. Cor. 9. uatallában hiuen el iazuan, semmit maga hatalmaual, es tulaidon melotofagauat nem chelekőszik, hanem Christusnak munkalofzik: vgy. hogy az Isteni erő, es embőri szolgálat, nagy külömbfegben legyenek egy mas között: mind az által az szolgáló személynek chelekőderi, es az Isteni hatalom, az Isten rendelése szerint való szolgaltatásban, semmikeppen egymastul el nem valnak, es egymastul külön Sacramentomi neuet sem viselnek: vgy, hogy az Vr Vátfaraiának szolgaltatásában a Taneto önne magában, egyebet nem chelekődhetik, hanem csak keyeret es bort nyoythat: Christus Vtunk pedig az, ki az ő szent testet es szent veret osztogatya es adgya.

F

de nem

de nem külön, az Taneto szolgálata kiuól, ki az kenyeret és á bort nyoytia, hanem vgyan azon szolgálatban és azon szolgálat által: Es ezzel az ő szent testének és verének részefitéseuél egyűt, applicallia, tulajdonetia, és az hiuekeue tefi mind azokat az iokat, mellyeket az ő fenvedésének, halálának, és föl tamadának érdemeuél szerzőtt.

II. Materia, sine res substantialis Cœnæ Dominicæ.

Minek előtte ez Sacramentomnak allatyat, tudny illik: Miből szerzette legyen Christus Vrunk, és miből allyon, föl keresnőök, tanullyok meg ez közönsegős **REGVLAT:**

Regula.

Minden Sacramentom felől, mi legyen az, és miből allyon, azt nem

ma

masunnan, hanem csak egyedül azokbul az igekből, mellyekkel szerztetött az, kelly mi nekünk meg tudnunk, és felőle ítéletőt tennünk.

Ez meg mozdethatatlan Regulára vigyazuan az köröztiéni egygyeffegről írt könyu, és az Istennek boldog szolgálata Lutherus, az mi iduezítő Christus Iesus Vrunk száibul származott szent igekből, vgy mint az igazságnak meg mozdulhatatlan erős közszik laibul tanetiak, hogy az mi Vrunk Iesus Christusnak szent Vátforsájanak substantiaia és allatya KETTŐBől allyon: Ez földi taplato, lathato és tapasztalható allatbul eggikbül. tudny illik kelyerből: Mellyet Vrunk kezében vett, szent Atyának halakat aduan, meg szegött, és az Tanetuanyoknak eledeiőkre elosztogatott: Es borbul, mellyetis veuen, és halakat aduan, azon Tanetuanyoknak italokra nyoyta, és iuanak abbul mind

F 2

nyaian,

nyaim. Masodikbul all mennyei,
lathatatlan, es tapaszalhatatlan ala-
latbul, tudni illik: Az mi Vrunk
Iesus Christusnak valóságos szent
testéből es vereből: Mellyek fölől
az külső lathato kenyeret es bort
nyoytuan, VRUNK azt mondgyas:
Ez az en testöm, mely ti erőtterők
adatik: es ez az en veröm, mely á ti
bűnötök bochanatiáért ontatik ki.
Azert holott az mi Vrunk Iesus
Christusnak valóságos teste adatott
mi erőttünk az halatra, es az ő va-
lóságos szent vere ontatott ki az
kőözöfán, mellyet etelünkre es ita-
lunkra ad ez Sacramentomban: Val-
liok, tartiok, es hiszszók, hogy ez
földi valóságos kenyerből es bor-
bul, es az Christusnak valóságos te-
stéből es vereből all ez Sacramen-
tum: Es eggik á másik nélkül nem
osztogatatik, es Sacramentomi Ne-
uer sem visel.

Tutta es erőtte ezt ♀ Irenæus
D, ki

Materia
Cœnæ Do-
minicæ.
♀ Irenæus
lib. 4. ad.
uer. hæc.
cap. 34.

D. ki Christus Vrunk születése v-
tan vgy mint 17 0. elzrendő raiban
elt, így szoll fölőle:

Quemadmodum qui è terra pa-
nis est, percipiens vocationem Dei,
iam non communis Panis est, sed
Eucharistia ex DVABVS REBVS
CONSTANS, terrenæ & cœlesti:
sic & corpora nostra percipientia
Eucharistiam, non iam sunt corru-
ptibilia, quippe resurrectionis spem
habentia. Az az:

Mikeppen az földi kenyér ma-
gara veuen az lsten hiuatalliat, im-
mar nem közönseges kenyér az, ha-
nem halaadának kenyere, melly Ket
allarbul all, földiből es mennyeből:
igy az mi testeinkis reszesülven az
Vr Vatoraiával, immar nem rom-
landok, vgy mint kike az fől tama-
dának remenseghe.

Szent Agostonis in libri Sent. Augustin,
Prosperi így ír:

Hoc est quod dicimus, hoc mo-

dis omnibus approbare contendimus, Sacrificium scilicet Ecclesie DVOBVS confici, DVOBVS consistere, visibili Elementorum specie & invisibili Domini nostri IESV Christi carne, & sanguine. Ez az (vgymond) am mit mondunk, ez mindenkeppé igazlani igyeközzünk, tudni illik: hogy az kőöröztieni Gyölközetnek aldozattya KETTŐBŰL szereztessek, KETTŐBŰL allyon, lathato eltető allatoknak személyeből, es az mi VRVNK Iesus Christusnak lathatatlan testéből es vereből.

Ezekből nyilvan ki tetzik, mely igen el szenvedhetetlen legyen az Sacramentariusok teuelgese: kik az őirásokban szellel csak az külső eltető es lathato allatokat hiuiak es tartiak Sacramentomoknak: es ez Isten ellen termőtt hamis REGVLAT vntalan forgattyak.

In doctrina de Sacramentis, Res Coele-

I.
Regula Sacramentaria falsissima.

Coelestes & Spirituales sortiuntur nomina signorum terrenorum & corporalium: Et vicissim signa haec terrena, sortiuntur nomina ipsarum rerum Coelestium. Az az:

Az Sacramentomokrul való tudományban, az mennyei es lelki allatok, ez földi es testi allatoknak nevezetit veszik magokra: es viszon tak ez földi ielek, a mennyei allatoknak neuet veszik magokra.

Mely Regularnak keptelen heusa. Probatum. ga könnyen meg tetzik, hogy ha az Exemplo Vy Testamentombeli Sacramento Baptismi. mokra azt alkutiok. EXEMPLI GRATIA: Az Kőöröztetgeben, azok az igek, mellyekből az kőöröztetge all (En tegedet kereszteltek &c.) nem engedik, hogy az Viz Christus verenek auagy szent lelőknek neveztessek: auagy, hogy az Viz Christus vere auagy szent lelők legyen. Noha az a Viz ki ielöntő iele a szent leleknek, auagy a Christus verenek

hathatokeppen való ielön letele-
nek.

2. Exemplo Sót vgyan az Vr Vaforaianak
Cœna Do igheicis, mellyekkel Vrunk ez szent
minicz, Sacramentomot szerzõtte, sokkal
külömben tanetnak bennük, tud-
ni illik: Hogy ez Sacramentomnak
fõl alatafara vgy annyra kiuntassék
mind az földi es mennyei allatok,
nak ielön volta: hogy nylyan mód-
hassuk azt, hogy az, á mit á kenyet
altal hozzánk vesztünk, á Christu-
s-nak vgyan valóságos teste legyen
az, mely mi etõtünk az halatra ada-
tott: Es viszontak az, á mi á bor-
talal italunkra adatik, az Christu-
s-nak vgyan valóságos vere legyen,
mely á mi bñnünk bochanatiacert az
kóróztan ki ontatott.

Melly mi vallafunknak igazsága
soha helyen nem maradhatna, hogy
ha á Sacramentariusok értelmé sze-
rint azt tattanok, hogy az mi Vrunk
Christusnak szent teste es szent ve-
re anny-

re annyra tanol volna az földön va-
lo kenyertül es bortul mennyre az
leghe magasb egh az földtül vgyon.

2. Nem erne azis egy mak sze-
mõt, á hol á Sacramentariusok á
iegyezsnek ereiet, auagy az iegyzõ
ieleket (vgy mint á kenyeknek es
bornak iegyezsit) oly nagy reli-
gokkal zõngetik.

Mert hogy ha az á puszta ie-
zes, mellyet ez földi latharo kenyet-
ben es borban helyhõzretnek, az
Vr Vaforaianak Substantiaiat auagy
allatiat magaba be foglalna: Mi al-
hatna tehát így ellene, hogy min-
den kenyetben es borban valahol
valakik esznek es isznak, mindenút
az VR Vaforaiaual ne ellyenek?
Mellyet merõazon bolondság chak
meg gondolnyais.

3 Ahol pedig az reghi Ortho-
dorus Paterek Authoritasual a-
kariak be szinleny magokat: Vgy
vgyon, tagadharatlan az, hogy azok

á Sacramentom igeien nem ertőttet
volna valaha az külső lathato, ta-
pasztható, es test taplalo allatokat
mellyek egyöznek az mi Vrunknak
valóságos szent testet es veret.

De bizonyara há az ő irafokba
vgyan valoban be tekintesz, az Sa-
cramentariustoktól ők ebben annyira
külömböznek, mennyire az deli tün-
dőklő nap fény az eyeli főtetségtől
külömböz.

Vox Sacra-
menti æ-
quiuoca.

Mellyet chak az Sacramentum-
nak igeieis meg mutat. Mert az
Sacramentum ighe (in latiori signi-
ficatione) teriedőt értelömben, kö-
zönsegőssen vetetuen, minden iele-
ket, mellyek az Isteni titkos dol-
dokra nezek: be foglallya. Esigy
lok ezer Sacramentum volna. Aug.
Epist. 5. ad Marcel.

In strictiore verō sensu) Az Vt
Vatforaiara nezuen penig, az Sacra-
mentum ket allatbul allo szentseg,
tudni illik: lathato kenyerből es
borbul,

borbul, es á Christus Iesusnak lat-
haratlan, de vgyan valóságos szent
testéből es vereből. Aug. in Sent.
Prosp.

Immar ved elsődbe: Hogy ha
az Sacramentariustok az szent Atiak-
kal az Sacramentum igeiet, az ő első
teriedőt jegyzeseben venneiek, es
az vtolso tulajdonyab eitelmet nem
tagadnak (mellyet á Paterek vallo-
nak) bizonyara senki közölünk vjot
velők nem vonna: de holott chak á
földi lathato kenyerek es bornak
adgyak azt, hogy az legyen substan-
ciaia ez Sacramentomnak, az merő
azon Eretnökség: Ezert meltan
karhoztatiok.

4. Ahol pedig szent Agoſton
Doctornak ama mondasat hanyak
előnkbe: Aliud esse Sacramentum
& aliud rem Sacramenti. Hogy mas
legyen á Sacramentom, es mas á Sa-
cramentomnak allatia: azzal sem
lokat nyernek. Mert szent Ago-
ſton

Vide Fun-
damenta
Sanæ do-
ctrinæ &c.
Chemnicſ
p. 118. An-
not. histori-
ca. &c.

Sacramen- ston es az tób szent Atyak neha ne-
tum & Res ha (per REM Sacramenti) az Sacra-
sacramen- mentomnak allatian értettek az Vr
ti. Vatforaiának hasznat ereiet es lelki
iauit: neha neha ísmeg ez szent,
segnék allattyat, mely kenyér es bor,
es az Vr Christushnak szent teste es
szent vere.

Mikor tehát szent Agoston es
az tób Atyak ezt írtak es tanítottak:
hogy mas az Sacramentum, es
mas á Sacramentomnak allattya, azt
ők nem így értettek mint most az
Sacramentariusok magyarázzak: hog-
az kenyér es bor ez szentségben e-
gész Sacramentom volna, es az mi
Vrunk Christus touab való szent
teste es vere volna (Res Sacramen-
ti) az Sacramentomnak allattya:
Hanem az Atyaknak, es kiáltskep-
pen szent Agostonnak szandeka es
volt, hogy meg valaztuan egymá-
stul az sacramentomot es az sacra-
mentomnak allattyat (mely kenyér
es bor,

es bor, es az Vr Christushnak szent
teste es vere) valaztanaia meg annak
á hasznatul es iaualtul, mely az sa-
cramentomnak substantiaiat semmi
reszből nem constitualliz.

Mely reszre nezué, az Atyak ig-
zan vallják, hogy az eretnökök, hűt-
től szakattak, es gonosz emberek,
egész sacramentomot veuen, (Rem
sacramenti) az sacramentomnak ia-
uat es gyümölcsét nem veszik. Az
az: Valahol az Vr Vatforaia tisz-
tan es igazan, mint Christus Vrunk
azt szerzőtte, szolgaltatik, ahöz ia-
rulok reszfűlnek nem csak az bor-
tal es kenyérrel, hanem vgyan Chri-
stus Vrunk testeuel es vereuelis: de
az hűtőtlenök, hűtől szakattak az
VR Vatforaiának iaubaiban nem re-
szfűlnek. 1. Cor. 11.

Mellyek mind egy leuen, Hísz-
zók, vallók, es tartók az VR Vat-
choraiának igeiből, es az szent A-
iak irásiból: hogy az Vr Vatforaia-
nak

nak Materiaia auagy allatia kenyér es bor, es az Vr Christufnak valofagos szent teste es vere legyen: mellyek egymastul el nem szakadnak, hanem mindenótt jelen vannak, es együtt osztogattnak, valahol ez földön az Vr Vaforaiá tisztán es igazán, mint Christus Vrank szerzőtte, fogaltatik? Mert az kenyér es bor önnen magaban nem sacramentom, hanem chak eggik része az sacramentomnak. Fel sacramentomot pedig nem tud az szent iras.

De qualitate Panis.

Hogy pedig az sacramentarius Vraim az kenyérnek minemősege felől ez egysz föld kerekseget így meg tiboletak es igón mod nélkül, magok gonosz lelki ismeretőknek szerelmes bellegeuel föl lazzasztak, adgyanak ók ez botrankoztatásrul Istennek ítélő szeki előt számot, kis egy

kis egy nihany esztendőuel ez előtt mind az szokor ostia kenyérrel szolgáltatniak vala az Vr Vaforaiat, vgy hogy az kouszos kenyérnek chak hitrel valo emléközeti sem vala közőttök. Mit chak ez ok es mod nélkül valo változtatásis, in sacris iegyőzzön, am magyarázzak ó magok.

Mi simpliciter es egy altallyaban azt tartiok, hogy az sacramentombeli földi állatokat: á kőőztsegeben az vizet: az Vr Vaforaiaban á kenyéret es á bort, mas fele állattal chak meg elegyteni sem szabad, nem hogy meg változtatna valaki, mint vgyan ók az Caluinisták chelekőznek.

FORMAIA pedig auagy külső abrazattia az kenyérnek, negy szegletű legyen, auagy kerekded: gömbölyue, auagy lapos: kis falate, auag őtegb: Item, akkoru pogatfa legyen, kit egyket, három, auagy negy cember

ember egymás között el ofztuane-
gyek meg, mint az Raczok elnek ve-
le: auagy oly öreg hazi kouaszos ke-
nyer, melyből szaz auagy több em-
beris ehessek: Item keffel metellyes
ke auagy szegedéllyek: chak az ofz-
taskore auagy az előt azt meg ke-
szitsek, &c. azt (Adiaphoron) kő-
dolognak tartiok, önne magaband
Holott Istenből nyiluan valo paran-
cholatunk arról az szent irásban so-
hol ninchen. Azert (az Vfusalis Pa-
nist) az hazi közönseges kenyertel
valo elestis, hogy ha (in casu neces-
sitatis) valami oly szükség adgya
tennünk, es arra valo ostitiunk nem
volna, nem mutatja az kőörtienü
szabadfag, miért vele nem elhet-
nenk, chak valamely együgyü kő-
örtiennek ezzel batrankozasra o-
kot ne nyöitsunk, es ehöz Supersti-
tiot, auagy valami necefsitast ne kő-
telezzünk.

De holott Christus Vunk ez sz
Vatso

Vatforanak szerzeseben vgyan azon
kouasztalan kenyertel elt, mellyel e-
lőb az husueti barant meg ette vala,
Exod. 12. sőt vgyan kouaszos ke-
nyer sem talaltatek vala akkor az Si-
dok között, Isten hagyafabul: Es
effele kouasztalan kenyernek az sz.
irasban igen szep peldazatais va-
gyon, 1. Cor. 5. Melyben inte-
tünk, hogy mikeppen ez kenyec
melyből eszünk, kouasztalan: ak-
keppen minekünkis kouasz nélkül
valoknak az az: igaz hitűeknek, es
meg fedhetetlen életűeknek kellef-
sek ez szent lakodalomhoz iarul-
nunk.

Miel pedig hogy igen reghi szo-
kas az Ecclesiaban az ostitiual valo
eles, Isten igeciucl semmiben sem
ellenkőzik: Es vgyan Epiphanius Epiphani
reghi szent Doctoris akki Valenti. In Ancor-
nians es Valens Chaszar ideieben, rato.
circiter annum Christi 380. elt, bi-
sonfag felőle, hogy az reghiok ke-
rekded

In S. Ger-
mani terü
Ecclesi. theo-
ria.

Heaba ka-
romkod-
nak itá Cal-
uinistak el-
lenünk: sőt
a magok ar-
nekaual har-
ezolnak.

rekded kenyérrel eltenek legyen.
Míjs azért az köröztieni szabadság-
bul meg tartiok azt: sőt vgyan mel-
ranis. Holott valamely kabalkodo,
nyughatatlan, es akadaly hintóge-
tesben gyónörködő agya furt em-
berökert nem tartozunk köröztie-
ni szabadságunkbul ki lépniünk, meg
nyugott lelkünknek nagy szerelmere,
es az egügyűeknek botrankoztata-
sara. Tauol legyen innen azon kő-
ben, az ostiahoz való kenfőrites.

Beza ite-
leti.

Epist. 12. ad
quosdam
Gallicarū
Eccles. frat.

P. 100.

Sőt Theodorus Bezais, az Sacra-
mentariusok Kalanzza, (hogy im-
mar vgyan ellensegünk bizonyaga-
rais io igyünkben bizuast tamaz-
kodgyunkyaz kenyér mi volta felől
igy ír:

Panis azymusne sit, an fermenta-
tus, non magnoperè putamus labora-
randum. Az az: Kouasztalan ke-
nyer legyene, vagy kouasztos, nem
aranzuk, hogy azon igen nagy törő-
déssei fáradozzunk,

Latuan

Latuan itt az széghen, lépben be-
keuerődött Calvinisták, hogy ma-
gok sanczat vstromollyak: hozzak
az heredik Romai Alexander Papat
az sanczba, es annak arnyekauál aka-
tiak magokt expedialni, monduan:
Alexander Papa taltta az ostia: A-
zett Papista az, akki azzal osztogata-
tia az Vr Vaforaiat. Itt szamtalan
kerdesők heuernek lesbé, kik mind
ő ellenők militálnak, de mi haszon-
chak papyroftis azzal be foglal-
nunk? Hanem az Sacramentarius
Vraim ellenünk való szep argumen-
tomat ier szedgyük tendbe: Valaki
Alexander Papatul talalt ostiaual az
Vr Vaforaiának osztogatásban, a-
nagy veteleben elt auagy el Papista
az. Ier vessük vtanna, pace Sacra-
mentariorum. Az Sacramentarius-
lok affele ostiaual eltek, es mostis el-
nek. Azert az Sacramentariusok Pa-
pistik. Az első propositiot tartoz-
nak Sacramentarius Vraim, hogy
magok

G 2

magok bizonyítják meg. Mert ő
uck,

En in Epitome Chronic, Mun-
di p. 98. így olvasom: Hic sc: Ale-
xander Papa instituit aquam lustra-
mini 112. bilem seu benedictam: & vt in Sa-
crificio esset panis azymus, aqua
vino misceretur.

Ha az Caluinista vrain az Panis
azymuson az ostia értéek, Christus
Vrunkkal, es mi velünk tartiak: ha
penig az ostia mas valami allatot
értnek: kiannyok hogy meg magya-
razzak azt elsőben, s egy Conclu-
dallianak. De mi itt cum prote-
statione mondgyuk, hogy sem á lu-
stralis aquaual, sem á Papistak Sacri-
ficiumiaual, sem az bornak es viznek
elegytéseuel nem tartunk,

Azert az Minor propositiona ezt
selellyök, az en időmre nezue chas
Szegedi Matthe Superattend. Bőy-
the Istuan Superatten: hozzáok tar-
tozokkal nagyobb részre Caluinistak
voltak

voltak: Sőt Dobronoki Miklos
Superatt: Vramis, ki amazokat en-
nalamnal iobbani ismerte. Mert ta-
netuanyokis ő magais volt itt Le-
uan, Komaromban, &c. Vgyan im-
mar Caluinismusra desciscalasa vram
ostiaual osztogattaaaz Vr Varforaiat.
All azért az mi Conclusionk, az ő
mi ellenünk föl tört Argumento-
mokbul, hogy ők Papistak, es nem
mi, kik ő velők nem tartunk.

Gyermeki veszfőzősekre tartom,
(minden igaz es Istennel egyező
lelki ismerető embernek iteletiből)
azert affele nyughatatlan embere
meltonak: akki az Istennek ilyen
nagy dragalatos szerzeseből ilyen
iatekot, hogy ne mondgyam chu-
dat chinal.

Mind ezek így leuen latode te
együgyu kőróztien ember, hogy á
Sacramentariusok serege nem mi
velünk viaskodik á kenyér minemő
Volta fölöl, hanem á maga almai fet-
tőgeti

tögeti? Azert holott ez nem min-
ket illet, am harczollianak bar es tö-
rögyenek önne magok közt vn-
rig, chak teged ne bantának, ma-
gok meg vnyak, es ki faraduan belő-
le, el hadgyak. Chak te arra vi-
gyazz, hogy ez haszontalan harca-
alatt, Christus Vrunk vasofagostes-
tet es veret az Vr Vatsoraiabul ki-
rekeztuen, te neked chak ez földi
kenyeret es bort Sacramentum he-
lyett ne nyoytsanak. Mert vgyan
chak ez azert itt az ó Mesterkóde-
sök.

III. Forma Actionis Cae- nae Dominicae.

AZ VR Vatsoraiának formaja es
modgya, semmi nem egyeb, ha-
nem az egész szent chelekódet, mely
az mi iduóztító Vrunk rendelesebtől
ket részre oszolhat. Első, Hala adas-
auagy az igeknek az eliető allatokra
valo

valo el mondása lehet: Masodik,
az Communio. Az az: Az ke-
nyernek es bórnak, es az VR Chri-
stus testének es verének oszrogata-
sa, es azzal valo testefüles. Mert
veuen Iesus Vrunk az kenyeret, ha-
lakat ada, meg szeghe, ada az ó Ta-
netuanyinak: Az bort is hasomla-
toskeppen: Es azokat veuek, euek,
es iuek vgyan azon Tanetuanyok.
Mely veret, etel, es ital, kezzel, es
főkeppen testiszayal lott meg.

Es azt mondgya az iras: Es iua-
nak ebből mindnyaian. Mar. 14. es
nem mondgya: Es szajjal hiuenek
az poharbul.

Mely chelekódetők annyra meg-
kiuantatnak ez szent lakodalom-
ban, hogy ezöknek chak egyke nel-
kül sem lehet ep ez sacramentom, az
maz REGVLA szerint:

Extra vsum, nihil habet ratio-
nem Sacramenti.

Es noha az oszrogatas vgy an-
nyra

nyira szükségleges, hogy az kenyereket
nem vehetők, hanem ha osztog
gattatik. Mert ha osztogatás nél
kül élnek vele, verkőznek Vrun
parancsolattal ellen, ki el osztog
ni hatta azt:

Mind az által az el osztogata
nak modgya (Adiaphoron) köz do
log. Mellyet Theodorus Beza
vall. Epist. 2. mondvan:

Perinde itaq; est, siue vnam ali
quam massam in multas particulas
in ipsa actione frangas, siue panes mi
nutos & rotundos iam ante ratione
massæ distinctos distribuas. Merő
észtelességből szaznak azért az mo
stani Caluinisták a kenyér szeghe
séről magokat, az ő Patriarchaiok el
len: Kik azt vitatják (quod fractio
sit absolutè necessitatis) hogy az
kenyér szeghefe nélkül semmikep
pen az Vt Vatsorais ne szolgaltat
hassék, holott ennek a szent irasb
nak csak egy börtü bizonságot sem ad
hatnak.

Ez

Ez szükségleges chelekődetők (vgy
mint az hala adas, adas es venes)
mellet, szabadságos chelekődetők is
vannak. Mert szabad vagy azzal,
hogy ha kenyereket es bort az Egyha
zi szolga kezéből kezébe vesződ,
auagy csak szaiadat nyoyrod annak
el vetelere: Oltarrüle, auagy asz
tarrul: Templomban, auagy va
lamely böchüsterős haznal; alluar,
auagy ilne, feküve, (ha beteg vagy:)
auagy terdepeleue. Ezökből az idő
höz, személyekhez, helyhöz, es e
gyeb effele circumstantiakhöz alköl
mazvan az Ecclesia magát, szabad
sagban el.

Az osztogatás közben való e
neklelis diszteretős rend tartas, töb
szokott aetiokkal es ceremoniakkal
egyetemben, mellyek nem lten el
len valok, sem bortrankoztatok.
Mert VRVNKIS hymnust mondott
Vala az vegh Vatsora vtan.

Kathoztattik es szidalmazok

F 5

itt.

Lib. Mar
purgij nu
per edit.
Kurzger
vn schrift
messiger
Bericht
von brodt
brechen.

Sacramentumok. Sőt ugyan Christus Vrank sem kötelezi önnet magat a Sacramentumokhoz az ő szenteknek rendi és módja kiűl.

Vegzettesem a vegre nem szent, sőt ez Sacramentumot iduezitónk, hogy csak a külső professiónak iele legyen, a mint a Sacramentariusok és az Anabaptisták tartiakt.

IV. Causa finalis.

HAnem az vegre, hogy a Christus érdemenek minden iausit ez által mienkbe tegyők. Mellyek elmult, ielön való és iöuendő üdökre nezendő iok.

Az ő, elmult üdöbéli io tetelemenyenek mienkbe való tetelesem mi nem egyeb; hanem az ő mi erőstünk való embörre letele, kin szentvedeseuel, halálaua és föl tamadaul való valtság szerzese. Mely az iras szerint, az mi hűtünknek gyakorlása. 2. Pet. 4.

Az

Az ő ielen való io tetemenyenek mienkbe való tetele, az ő szent testeuel és szent vereuel való részefűlünk és egyefűlünk: hogy ő mi bennünk és mi ő benne élünk: Sőt ugyan az ő mi velünk vyonnam ködöt kegyelmenek szöuetsege, és az mi gyenghe hűtünknek meg elszetese, és felebarátunknak szeretetire indeto ösztön.

Az ő iöuendő és varando iausinak mienkbe való tetele az mi testünknek dítősegős föl tamadása és örök életünk. Mert az mi Vrank Christus teste föl tamadasának ereje által, mellyel ez szent lakodalomban bizonyossan részefűlünk, az mi testcinkis iöuendőben föl tamadnak és az ő dítősegős testehöz hasonlocka tetetnek, az mint Irenaeus Doctornak im ez szép mondasais tartia, ki ekkeppen szoll: Corpora nostra Eucharistiā percipientia iam non sunt corruptibilia, sed perpetua,

rus, & spem resurrectionis viam habentia. Az az: Az Vr Varlo-
raiaual elő mi testeink immar nem
romlandok, hanem örökken allan-
dok, kiknek az föl tamadas felől elő
gemensegők vagyon.

Quando accedendum.

Mikor kellesek az Vrnak illy dra-
galatos lakodalmához iarul-
nunk, arrulis ize errekőzzünk vala-
mi rőuidedőne

Elein (in primatiua Ecclesia) ne-
mellyek minden naponkint szokta-
nak vala azzal elni. Az mint sz. Ago-
ston ezt bizonyitya: Melly szokast
szidalmaz, sem szinten iauallis, az
emberi gyarlósagra nezue, ki az ve-
rőkire igen hailando, abbul ki rere-
re pedig fölőtte igen rőst, es vgyan
erőtlenis. Az minden Vasarnapi
Communiot azert vgyan őis dicséri
es parantsollja, az győlekőzerből
valo

valo ki tiltasnak bñintetese alatt
monduan: Peracta consecratione
OMNES communicent, qui nolue-
rint Ecclesiasticis carere liminitus.
Sic enim & Apostoli statuerunt, &
Sancta Romana tenet Ecclesia (quæ
nondum erat Idolomania Pontifi-
cia deprauata.) Mi am bator az
minden vasarnapi gyonast es Com-
muniot se tartanok stricim meg,
chak tartanok ez regulához magun-
kat: Quo sapius, hoc melius, hogy
chak minden hold napban auagy
Cantorban chak egyszer iarulgat-
nank az Vrnak szent aszralához: De
vgyan szegyensleg az mi arczaiok-
nak, kik kőrtőztienőknek es lsten
valasztott nepenek tartiok vgyan
magunkat, hogy meg egesz egy, a-
uagy egy nehany esztendőben sem
iarulunk hozzája. Immar azok ak,
kik ez szentsleggel auagy igen ritkan,
auagy vgyan soha sem elnek (kik
szamlalhatatlan sokan vannak köz-
rűnk)

De Confe-
crat.

Distinct. 2.

Quotidie

&c. Hiero.

nym. ad Lu-

cinium.

tünk) itellick csak magokban meg-
kit vesenek ok ez illyeten tanyas-
gokkal meg tudni illik, ennek
szent lakodalomnak szerzőjét min-
deniauzual egyetemben, az Vt le-
sus Christust: akki ezt nem meg-
vonnunk, vtainunk, es meg ver-
nunk: hanem ennunk es innunk pa-
ranefolta, monduan: vegyetök, e-
gyetök es igyatok: Es ezt az en ha-
lalomnak örök emlékeztetire tegye-
tök. Iai lelzen azoknak Isten előtt
dolgok.

QVAESTIO II.

*De genuino sensu verbo-
rum Institutionis.*

AZ Vt Vatoraiarul eddig szinten
eleg volna az mi tanusagunk, de
az nyughatatlan velünk ellenkőző
fel sorkantuz bennünket, hogy a-
 azoknak az igeknek igaz értelme-
rül,

rül, mellyekkel Vrank az ő vegh Va-
choraiat szerzőtte, megis róbet ir-
iunk. Mely igekrül illy értelömmel
szoll az kőörtöteni egyeffesgről itt
könyetske.

Credimus, docemus, & confi-
temur, verba Testamenti Christi
non aliter accipienda esse, quam sic
ut verba ipsa ad litteram sonant: ita,
ne panis significet absens Christi
corpus, & vinum significet absen-
tem sanguinem Christi: sed vt pro-
pter Sacramentalem vnionem, panis
& vinum verè sint corpus & san-
guis: Az az: Hiszfzük vgymond,
tanitiok, es vallyok, hogy az Chri-
stus Testamentomanak igheit kü-
lőmben ne kelleftek erteni, hanem
mikeppen azon ighek börtürül bö-
türe zőnőgnek vgy, hogy á kenyér
ne iegyőzze Christus tauol valo res-
flet, se az bor ne iegyőzze Christus
tauol valo veret: hanem hogy az
Sacramentomi egyestűlesert, á ke-

Lib. Con-
cord.

nyer es á bor bizonyossan test es vér
legyen.

Ez igekben azt akarja á Liber
Concordiæ mondani: Hogy á mi
Vrunk Iesus Christus szaiabul szar-
mazott Testamentombeli sz. igheis-
nek értelmere olly magyarázatot ne
keressünk, se ne engedgyunk (meg
akarván ez Testamentomnak igazsá-
gat tartani közzettünk) mely azok-
nak az igeknek szait es tulaidon ér-
telmetül eltauzuan, idegön erre-
lőmre vinne, es ez szent lakodalom-
bul az mennyei iokat ki rekeszte-
neie: az szent Pál Apostol magya-
razatiat, 1. Cor. II. el rontanaja:
de sőt vgyan á mi Vrunk Iesus Chris-
tusnak ígeretitis, melyet az ő szent
testének es verének ielön letele es
osztogatatafa felől ez szent Testa-
mentomban tört, semisse tenneye,
es az belit ki veuen, chak az úres
heyat mutogatnaja.

Touabba, holott ez Testamen-
tomnak

zomnak ferzeseben Christus Vrunk-
nak chelekódeties, mondasaul e-
gyetomben adatik előnkben: az ő
chelekódeti felől, tudnya illik, hogy
az kenyeret vette, halakat aduan
meg szegte es adta az ő Tanetuan-
nak) hogy ha ezeket egyenőffen az
igek folyása es rendi szerint kellefse-
ke értenünk, nintsen itt most arról
á kérdés? Mert ezt á Sacramenta-
riusokis, az igek folyása szerint ve-
lünk egy arant tartiak es értik: Ha,
nem az Christus szaiabul szarmazot
igekről (vegyetők egyetők, ez az en
testöm, vegetők igyatok, ez az en
véröm, tamad im illyen kérdés:
Hogy ha ez igeket egyenőffen, az
mit mondnak, vgy kellefseke érte-
nünk; auagy az ki mondott igek
saiat értelmétől el taouzuan, mas ér-
telmet keressünk? Ez kerdest az Sa-
cramentariusok ragadgyak, mi tart-
iok es valliok.

Touabba, Holott ez Sacramen-
tomban

Derek ker-
des az VR
Varlorais
felől.

tomban (signum & signatum) íegy-
ző ieles jegyzetöt allat, az az: földi
lathato es tapasztalható kenyér es
bor, es mennyei lathatatlan es ta-
pasztalhatatlan test es vér vagyon:
ninnen mind á kettő felől egyarant
valo kérdés köztünk. Mert önnem
magokis az mostani Sacramentariu-
sok az kenyeret es á bort börtü sa-
rint ertik: hanem az jegyzetött al-
latrul, az az: Christus Vrank test-
rül es veretül, melyet ez igek fog-
lalnak be magokban: Ez az en te-
stöm: Ez az en veröm, az Vy Te-
stamentomnak vere, mint sz, Marc
szoll. Ez igekből vészön eredetős
á Sacramentariusok sok fele egymás-
sal ellenkőző értelmők, az mint oda
főlis meg mondók. Mert noha őők
egymással egyeznek ebben, hogy
ez igeket (figuratē) példazat szerint
kelleftek erteni, es vgyan nem börtü
szerint: mind az által egyk egy fe-
le másik mas fele oltalmat keres te-
uelgelenek gyamoletasára.

Az Calui-
nistáknak
egy mas kö-
zöt valo e-
gyenetlen-
sege honná
szarmaz-
zek é

CAROLOSTADIVS Andras
elő ragaduan ez iget (HOC. EZ:)
vgy mint hayanal fogua vonta az af-
talnal ülő Christus testere: Hoc cor-
pus quod mensa assidet, est meum:
Ez test (vgy mond) mely az asztalnál
ül, enym.

OECOLAMPADIVS Iános á
Test igeiet, á testi jegyzeseert es pel-
dazatiáert vette.

ZVINGLIVS. copulam Est,
pro significat magyarázta.

CALVINVS Iános az ő tarsai-
ul egyetemben azt vitatia, hogy
(per prædicationem Metonymicam)
az földi eltető allatoknak az kenyér-
nek es bornak adassék lelki értelöm
szerint, az tauol valo test es vér ne-
vezeti.

Mind ezőknek es mind á több
kabalagoknak, melyeket á Sacra-
mentariusok hintőgetnek eleit ve-
szí á Liber Concordiæ, az kőróztie-
ni egygyeffgról írt könyvecske az e-

elől számlált igékben, (meg mutatja: hogy ez Pronomen Demonstrativum (HOC : EZ) az Vt Christus parantfólo igeit mind magában foglalja, tudnya illik: VEGYETŐK, EGYETŐK: Mondanád: Mit veszünk, s mit együnk? (HOC) EST, á mit en adok, es ti vesztők es esztők. Mifsoda az? AZ EN TESTÖM. Mifsoda test? (Quod pro vobis traditur) Azon test, á mely ti erőttetők adatik, es nem mas test, sem pelda.

Touabba meg mutatia aztis, hogy ez verbum Substantivumot EST. auagy copulat (EST pro eo, quod verē, realiter ac substantialiter praesens est) annyert vegyők, hogy: bizonyossan, valóságossan es allattia szerint ielön legyen, es nem tauola.

CORPVS

Hármadszor, hogy á testnek igeit valóságos testert, es nem valami peldazatert, emléközetert, auagy gondolatban foglalt testert kelleflek venni,

Ne

Negyedszor (Pronomen MEVM) hogy ez az ige ENYM: mutatja annak á szemelnek testert, akki teste osztogatratik ez szent lakodalomban: tudni illik, az Iesus Christus, es nem maffet.

*Argumenta pro TO RI.
TO sequuntur.*

Igy immar az mi derek kerdesünket, az mi Vtunk Iesus Christus valóságos szent testnek es sz. verének az vegg Vtforaban valo bizonyos es valóságos ielön letelefől föl teuen, ier bizonytsók meg aztis refz szerint az kőroztiēni egyességről irt könyuből, refz szerint masunnanis, hogy az Vt Vtforainak igeit simpliciter, az mint azok Christus Vtunk szaiabul szarmaztanak vgy kelleflek ertēnünk, es semmikeppen azoktul ne legyen szabad elszakadnunk?

H 4

LAR.

MASODIK

I. ARGVMENTVM.

*A veritate, sapientia &
omnipotentia instituentis
Christi, legyen ez:*

AZ mi meg valto Christus Vrunk
ez Sacramentom az ő legh v-
tolso hufueri Vaforaianak vtanna,
szinten akkor szerzötte, mikor im-
mar az ő köserues kin szenuedese
vtan köuetközendő halalara me-
nendő vala. Azert nem pelda be-
szedben, el róitott értelmuel, ha-
nem vgyan nyluan valo, es vilagos
igekkel eluen szollott.

*Ez meg bizonyodik harom
erősséguel.*

ELőször. Mert ez szentségnek
szerzőye nem valami köz ember
sem Angyal: Nem csak bölcs, ha-
talmas,

RESZE.

45

talmas, igaz: hanem őnnen maga
az Istennek fia, vgyan őnnen maga
a titara igassag, tökellatos bölcsleg,
es örökke valo mindenbarosag: sőt
vgyan olly személy, ki felől az Atia Matt: 3. &
Isten az eghbül ezt kialta: EOTET 17.
HALGASSATOK: Es kinek be-
szede felől az szent lelökis illy tanu
bizonsagot teszőn: hogy meny es a Matth. 19.
föld el mulik, de az ő beszede meg Luc. 21.
marad mind örökke. Vgyan va-
loba tutta tehat ez a személy, (az Vt
Iesus Christus) mit kellött ő nekie
ott akkor szollanya, es misoda i-
gekkel kellött legyen azt küls mon-
danya. Sőt vgyan hatalmasan azt
megis chelekódhette, igeretinek i-
gassaga helyen maraduan, az őnnen
maga mondasa szerint: Adarott Máth. 11.
ennekőm minden hatalom menyön & 28.
es földön, &c. Mert mikeppen az Ioan. 13.
első teremptesben, az Isten (hogy
Luther Martony szauual ellyek)
Non vocabula, sed Res, nem igeket,
hanem

Hebr. I.

hanem vgyan magaban allando allu-
tokat szollott: akkeppen Christu-
s Vrunkis, ki az ő szent Actianak ki-
merzett abrazattya es dicsősegeinek
fenye, monduan: EZ AZ EN
TESTÓM, &c. nem bétűkből es
chak zöngő, es el mulando igekből,
hanem valóságbul allo Testamentor-
mor szerzőtt, az ő halala immar
szinten chak előtte leuen.

II.

Másodszor. Az ő chelekőde-
tinek vylaga, es dicsősegős volta
semmikeppen nem engette, hogy
pelda beszédben, homalyos, es el-
rőytött értelömben szollyon. Mert
igen nagy melysegős gondolattal
szerzőtte Vrunk ez Vy Testamen-
tomnak szentseget: es vgyan olyat,
mely ez vilagnak szinten vtölso ve-
gheiglen nem chak az ő keferues kin-
szenuedeseinek es halala erdemének
emlékőzeti: hanem annak vgyan
meg pótfejtőlese, es az Vy Testamen-
tomnak meg erősfeteseis, az őnnem
maga

maga saját testeiben es vereiben len-
ne. Hebr. 9. & 10.

Hogy ha immar Vrunk ez Vy
Sacramentomban, es ez egész vilá-
ghi Ecclesiaktul meg ez ideiglen el-
rőytött Testamentomaban (vgy
mint mely felől meg ez ideiglen sen-
ki semmit sem ertött sem tudott)
homalios es peldazo igeknek neue-
uel elt volna, bizonyara eggik ho-
maliossagra massut hozott volna V-
runk őnnen maga ez vilagra be.
Mely értelömben hogy mi az mi e-
des meg valtonk felől legyünk, ta-
noztassa lsten mészé azt mi tölünk.

Harmadszor. Az idő sem en-
gette Vrunknak hogy pelda beszéd-
ben szollott volna itt, mint ki im-
mar halalahoz igen közel vala: Es
az Testamentom teuőknekis tulaj-
don szokások ez, hogy vtölso aka-
ratiokat niluan valo es vilagos igek-
kel ielőntsek meg az ő Testamen-
tom tetelőkben.

III.

Keptelen

Keptelen dolog tehát Vrunk fe-
lől ilyen ítéletben lenni, mint ki
az ő Testamentomiat á mi idűes-
günknek zalagiat homalyos, el rőve-
tört, tetouazo es el fődözött igeke-
kel mondotta volna ki.

*Contra hoc argumentum
opponunt Sacramen-
tarij.*

Obiect.
Caluin.

EZ mi első argumentumunké-
meg akaruan az Sacramentaria-
sok verni, Exceptior chinalnak elle-
ne, es azt mondgyak: hogy nem e-
legendő ok legyen ez: Christus kő-
zel vala halalahoz. Azert nem szol-
lor pelda beszédben.

Mert mikor szinten immar Je-
rusalem kapuan fészetezte vitetne-
iekis ki, vgyan akkoris azt monda
pelda beszédben: Hogy ha az nyers
faual az Sidok így chelekősznek:
mint

mint leszen az aszszu fanak dolga?
Luc 23. v. 31.

Erre az ő haszonralan ellenve-
telőkre mi azt felelyők, hogy az kő-
törtieni egyeffeegrül itt könyunek
Authori, ez Argumentomban nem
annyra neztene az időnek allapata-
sara, mind Christus Vrunk vy che-
lekődetinek mi voltara: á mit, az ő
halalahoz immar közel leuen az ő
szent gyölekőzetinek izuara chele-
kőszik vala. Mely igeekben hogy
peldazo szokkal elt volna Christus
Vrunk, azt á Caluinista vrainm soha
meg nem bizonyethattiak mind ad-
digis, mig mi nekünk elsőben aze
meg nem engedik, hogy azt szent
szandekkal, az Ecclesianak kőuetkő-
zendő nagy karara, botrankoztata-
sara, es sok haborusagnak inditására
chelekőtte legyen idűezirőnk. Mel-
lyet chak meg gondolnyais merő a-
zon karhozatlaga, es nyluan valo I-
stentelenleg.

Respon. I.

Masodik

Masodik feleletünk im ez: Hogy ez egymással ellenbe vetött két exemplumok között is nagy különbség legyen. Mert mikor Vrank felszereltre ki vitetneiek, akkori példája beszédeben nem tört Testamentomot, melyben az vech Varfora szerzesekor forgolodott.

Az Abraham Patriarcha exemploma sem szolgál itt nekiök, melyet is itt mi ellenünk támasztonak. Mert Abraham inkább iöuendöll ott az ő fiainak, hogy sem mint Testamentomot tenne, Genes. 49.

All azért meghis az mi első argumentomunknak igazsága.

II. ARGUMENT.

*A verborum institutionis
perspicuitate & coher-
rentia.*

AZ

AZ igék, mellyekkel Vrank vech Varforat szerzötte, oly nyilvan valok, es oly igen egyenöffen folynak, hogy semminemő figurat, sem Metonymiat magok magyarázattya, ra nem kiuannak: hanem az nyilvan valo vilagos értelömben maradnak meg.

Azert innen minden figurak példázatok meltan tiltatnak ki.

Ez mi Argumentomunknak is, gaz volta sokkeppen bizonyodik meg.

Elsöben. Mert egy Metonymia Probatut sem engedi meg azt, hogy (signum conseq. prædicetur designato) az iel az igy: á Metonymizott állatnak mi voltat ki abraza. mix natu. Mert semikeppen né folhatunk így: 121
Hæc arma sunt bellum: Vel: Toga est pax: de az fegyver nevezeti alatt értetik az had: Az Toga Romaiak hofszu palastia alatt. (Mert ök á bekelegben bokaig erő hofszu palastot szoktanak vala viselni) értetik az bekeleg.

Az

Metonymia quid?

Az METONYMIA a Deakok-
nak oly figura auagy kőseles szollal-
nak modgya, melyben valami iel az
jegyzetűt allatert veterik. Et con-
tra. Vgy mint, Az czeget iel, es
jegyzí azt, ammi az alatt aruban va-
gyon, akar bor, sőr, szena, zab, arpa,
buzá, legyen az: sőr az Mester em-
bőrökis az. ó Mestersegőknek ielet
tablara irattatuan nyoytiak szalla-
sokrul ielűl ki, áhol mifoda Mester
ember lakozik. Azert ez figura
szerint nem mondhatod azt: Ez
a czeget bor, sőr, szena, zab, arpa,
Mefzaros, chifszar, &c. Hanem így
szolhatz: Ez czeget azt jegyzí, hogy
bort, sőrt, szenat, zabot, arpat, &c.
arunakirt. Item hogy szabo, Me-
szaros, Chifszar, őruós, vendeg fo-
gado, &c. lakik itt. Ezt mi ma-
gyarok az Scholákba küldgyók az
diakok disputatioiara.

De az Vr Varforaianak igeiben
nem chak a külső eltető allatok, vgy
mint

mint a kenyet es bor, hanem vgyan
az Vr Christus teste es vereis neue-
zet szerint vilagos igeikkel ki fejez-
uen vannak: vgy hogy eggiket a
masikon nem erthedd (mint az Me-
tonymiaaba szokot lenni) de vgyan
eggik az masik felől szoll, es allatias
ki neuezi (per prædicationem In-
usitatam) annak , mi legyen az, am-
mi felől Christus Vrunk önne ma-
ga szoll, monduan: EZ AZ EN
TESTOM.

Azert Metonymia ez igeekben
nem lehet.

Touabba, hogy az Metonymias
nak ez igeekben helye ne lehetsőn,
az chak az vtanna vetűt magira-
zo igeikis meg mutatik. Mint ha
kerdened: Mifoda test? Ausgy
peldazo teste? Bikának auagy ba-
koknak teste? Nem: hanem v-
gyan azon test mely ri erűtetűk a-
datik, es vgyan azon ver, mely ti e-
rűtetűk ontatik ki.

MASODIK

Ki lehet tehát itt oly ostoba es
tompá elmeű ember, akki ezt (fi-
guratum es tropicum corpus) pel-
dazo testre es verre erte, hanem ha
szinten az Isteni igazságtul, mint lu-
das, el futott?

3.

Harmodszor. Az Metonymia
nem tart arra számot, hogy azt, am
mit iegeőz, meghis adgya, hanem
chak mutatis es iegezi. Azert hogy
ha helye lefen it az Metonymianak,
im ilyen keptelenségek iönnel ki
belöle. Előben, hogy az Vr Varfor-
raiban chak azon puszta kenyér es
bor, vgy mint ielek, adarnak: es v-
gyan nem adarnak azok az allarok,
az mellyek iegeőztetnek, vgy min-
Vrunknak szent teste es vere.

Masodszor. Hogy ez Sacramen-
tom, chak ez földi allarokbul, ke-
nyerbul es borbul áll. Harmod-
szor, Hogy Christus erdemenek lel-
ki hasznai sem adarnak meg, holott
az Metonymiat nem követi (rerum
exhi-

1. Absur-
dum.

2. Absur-
dum.

3. Absur-
dum.

RESZE.

50

exhibitio) hogy az mit iegeőz, azt
megis adnaia. Mint hogy a czeget
iegezi, de nem adgya bort, hanem
mas modon kell ahöz iutnod.

Vegezette, Christus VRVNK
mondasanak oly igen nyltuan valo
világossága vgyon, hogy Theodo-
rus Beza vgyan az ő maga akarattia
ellenis, ilyen irasra noderttia: Nimis
sanē absurdum foret corporis & san-
guinis nomina, de fructu & efficacia
mortis Domini interpretari, vel ad
solum ipsius spiritum restringere.
Quod vt planissimē intelligas, age
p his vocabulis CORPUS & SAN-
GUIS, substituamus illam interpre-
tationem & dicamus: HOC EST
EFFICACIA MORTIS MEAE,
quæ pro vobis traditur: Et, Hoc
est Spiritus meus, qui pro vobis ef-
funditur. Quid ineptius est hæc
oratione? Nam certē verba illa
QVOD PRO VOBIS TRADI-
TUR, & QVI PRO VOBIS EF-
FVN-

Epist. 5. ad
Alem. Lug.
Minist.

FVNDITVR, necessario hoc te adli-
gunt, vt de ipsamet corporis & fan-
guinis substantia hoc intelligere co-
garis.

Vgyan felőtte keptelen dolog
lenne vgymond, az Testnek es Ver-
nek neuet, az Vt Christus halalanak
hasznara es ereiere magyarázni, a-
nagy egyedül chak az Ő LELKERE
szoritani. Mellyet hogy vgyin
valoba meg erre: nosza ez igek her-
lyöt (TEST es VER) ier helyhez-
relek amaz magyarázatot, es mód-
gyuk: EZ AZ EN HALALOM-
NAK EREYE, mely ti erőttetők a-
datik: Es, EZ AZ EN LELKÓM,
ki ti erőttetők ki ontatik: Mi le-
het alkalmatlanb ez mondaná-
Mert bizonyara amaz ighek: MELY
TI ERÖTTETŐK ADATIK. Es
MELY TI ERÖTTETŐK ONTA-
TIK KI szükséges keppen arra ken-
szeretnek tegedet, hogy vgyan &
Testnek es vernek ALLATIA-
RVL

RVL kellesték azt teneked ertend.

Ha ez az mostani Calvinisták ol-
vasnajak, auagy az, hogy Bezat az Ő
Nagy Apiokat Test ragonak neuez-
nek, s közülök ki atkoznak, auagy
mas Oskolaba foghnak, hogy így
velőttöte őket,

III. ARGVMENT.

Consensu trium Euan- gelistarum.

AZ harom Euangelisták, (sz. Mat-
the, szent Marc, szent Lukas e-
gyenlő ertelömből, vgyan azon egy
igekkel es bővükkel eluen, noha kü-
lönb es különb időkben, ez könn
ertelmő es nylyan való igeket (EZ
AZ EN TESTÖM) mondgyak es
recitalljak az megaldot es elosztó-
tatott kenyer felől, minden figura,
tropus, es példázat nélkül, Halom-
latoskeppen az Vy Testamentom-

beli pohar felőlis olly vilagossan i-
nak, hogy semminemő figurának es
peldázatnak, holt semmikeppé nem
engednek.

Azert keptelen dolog, merő a-
Matth. 26. zon Istenteleneg, sőt vgyan Isteni
Mar. 14. karomlas volna, az nyluan valo vi-
Luc. 22. lágos igeiktől el tauozuan, figurakra
Carolofta- tropusokra, peldazatokra, es arnyek-
diust vgian kokra lepnünk. Mellyet igaznak
a Nemet lennye azon Euangelistak irasabul
nyelűnek meg bizonytunk.

I. Mert hogy ha CAROLO-
meg hamis STADIVS Andras (suum TVTO-
ficia: kik a HOC) az asztalnál ülő Christus V-
veg Varso runk testere akaria mutatas keppen
ranacigeiet vonni: ő nekie szent Marc az po-
igymond- harnak magyarasaban mindjaraft
gyak ki: ellene mond, meg mutatuan azt,
Das ist hogy iduezitők ez Sacramentom-
mein leib: nak masodik relzerűlis azt mon-
s né mond dotta legyen (Hic est sanguis meus,
gyak: Der Noui Testamenti.) Honnan az Ca-
Leib ist roloftadiusnak heusaga nyluan ki
mein. mutata magat.

II.

I I. Zvvinglius (suum SIGNI. Zvvingli-
FICAT) am bator kinozza, de sz.
Matthe es szent Marc ellene tamad-
nak, monduan: hogy Vrunk nem
vgy szollott legyen (H O C, quod
mediante pane vobis manducan-
dum exhibeo, significat corpus me-
um, &c.) Ez, az mit a kenyet által ti,
nektek eledelül adok, jegyzi az en
Testómet: Es ez, a mit a bor által ti
nektők italotokra adok, jegyzi az
en Verómet: Hanem szép vilagos
es nyluan valo igeikkel így szollott:
EZ AZ EN TESTÓM: EZ AZ
EN VERÓM.

Harmadszor: Hogy ha Orco Occosm.
lampadius, Caluinus, Beza es az több Calvin Be-
Sacramentariusok, az VR Christus za, &c.
Valóságos teste es vere helyő, az ta-
nol valo testnek es vernek peldaza-
tiat arnyekat, Symbolumiat, ieler,
hasznat es eteiet ellenünk tamasz-
tiak: ellenők all szent Matthe es sz.
Marc, monduan; hogy Christus V-

I 4

runk

beli pohar felőlis olly világossan in-
nak, hogy semminemő figurának ei-
peldázatnak, helt semmikeppé nem
engednek.

Azert keptelen dolog, merő-
zon Istentelenseg, sőt vgyan Isteni

Matth. 26. karomlas volna, az nyluan valo vi-

Mar. 14. lagos igeiktől el tauozuan, figurakra

Luc. 22. tropusokra, peldázatokra, es arnye-
Carolofta diust vgian kokra lepnünk. Mellyet igaznak

á Nemet lennye azon Euangelistak irasabul
nyelűnek meg bizonyrunk.

folyasais I. Mert hogy ha CAROLO-

meg hamis STADIVS Andras (suum TVTO-

ficia: kik á HOC) az asztalnál ülő Christus V-

veg Varfo runk testere akaria mutatas keppen

ranacigiet vonni: ő nekie szent Marc az po-

igymond. harnak magyarázásban mindjárt

gyak ki: ellene mond, meg mutatuan azt,

Das ist hogy iduezitők ez Sacramentom-

mein leib: nak masodik reszerülis azt mon-

s né mond dotta legyen (Hic est sanguis meus,
gyak: Der Noui Testamenti.) Honnan az Ca-
Leib ist roloftadiusnak heusaga nyluan ki
mein. mutata magat.

I I. Zyvinglius (suum SIGNI- Zyvingli-
FICAT) am bator kinozza, de sz.

Matthe es szent Marc ellene tamad-
nak, monduan: hogy Vrunk nem

vgy szollott legyen (H O C, quod

mediante pane vobis manducan-
dum exhibeo, significat corpus me-

um, &c.) Ez, az mit á kenyet által ti,

nektek eledelül adok, iegyzi az en

Testöm: Es ez, á mit á bor által ti

nektök italotokra adok, iegyzi az

en Veröm: Hanem szep világos

es nyluan valo igeikkel így szollott:

EZ AZ EN TESTÖM: EZ AZ

EN VERÖM.

Harmadszor: Hogy ha Oeco Oecolam.

lampadius, Calvinus, Beza es az több Calvin Be-

Sacramentariusok, az VR Christus za, &c.
valofagos teste es vere helyő, az ta-
nol valo testnek es vernek peldaza-
tiat arnyekat, Symbolumiat, ielet,
hasznat es ereiet ellenünk tamasz-
tiak: ellenők all szent Matthe es sz.
Marc, monduan; hogy Christus V-

MASODIK

runk nem így szólott: (Hoc est fura, efficacia, memoria, symbolum mei absentis corporis:) Ez az en auol leuó testemnek példazatja, etc, ic, emlékezőeti, iele &c. hanem így szólott: Ez az en Testöm, es vgyan azon test, mely ti erőttetők adatik; Es ez az en veröm, Az vy Testamentome, mely ti erőttetők ontatik ki,

Sophismata Calvinistica contra hoc 3. argum.

EZ harmadik erősségünknek meggyőzhetetlen igazságot látván az Sacramentariusok minden mestersegőket abban helyheztek, miképpen az Christus szaiabul származott igekben valami akadalt találynak, es így azokat helyerül el fordítak, Es leghe elsőben is, szent Marc irasabul meg tetzeny mondgyak, hogy minek előtte ez igeket elmondotta

Obiect.
Caluin.

RESZE.

53

dotta volna Christus Vrunk (Ez az en Veröm, az vy Testamentomnak vere) hogy annak előtte immar ittanak volna az Apostolok. Azert idvezitőknek ez mondasabul nem köuerkőzik, hogy az á bor, melyet az Apostolok akkor ittanak, Christus Vrunk vere volt volna.

Erre mi azt felellyők, hogy á mit *Respons* itt á Sacramentariusok bizonyos meg lőtt dolog gyanant proponálnak ellenünk: meg annak igaz voltat meg nem bizonyítottak. Azert patuarkodok.

Mert noha sz. Marc annak rendire annyira nem vigyazott, mint á több Euangelistak es szent Pal: Es inkább lattatik annak meg irasaban foglalatostkodni, á mi akkor lőtt, hogy semminemő renduel egy mástán az lőtt: mind az által bizonyos okbul az ő patuarkodások, sz. Marc értelme ellen, nyílván meg tesszik.

I.

Elsőben, Mert hogy ha az Apostolok előb ittak a poharbul, hogy sem mint Vrunk ez igeket (Ez azen verőm &c.) ki mondotta volna, az ionne ki belőle, hogy az Apostolok nem Sacramentum borat, hanem csak azon közönségös puszta bort ittanak, hogy ha az Istennek Sacramentombeli igeteti meg a borhoz nem járult, vgy mint a lelki állatnak, az az: Christus Vrunk szent verének itala.

II.

Másodszor: Dato sed non concessio: Hogy ha vgyan vgy voltatis, hogy előb ittanak volna az Tanetsanyok, s az vtan mondotta volna, Vrunk az hálá adásnak igkeit el, meg vgyan vgy sem bizonyíthatnak meg, hogy figuratè, Metonymicè, peldázatban kellene ez igeket értenünk. Mert a bor ha csak peldazatla az mi Vrunk Christus tauol valo verének, a mint a Sacramentariusok tarttyak, és a Tanetsanyok iuan az vgh Vachorának

chorának poharabul, meg semmit sem hallottak Christus Vrunk vere felől: bizonyára az a bor semmi-keppen nem lehet Christus Vrunk verének peldazatla auagy emléközeti. Auagy ha peldazatla es emléközeti volt, kővetközik, hogy előb mondotta legyen ki Vrunk az igeket, es az vtan ittak ofatan az Tanetsanyok.

Harmadszor. Az egy sz. Marc Euangelista rend nélkül valo irása, az ket Euangelistac es szent Pal Apostol authoritassanak nem derogálhat, kik nyíltan egyenlő szokkal iryak, hogy iduezitőnk elsőben az igeket mondotta legyen el, Ez azen verőm, &c. es annak vtanna ittának az Apostolok.

Negyedszor. Csak az egy sz. Lucas Euangelista Authoritassis az Sacramentariusok mod nélkül valo kabaságokat meg veti, ki Luc: 1. azt írta: Hogy Christus chelekódeti,

III.

IV.

nek historizianak le irására azért
ta legyen magat, hogy mindenőket
mellyeb magyarázatra vuen, job
renddel írta meg. Holott azért sz
Lucas, szent Matthenal es szent Pa
lal egyetemben velünk tartia; im
mar vegezetre az boldog emlékö
zető Luther Martonnyal azt tartyok,
hogy szent Marc irásának akadala
az le író Deák chinálhatott, ki ez i
gek helyeben: (Igiatok ezből mind
nyiaian) helyhőztette im ezöket: Es
írának ezből mindnyiaian.

Auagy szant szandekkel írta ezt
így sz. Marc: Akarta ezzel nem csak
azt ielőnteni, hogy az Apostolok azt
örömet meg chelekőttek legyen, á
mit Vruunk parancholt vala ő ne
kiök: hanem vgyan az Sacramenta
riusoknak akart it Zabolat á szaiok
ban venni (kik á testi szayal való e
telt es iralt Christus testetül es ve
retül ki ragadgyak) Azert előben
azt mondgya szent Marc, hogy szá
iokkal

lokkal itranak, es vranna vetti me
itranak legyen, monduan: Hic est
sanguis meus: Ez az en veröm. A
zert testi szaiokkal nem csak á bort,
hanem vgyan Christus veretis ittak.
Esigy velünk tartia szent Mark.

*Altera Sacramentarium
Sophisticatio.*

AZ Sacramentariusoknak masod
dik paratzkodások, mellyel ez
az mi harmadik argumentumunkat
erőtlenne akariai tennye im ez:

Christus Vruunk önne magai
euott es iuott ez szentsegbeli ke
nyerbén es borbán, mint az meg
tetzik vruunknak az önne maga be
szedebül: Nem íszom (vgymond) Matth. 26.
ez íző ő tökenek gyümölcsébül Lucz 22.
mind addigis, miglen vjot íszom
ti veletök az én Atiamnak orszaga
ban. Azert vgyan azon kenyerbül
bül

bűl euott es iuott Christus Vrunk
 ō magais, melyet á Tanetuanýok
 nak adott, es ennyók innyok paran-
 cholt. Immaran, ha az VBIQVL
 TARIVSOKNAK (az mint ōk mi
 felőfünk gondolt igeuel szolnak) a
 nagy Lutheranusoknak értelmők fe-
 rint, az Tanetuanýok, Vrunknak
 valóságos testet es veret ettek es it-
 tak az kenyérrel es borral, kőuetkő-
 zik innen: hogy Christus Vrunkis
 AZ ŐNNEN MAGA testet es ve-
 ret ette es itta legyen. Mely holott
 keptelen dolog: Kőuetkőzik me-
 gis, hogy ezők az ighék: Ez az en
 Testöm: Ez az en veröm: az ősa-
 lat értelmőkben meg nem marad-
 hatnak: hanem mas magyarázatot
 vának.

Respon.

Erre mi azt felellyők, hogy ez á
 Sacramentariusok Sophismaia, ez
 egy velekődesbűl veszőn eredetűre
 Mert ōk azt velik, hogy Christus V-
 runk Őnnen magais elt volna ez Sa-
 cramentum

eramentommal. Mely hamis ve-
 lekődest mi helyőn meg feytünk,
 mindiarast ennek az ō ellen vete-
 sőknek nyaka szakad. Mert szent
 Lucats, kiuel ōk itt bizonytani akar-
 nak, ez Argumentomnak rosa es
 semmire kellő voltat Őnnen maga
 meg mutattia: Ki két rendbeli Va-
 chorat it meg, s mind á kettőt fent,
 segbelit, vgy, hogy egyke az O Te-
 stamentombeli, másik az Vy Testa-
 mentombeli Vafora volt: amaz
 példazra imezt, az ō tulsidon vete-
 ben valo Sacramentomot. Hebr 9
 & 10.

Luc. 22

Az első Sacramentomban, mely
 az O Testamentome vala, az pelda-
 zo barany etelenek meg szűnset, Exed. 12.
 es az ō Tanetuanýtul valo butsu
 veretel ielőni vala iduezitők: es
 ezőknek mind á kettőnek ielst auag
 billeget mutatni lenni, az kenyerbűl
 es poharbul valo ō vtolsó etelet es
 italat, ekkeppen szoluan: Mondom
 si nek

Iohan. 13. nek országában. Es mondom ti
Luc. 22. nektek, hogy nem iszom ez szőlő
rőnek győmőltsebü, miglen el nem
iön az Istennek orszaga. Melyben
nem tagadgyok hogy ő magais nem
euert es iuot volna az ő Tanctuany-
ual egygőrt.

Touabba ez etel es ital, mint
szinten az egész husueti Ceremo-
niais, semmiben nem tartozott az
VR Vatoraiához, mellyet iduezis-
tőnk, az husueti barannak meg ete-
lenek vtanna szerzőt, mint ezt az
sönt Lucas irala szép világossan meg-
mutatia. Azert az Sacramentariu-
sok vallasa annyban, hogy iduezi-
tőnkis elt volna azzal az Vy Testa-
mentom szentségevel, merő azon
talpon iaro hamislag. Nemis illik,
hogy az kőőztsegeknek Sacramen-
maul gyamolitsak itt fogyott ügyő-
ket, monduan: Christus Vrank meg
kőroz-

kőőztőlködött. Azert az vegh
Vatoraualis elt. Mert az kőőztse-
gek Sacramétomauul, mely az Isten-
től az előt szerzettetött, es vgyan
immar kőőztőlő szent Ianos sasar-
kodasaris bizottatott vala, azert a-
katt iduezitőnk elni, hogy azt, az
őnnen magá meg keresztelkődese-
vel meg erősitse es meltosagossá te-
gye ez világ előtt. De az vegh Va-
chorat holott nem vyonnan erőse-
ti itt iduezitőnk mint amott az kő-
őztsege, hanem institualia es
csak vyonnan szerzi, mely az előt
nem volt: ki volna tehát oly gyere-
meki értelmében, akki ezt nem lát-
na, külömbözni, amattul? Azert
ittis heaba sarrastiak magokat az
Sacramentariuskok sereghe.

*Tertium Calvinianum
Sophisma.*

Harmadszor aztis forgatnak az
Sacra

MASODIK

Sacramentariások mi ellenünk sz.
Lukatsnak amaz mondatából: Ha-
sonlatosképpen á Pohartis, MINEK
VTANNA VACHORALT VOL-
NA mondan, &c. Hogy az kenyér-
nek es az bornak osztogatása kő-
zött ugyan nagy hosszú idő fol-
t volna el. De erre kenyen meg se-
lelünk.

Dito, sed
non con-
cesso.

Élsőben: Bar szinten az így
volnais, kővetközneke abból, hogy
Christus mondatát felőn vetuen,
peldázatokra es figurakra kellettnek
furnunk. Nem szomsz. Touab-
ba ez á Sacramentariások chauarga-
sa, nem mi ellenünk vagyoni hanem
a Romai báluanyozóknak patrocí-
niá, kik az Vt Vaforaja felől való ő
cselge, őknék oltalmazására innen
azt hozhatnák ki, hogy Christus
Vrunk az vegh Vaforat (sub vna
tantum specie) csak á kenyérnek
személye alatt szolgáltatata legyen:
es hogy az vtan nagy későre oszto-
gates

RESZE.

58

gatta volna á pohartis, de nem vgy.
mint á Sacramentomnak eggik allat
szerint való refzet, hanem mint
csak (calicem ablutionis) meg mo-
sodának poharat, mint az mostani
Elavvitak effelől szólnak.

De hogy az Sacramentariások-
nak itt egyenősen az ő kérdésőkre
nagy ellen vetésőkre meg felele-
lyünk, melynek vtat ők itt el vétő-
tek: Szent Lukats ez ígskben (Mi-
nek vtanna Vaforalt volna, veue az
Pohart) nem akarta az pohárnak
osztogatását az kenyérnek oszto-
gatásatul, vgy mint két egymástul
külömböző es idővel egy mástul ta-
vol iaro chelekődetőket el szakasz-
tani: hanem az O Testamentum
pohara között, melyet Vrunk az ő
tanetuanynal, vgy mint buchuzo
felben iuck, es melyből monda hogy
többé nem iszik, es az Vy Testa-
mentum pohara között, melyet az
Vaforanak el vegeződése ytan fet,

K 2

sete

MASODIK

zett iduezeitünk, tefzön szent Lukats, sőt Christus Vrunk önne ma-
ga, ez igekben valaszt.

Bizonfa-
gunk Cal-
uinus.

Mely mi értelmünket ez igek-
nek magyarázatában, Calvinus la-
nosit, az ő feleiről ennyben el szá-
kaduan, mint igaz magyarázatot ia-
uall, kóvet, es oltalmaz.

Quartum Calvinianorum Sophisma.

NEgyedfor tudatlanoknak mód-
nak bennünket ezert, hogy az
VR Vaforaiának igeit, az szok es
börük folyása szerint értiök, holott
vgyan azon szent Lukats irafában
ket TROPVS legyen: Eggik Sy-
necdoche, á poharnak igeiben, mely
á borert vetetik: á másik Metony-
mia, á Testamentomnak igeiben,
ahol á Testamentum Christus vere-
nek mondatik.

Erre

RESZE

59

Erre azt felellyök. Előben, hogy Respon-
az Sacramentariusok gonofz lelki
ismerettel forgattyak föl (statum
controuerfiæ) az ő es mi közöttünk
valo derek kérdésnek feyet? Mert
nem arrul vagy on itt közöttünk á
kerdes, hogy ha á szent Lukats igei-
ben á POHAR, melyben á bor va-
la, á benne valo borert vetefleke
(per Synecdochen)? Mert azt v. Synecdo-
gyan mies nagy örömet meg enged- chet nem
gyük: Hanem erről vagy on közöt, tagadunk.
tünk á kerdes: hogy, ha ez á Sy-
necdoche, Christus Vrunk monda-
sat, az igeknek tulajdon értelméről
idegön értelmre es magyarázatra
fordetsat? Mellyet mi igónis ta-
gadunk.

Az miaz Metonymiat illeti, bi Metony-
zonyara á Sacramentariusok auagy miat taga-
tellicffen víszha fordult es el tibo- dunk.
lyodot elmeitük, auagy tulajdon az
ő magok lelki ismeretiök ellen vísz-
kodok annyban. Mutassák meg azere

K. 3

mi

MASODIK

Nouum Te-
stamentum est
sanguis me-
us.

mi nekünk, kerüők őket, hol es mel-
lik igeiben leheffőn (szent Lukara
írásának az a Metonymia: Mert bi-
zonyára sohol nem olu: sok, hogy
Christus így szollott volna (Az Vy
Testamentom, az en verőm) Mert
ha így szollott volna Vrunk, talam
megis valamikeppen az Metony-
mianak helyt adhatnánk: hanem az
Christus mondásának igei im ezők:
Hic calix est nouum Testamentum,
in meo sanguine: Ez Pohar Vy Te-
stamentom, az en verőmben. Mi-
chodat: De sőt inkább ezőn Vy Te-
stamentomnak igeie az, mely a Me-
tonymiat innen tellyességgel ki re-
keszri. Mert vgyanis azért ez Vy
Testamentom, hogy az O Testamen-
tombeli (typusokat) példázatokat
es arnyekokat (vgy mint mellyek-
kel semmi közű nintsen) tellyessé-
ggel ki rekesztuen, az mi Vrunk Iesus
Christus tulajdon sayat, es valosa-
gos veret adgya es nyoytfa. De an-
patuaz,

RESZE. 60

patuarkodgyanak ok, mi saruliunk
az mi negyedik argumentomunkra:

IV. ARGVMENT.

*Abinterpretatione & con-
sensu Pauli Apostoli.*

I. Cor. 10.

Szent Pal Apostol 1. Cor. 10. az
baron Euangelistakkal egyetert-
uen így szoll: Az aldasnak pohara,
mellyet meg alduunk, nem de nem a
Christus vereuel valo részeltetelün-
ke: Es a kenyér, mellyet meg sze-
günk, nem de nem az Venak teste-
uel valo részeltetelünke?

Azert az Metonymiat, az az:
Christus Vrunk testének es vereinek
az Vr Vaisorajarul tauol valo ki re-
kesztetel, es az példázatoknak, ie-
leknek, arnyekoknak mutogatásat
Szent Pal ingyen almasban sem latta.

MASODIK

Hogy ez így legyen egy nihang erőfeggel meg bizonyitok.

Hogy ha az Christusnak teste es vere nem valóságosan es allattia fe-
rinc, hanem csak hasznára es ereic-
te nevezet volna iclőm, es vetetneiek
az Vr Varforsiaban, bizonyára á ke-
nyer es á bor, né á Christus testeuel
es vereuel valo reszeltetefűnknek,
hanem csak á Christus iauainak es
erdemenek ereicuel es hasznaua va-
lo reszeltetefűnknek kellene szent
Pal Apostaltul mondatni.

Hogy ha szent Pal á Christus te-
stének es verének csak lelki keppen
valo reszesűlese felől szollana itt, az
mint az Caluinistak tartiak, bizo-
nyára nem szólhatott volna így:
(Panis est communicatio corporis
Christi.) Az kenyér á Christussal va-
lo reszesűles: hanem azt kellőte
volna mondani: hogy, az hűtauagy
á Lelők, Christus testeuel es vereuel
valo reszesűles. Holott csak egye-
dül

RESZE. 61

dűl az hűtből vagy on az, hogy le-
lőkben Christus erdemeuel resze-
sűllyunk.

Harmadszor. Vgyan azon sz.
Pal 1. Cor. 11. Az Vr Varforsiának
igeit vgyan vgy számlállya előe,
hogy az három Euangelistak igei-
tűl, csak egy börtűnel sem tauozik
el, sőt vgyan erőfseti azoknak ira-
sokat, noha vgyan későn írta ezt
szent Pal ő vtannok.

Mert ahol az három Euangeli-
stak így szollonak: Hoc est corpus
meum: kéz az en testöm: azt szent
Pal, az igeek folyafának rendit meg
szaggatvan, így mondgya ki: Hoc
meum est corpus: Ez az en testöm:
TOYTO MV ESTI TO SO-
MA. Es ezt resz szerint azért che-
lekőzi, hogy á Christus teste, es az
hűfueti barany teste kőzött valo kű-
lömbségöt meg mutassa, resz szerint
azertis, hogy az kenyérnek Christus
testeuel valo igen nagy egyyefűle-
setis,

MASODIK

setis, ez szent lakodalomban megmutassa.

IV.)

Negyedszor: Az pohar felől így ír: Hoc poculum, nouum Testamentum est in meo sanguine; Ez pohar Vy Testamentum, az en vértőmben. Immar hogy ha az Sacramentariusok értelme szerint a bor augsy pohar, az mi iduezitőnk taol valo verenek példázata es is: tehát ez keptelen dolgok ion nek innen ki.

I.

Először: Hogy az Vr Varsoraiban, a Christus vere színten olyan példázó ver legyen, mint az O Testamentombeli oktan baranak vere, mely példázta vala az VR Christusnak veret. Hebr. 9. & 10.

II.

Hogy az O es Vy Testamentomnak Sacramentombeli állati egy mastul nem külbőz nek, tudni illik, Christus Vrunk es az negy labu oktan barany.

III.

Hogy ha az Vy Testamentom színten

RESZE. 61

színten vgy példáz mint az O, tehát meg az O Testamentom meg nem színt: Meg Christus sem színtető meg, &c. Es így meg az emberi Nemnek valtsága vegbőz nem ment.

IV.

Hogy ha példáz valamit az Vy Testamentum, tehát maga magát példázta, Mellyek holott minden keptelen dolgoknál keptelenbek: helyen áll tehát megis az mi értelünk az Vr Varsoraia felől.

V.)

Végezetre vgyan ezönt erőfseri szent Pal Apostolnak az ő szandekais 1. Cor. 10. az megtatlan vendégokról.

Mert ott ez vala szent Pal Apostolnak minden szandeka, hogy azok az embőroket, kik a poganyok baluanyinak aldozott eledelben esznek vala, es vgyan megis az VR Varsoraishozis iatulinanak, ilyen ifonyu vndok chelekődettül el idegővereneie; Meg mutatvan ő nekik azt,

MASODIK

azt, mely nagy gyalazattal illetneik az Vrnak testet es veret, mellyet az vgh Varforaban vettének, ettenek, es ittanak volna, de itelctiőkre, mint hűtőtlenők,

Mely igekben szent Pal Apostol nyíltan szem latomast meg mutatya hogy az VR Varforaiához iarló ember, á kenyérnek es bornak vétel alral, á Christussal nem amaz LELKI Comunio szerint részeshl, mely hűtből áll, es mellyel gonoszul soha senki sem elhet: hanem vgyan amaz valóságos testi közösülés szerint, mint Cyrillus szoll, melyben, részeshluen á kenyérrel es borral, részeshl Christus Vrnk valóságos testevel es verevel.

*Sophismata Calvinistica
contra hoc quartum ar-
gumentum.*

Noha

RESZE.

63

Noha az szent Pal irása oly igen egyeneffen foly az 3. Euangelikak irásával, hogy semmi exceptiot vagy fogast magaban el nem szenved: mind az által vgyan itt is rész es all vtar keresnek magoknak az Sacramentarius Vraim, es elsőben is azt vitatiak it ellenünk: hogy szent Pal, es az ket Euangelistak sz. Matthe, es szent Mark között nagy egyenetlenség legyen: Holott ezek ketten azt iriak, hogy akkor szetzet legyen Vrnk ez Varforat: Comedentibus illis: Mikoron ők meg ennenek: sz. Pal pedig azt mondgya, hogy ez akkor lott legyen, postquam coenassent, minek vtanna immar varforaltanak volna.

De iol vgyon á dolog, chak az, Respondet tartson ember szamor, es azt keresse itt föl, mellik Varforat erre itt szent Pal, mely vtan az poharnak áuzá bornak osztogatása köuerközött. Itt az husueti barálynak etc.

let

ket nem erthedd. Mert az sohol az
szent irásban Vátförának nem ne-
veztetik: es vgyan azt á barát nem
ülve, hanem alva, egyekioiok föl ö-
vedzve, &c. szetseggel ettek meg.
Exod. 12. sok több ceremóniakul-
egyetemben.

Erti téhat itt az Apostol azt á Vá-
tförat, mely az Sidoknak szokások
szerint, az hufueti barannak mege-
tele vtan mindiarast kőuetkőzik va-
la, ahol övedzőiöket meg oldozva,
&c. az asztalhoz le telepednemek
mely asztalnal valo le telepődesben
burult szent Iános is Vtunk mellett.
Iohan. 13. & 21. Es ez á Vátförá el
vegezöduen, de az maradék eledel
meg föl nem szedetuen, kele föl V-
runk az asztaltól, es palástiat le vet-
uen, mofa meg á Tanetuanynok la-
bait: ismet az asztalhoz üluen, ke-
nyeret mar ta á talba, es vgy kőszö-
el az Sidoknak szokások szerint az
buchuzó pohart az ö Tanetuanyn-
ra, mely

ra, melyből monda hogy nem vol-
na többé iando, Luc. 22.

Es így mind az hufueti baran-
nak meg etele, mind az kőz Vátför-
ra föl ketuen es el vegezöduen, szet-
se Cbisttus Vtunk ezt az vy es az e-
lőrszokatlan Vátförat az hala adas-
nak Sacramentomat. Erre vigyaz-
van szent Pal. azért mondgya: Post-
quam cognassent: Minck vtanna
Vachorának volna, hogy annak
vtanna osztogatta legyen Vtunk á
pohart az ö Tanetuanynak: hogy
igy az vegh Vachorat meg valaszta-
na, mind az hufueti barannak ete-
letül, mind penig az vtan kőuetkő-
zött kőz Vátföratul.

Mely értelmekkel szent Matthe-
es szent Mark tellyességgel egyez-
uen iriak, hogy az Vt Vátförára sze-
tezettött legyen esti on ton auton.
Mikoron meg ennenek: nem hogy
ez, vagy az kőz Vátförá, vagy az
hufueti barannak etele kőzben lő-
volna s

Iohan. 13.

volna: hanem hogy minden halál
dek ez közben vetes nélkül követ
között volna amazok vran: vgy
mint az példázat vran, a példázat
tott valóság. Es így szent Pal es
az ket Euangelista semmit egymással
ebben nem különböznek, sőt v
gyan eggik magyarázza az masikiat.

II.

I. Cor. II.

De megis szembe szónak vgyan
itt velünk a Caluinistak, es a szent
Pal irását, a szent Matthe es Mark
írásával (contradictoriè) egymással
vgy mondgyak ellenközni, hogy eg
gyke helyen maradnam, az masikis
szükséges keppen hamis legyen. Sz
Pal mondása im ez: Hoc est nouum
Testamentum, in meo sanguine:
Ez vgy Testamentum az en veróm
ben: Szent Matthe es szent Mark
im ez: Hic est sanguis meus, Noui
Testamenti: Ez az en veróm, az Vgy
Testamentomnak vere. (Auagy:
Az Vgy Testamentome) Azert az sz.
Pal mondásában hogy Tropus, figur
a, péld

ra, példázat, legyen, minden ereiök
kel vitátiak.

Előben, Az mi az igeknek er, Respon. I.
telmet illeti, arra azt felellyők, hogy
mind az ket fel fölött egygez: mel
lyet meg az Sacramentariusok sem
tagadhatnak. Sőt vgyan kerlek,
mikeppen ellenközhessék szent Pal
es szent Matthe írása egymással: ho
lott ez a Jerusalembeli Palotában,
Pal penig Christus menyben mene
teli vran Christus Vrunkrul önne
magatul hallottak es tanultak ezt:
Tehat szent Pal es az Euangelistak
egymással fínten vgy nem ellenköz
nek, mint hogy Christus Vrunkrul ma
ga magával nem ellenközhetik. Es
azert az szent Pal mondásának, ki
uel az Euangelistakis egy értelmében
vannak, im ilyen szép egyenős ér
telme vagyom: tudni illik, hogy az
VR Vátföráianak poharában nem
csak bor, hanem az Istennek hatha
to ereiből, az borral, az Sacramen

zomi egygyűlésnek rendi szerint,
Christus Vrunknak valóságos szent
vereis ielön vagyon, mely az Vy Te-
stamentomnak meg erősítelére on-
tatott Christus oldalabul ki.

Ha pedig az szent Pal es szent
Lukats mondasat bötürül bötüre
meg tekintöd, es az szent Matthe
es szent Mark irasauál öszue vizsgál-
equo ad Phraselogiā) az mi az böt-
üknek es igeknek folytat illeri, ki
tagadhatna, hogy valami külömb-
ség köztök nem találnék De hogy
az (in rebus) á derek dologban, es
ennek az Sacramentomnak igyenös
ertelmében valami akadalt szerze-
ne, igenis tagadgyuk.

Exempli gratia: Szent Matthe
es szent Mark így szólnak: Hoc est
corpus meum: Ez az en Testom
Szent Pal azt így mondgya ki: Pa-
nis est comunicatio corporis Chri-
sti: A kenyér, á Christus testuel va-
lo közölés: A Pohar felőlis, sz.
Matthe

Matthe es sz. Mark így irnak: H I C
est sanguis ille meus, Noui Testa-
menti. Ez amaz en veröm, az Vy
Testamentomé: Szent Pal es szent
Lukats azt így mondgyak ki: Hoc
est Testamentum nouum, in meo
sanguine: Ez Vy Testamentum, az
en verömben.

Mi lehetsön ez mondasoknal es
gyenös, világos, értelmes, es
egy mással egyező mondas, az Vt
Vatloraiának allatiarul, legyen Isten
Ielö biro ebben: Ha pedig külömb-
bet akart volna velök á szent Ielök
írni, aztis meg chelekörte volna
fökeppen szent Pal által: ki Chri-
stus Vrunktül önne magarul ezt az
ö menyben meneteli vtn tanulta á
Christus dísfőseben. Akarta azere
Vrunk chak ezzelis ielönteni, hogy
az ö menyben meneteli, az vegh
Vatloraban valo ö ielön letelének
akadallira nintsen.

Ahol pedig á pohar felől szent
Pal

MASODIK

Pal azt mondgya, hogy az Vy Testamentom legyen: á Testamentomnak igeiet, á Testamentomba be foglaltatott iokra nezue, miért ragadna valaki figurata locutionak lenni? De ez az Sacramentariusoknak az ő könyhsaiokra á Tropusok melle igen keuelet hōz, ha vgyan világos nap fenyre hozzuk.

Mert michoda consequentia lehet ez? Figurata locutio est, quando vsus Sacramenti, pro ipso Sacramento ponitur. Ergo figurata etiam locutio erit, quando vna pars Essentialis prædicatur de altera: Et, quando corpus Christi prædicatur de pane. Az Sacramentomnak hasznarul es ereyerül, annak allatiara nem procedalhat az Argumentum.

A mellet á kérdésnek az feyertis el vesztik á Caluinistak itt, es azért korman nélkül eueznek. Mert itt nem az Vr Vatsoraianak hasznarul es ereierül vgyon á kérdés: hanem aznak

RESZE.

67

aznak allatiarul, miből az allyoni Mert mikor az Vr Vatsoraia Vy Testamentomnak mondatik (az ő hasznara nezue) azt á Deakok Vsitata prædicationak lennye mondgyak: ha, szinten figura vgyonis benne. De mikor (disparatum de disparato) két külömb külömb allat az ő Nemeben á Sacramentomban eggik az masik felől mondatik, ott az Vsitata Prædicationak semmi helye nincsen, akar regularis akar figurata lehetsön az, hanem Inusitata vel Mystica Prædicationak mondatik, mely az természet folyasának es rendinek kiütle es fölörte vgyon. De ezt balaszszuk á követkőzendő kérdésre. Es itt elégödgyünk meg azzal, hogy az szent ielők, az Vr Vatsoraianak formaiat es rendit, szent Matthe vran egy nihany izben, külömb es külömb időkben iratta meg: csak ezzelis ielönteni akaruan azt, hogy ennek igassagát nem mas ielő-
necőkből,

nefőkből, sem mas idegön magyazatokból, hanem ezőknek egyenlő lelektől vifeltetött igazságból meretenők ki. Mitfoda vakmerőség leheffőn tehát ezőktől az világos igektől el tauozuan az bűdös chafornyakra sietni, itellye meg az Istenes lelki ismerető kőroztiemberd Mert ez a tudomány nem az szent Euangelistake, sem szent Pale, hanem Christus Vrunke önne magae, mellyet az szent lelők ő altalok minekünk irasba foglaltatott, es Zalagul mi nálunk meg tartanunk parantsolt, bűnünk botlanatának őrők emlekezetre.

V. ARGVMENT.

Ab Analogia Sacramentorum Veteris & Novi Testamenti.

AZO es Vy Testamentombeli Sacramentomoknak az többiis, Decl. p. 740.
mint szinten az mi kőroztieni hitűnek agazati, nem homalyos, chauargo, peldazo, es el rőytöt, hanem igen nylyuan valo, világos, tulaidon es értelmes igekkel irattatának (ki ki mind az ő helyeben) meg.

Mellyet elegendő exemplomokkal megis bizonythatunk.

Bizonysagunk ebben mi nekünk, az környül metelkődes. Gen. 17.

Az husueti barany Exod. 12. Az kőroztség. Matth. 28. Mar. 16.

Ezőkben az Sacramentomokban akar az parantsolo, akar az igetők szoknak folyasara tekentsünk, oly tulaidon igekbul allonak, hogy azoknak saiat, es bőtű szerint ki abtartatott értelmétől semmikeppen el nem szakadhatunk, hanem ha vgyan Isten ellen akarnánk tamadni Michoda szatelenység volna tehát tőlünk,

tölünk, ha ebben az Vr Vatsoraisól való egy Sacramentomban, az szép vilagos igeknek tulajdonfogatul el tauozuan, figurakra, Tropusokra példázatokra, homalyos es köteles, tetouazo, es akadaliós értelémre, minden ok nélkül, nagy Ielkünk serelmeuel, sőt vgyan örök veszdölmeuel, tanaftzkodnank?

Melyhöz iarul meg ezis: Hogy az Vr Vatsoraisanak ighei, nem chak Sacramentomnak, hanem vgyan Testamentomnak is ighei: Az Testamentom teudó penig, az ő vegső akarattiat az ő szerelmes aruainak &c. ki ielöntuen, hogy tulajdon, nyluan valo, vilagos, es igyenős értelmi igekkel magyarazza ki, azt meg az természetnek folyasais kiuanya, es az emberi okosagis distallya.

Obiectiones Sacramentorum.

EZ

EZ örödik erősfegünk ellenis, az Sacramentariusok sokkeppen segyuerkőznek föl, es elsőbenis azt mondgyak:

Hogy á Testamentomokban is szokott dolog a példázatban való szollas. Mellyet á Patriarchak, es derek keppen Iakab Patriarcha Testamentom tetelcuel akarnak erősfíteni. Gen. 49.

Hogy á Testamentomnak igheieis figurára distio volna: vgy mint, mely ő elsőben vetetneiek azokert az iokert, mellyek á Testamentomban neuezet szerint legaltatnak es hagyattatnak: Masodszor az leuelert, melyre á Testamentom teudó akarattya le vgyon írva.

Hogy nem minden példá befed volna homalyos.

Hogy nem chak az Vr Vatsoraisanak ighei között, hanem az szent írásnak mas helyeiben is talaltatik á Testamentomnak igheie föl.

L 5

Hogy

I.

II.

III.

IV.

MASODIK

V. Hogy ez vegh Varsoraban Chri-
stus Vrunk külömb auagy mas Te-
stamentomot nem tört, mint kit
mindiat az első eset után, az mi
első Atiainckal tört volt az Vt lsten.

VI. Hogy a Iuristak auagy törvény-
tudok Regulata azt tartja: hogy ha
az Testamentom igheiben valami
képelködés es akadály tamád, ott
chak a Testamentom teudónek aka-
ratiahoz es igyeközetihöz kellefiek
embernek tamaszkodni.

*Mind ezöknék az ő ellen-
veteseknek almelködésfra-
melto heusagit ier lassok
megrend szerint.*

II. A Zelső ellen vetesnek chak reza-
büladunk helyt.

Mert nem követhetők, ha így
argumentalunk:

Imez auagy amaz Patriarchának
Testa-

RESZE. 78

Testamentoma peldazoigekbül áll,
Azert Christust Testamentomatis,
az Vt Varsoraiaban, peldazarban kell
ertennünk.

Touabba egy nihany Patriarchak
Testamentoma, kiualtkeppen (per-
dik Iakab Patriarchae (proprie lo-
quendo) Testamentomi neuuel sem
neuezetethetik, holott az, inkab chak
merő azon iöuendölles, es vgyan
azertis all homalyos es peldazo i-
gekbül: De iduezitönk Testamen-
tomaban semmi iöuendó mondas
pintsen, hanem chak nylyan valo vi-
lagos beszédvel disponal, es vgyan
azert értelmes igeckelis neuezi meg
azokat az iokat, mellyeket az ő ö-
tököfinek ez Testamentomban legal
es hagy, az mi edes iduezitő Chri-
stusunk.

Az ő masodik ellen vetesök Za-
bola nélkül az hataron kiüöl sza-
god:

Mert nem arról vagyom itt a ke-
des;

II

des: Hogy ha á Testamentomnak igeie tób (significatumban) jegyesben veteske, auagy chak egyben? Hanem ez itt á kérdés: Hogy ha az VR Christusnak im ez mondat (Igyatok, ez az en veröm, az Vy Testamentome, mely ti erőttetök öntatik ki) peldázat szerint kelleske errenünk az ő tauol leuó veréről? Mely kérdésnek (affirmatiuian) erősfiteset soha sem bizonyíthatiak meg á Sacramentariusk, az Testamentom igenek tób értelmében való magyarázatiabul.

Mert miképpen követközhessék ez kerlek?

Az Testamentom ige chak magára nezu, egnel tób dolgot igeiez. Azert az Christus Testamentomnak ighei: Ez az en Testöm: Ez az en veröm: szukseg, hogy (Tropice, figurate) peldázatban, idegön értelmön follyanak. Mi-

Michodat? Nem iduezitónk ön, nen maga (Bona legata) az mi nekünk igert iokat, nyluan neuezet szerint, ki monduan, nem ielöntörtet meg, hogy á Testamentomnak igeie, ez helyben, az velünk szerzőtt frigy kotelesert veteskek: Mely Testamentomnak substantiaia es alattia az Christusnak valóságos teste es vere: vgy hogy itt az Testamentom igheiben semmi (æquiuocatio) kettős magyarázatra folyo homalyos értelmön fön alua nem maradt? Azert itt is mod nélkül farafsztiak magokat az Caluinista Vraim.

Harmadik vstromiok sem igen fert meg bennünket. Mert magunkis tudgyok azt, hogy nem minden (figuratum) peldázat szerint való mondas homalyos: De az ellen, ezis bizonyos dolog, hogy á Sacramentariusk az VR Vaforaiának igheit, nem chak peldazo, hanem vgyan

vgyan igen homalios igeknekis talál-
nak. Tette ez: hogy magok kö-
zöttis valahány fey, anny egymással
ellenkőző értelmre vonyak azt, az
mint oda föl ket izbenis, de röviden
dön meg ielöntöttök:

IV.

Negyedik ellen vetefők, ahol azt
mondgyak: hogy az Testamentom-
nak igecie nem csak az Vr Vátfora-
iában, hanem az szent irasnak más
helyeiben is jegyzi az Istennek az
emberökkel való frigy kötelet. Az-
ért Christus mondatatis (tropice)
peldázat szerint kell érteni. Ez oly
segyuer kinek sem foka sem eli ninc-
sen, azért nem fogh semmitis: ho-
lott semmi okat nem adhattiak, miért
kelleneick az egyenes igek értel-
meről (tropusokra) peldázatokra
szorulnunk.

V.

Eötödik ellen vetefőkis tellyes-
seggel purdi, semmire kellő, es erő-
len, ahol azt mondgyak: Hogy az
é szövecség, auagy frigy kötes, mel-
lyet

lyet az Istennek fia az mi első Atria-
lakkal kötött az élet után, egyez-
zön auagy vgyan szinten egy legyen
az Vy Testamentombeli frigy köte-
sel, az kegyelómnek igeretire auagy
bíneinknek botlanatjára nezué. A-
zért Vrunk az Vy Testamentomban
többet es egiebet semmit nem szer-
zött: es hogy vgyan azért semmi
nem egyeb az Vy Testamentomnak
(substantiaia) allatis, mint az o Testa-
mentome. Ez gyomra es egész be-
li ki hant argumentomot Christus
Vrunk maga meg feyti monduans
Ez az en veróm, az Vy Testamen-
tomnak vere: ielöntuen azt: hogy
az O Testamentomban nem volt az
Vy Testamentomnak allatia, tudni
illik: Christus Vrunknak valólagos
szent vere.

Veszón pedig ez az ő hamis ve-
tekődesfők eredetét innen, hogy őik
az O es Vy Testamentomnak álla-
tiat mind egynek tartiak lenni. Mely
vle-

veleködésnek hamis voltat mind
iduezitónk, az meg mondott igek-
ben, mind pedig szent Pal Hebr. 10.
meg mutatja ahol így szoll: Hogy
az o Törvényben az iöuendö iök-
nak, (vgy mint Christus Vrunk va-
losagos szent testének es verének)
arnyeka vala: es nem azoknak al-
lartya. Mert meg akkor vgyan ne-
mis testfölt vala meg Iduezitónk.
Es noha azok az arnyekok es pel-
dazatok, az az, á bikaknak es bakok-
nak vere, minden esztendönkint az
bünert föl aldoztatnamak, vgyan
nem tisztithattiak vala azért meg
bünből az emböröket, mellyet az
mi Vrunk Iesus Christus szent teste-
nek, es verének aldozattia chelekő-
szik egyedől.

VI.

Vegezetre az Iureconsultusok
Törvény Tudok regulaiat az mi elö-
letti: az ellen mi azt felellyék, hogy
nyluan valo Isteni karomlas nélkül
azt az Vr Varforajara nem alkolmaz,
cathat-

tathattyak. Mert ezből köuethöz-
nek az, hogy Christus Vrunk mon-
dala tetouazo, ketelkődő, es homa-
lyos volna. Mely tökelletienleg meg
a külső rendön való tisztességös em-
berhöz sem fer.

Touabba vgyan azon okis al-
kolmatlan. Mert holott az iras non
est priuare interpretationis, á mint
szent Peter szoll: es vgyan nemis
adattatott arra senkinekis szabad-
sag, hogy maga feyettül, akar mi ma-
gyarazatot el gondoluan az szent i-
rásra toldozza. Köuethözik azért
ezből is, hogy az Vr Christus besze-
denek értelmet, az ő tulaidon fele-
keből kellesek előre keresnünk.
Mely sohol egyebet á tellyes szent
írasban nem találattik, hanem csak
(in verbis institutionis) az VR Va-
choraiának igheiben, mellyeket az
három Euangelistak es sz. Pal szép
értelmes igekkel írasban foglalta,
nak.

M

Mert

Mert akki maga elmeie vtanias,
az chak haboz, es eggik akadekbul
az masikba botlik, es az igaz vtra so,
ha sem iut.

I. Reg.

De holott ok az Iuristak Regu
laiaual tamadnak mi ellenünk: ict
vegyünk mi es egy nihany regulat
azon Iuristakul o ellenok költön.
Első legyen ez: Az Testamentom
teuőnek beisedetul nem szabad el
tauoznunk: Mert az o igyeközeti
lattatik olyannak lenni, minemőte
Testamentom igheinek tulajdonla
gi mutatnak: Es vgyan nemis kell
el higyni, hogy a Testamentom te
uőnek, az volt volna az o akarattya,
kit soha nemis mondott.

II. Reg.

II. Reg. Nem kel magunkban
azt el tókellenünk, hogy a Testa
mentom teuő mast értött volna an
nal az mit szoual ki mondott. Mert
ha külömbet akart volna érteni, az
tis könny volt volna irasban foglal
ni. Nem tartiok azért hogy a Te
stamen

stamentum teuó, maga akarattia es
elmeie ellen valo dolgot irasson.

III. Reg. Valami (dubium, III. Reg.
ban) es ketsegős dologban, bator
sagoss a Testamentom igeitül el
nem tauozni, hanem erőssen ahöz
ragaszkodni.

IV. Reg. Az igeiket inkább kell IV. Reg.
megfontolni (ponderalni) es azo
kat követni, hogy sem mint az el
menek gondolkodasat, es bizonta
lan voltat. Azert az mit a meg irt
testamentom nem mond, mi se
mondgyuk azt.

V. Reg. Az mit a Testamen V. Reg.
tom teuó nem mond: nemis latta
tik azt akarni. Quintilianus az
bizontalan magyarázatot ekkeppen
fédði: Quid interest: nullae sint,
aut incertae Leges? Mi külömbseg
vagyon vgymond, ez között, akar
bizontalan, s akar egy szal törvény
se legyen?

Baldus I. Consultus ex Boetio
M a ennek

ennek okat adgya monduan: Eius,
quod multipliciter exponitur, veritas
ignoratur: Valami vgymond
fok magyarázatra vonyattatik, an-
nak igazsága meg nem nilarkozik.

Hogy ha ez világhi embörök-
nek Testamentomi igheioket ilyen
böchületben parantsoltyak az Iu-
stak Regulai minden változas hoz-
za tetel, es töle el vetel nélkül tar-
tani: Mennyuel inkább tartozunk
az mi Vrunk Iesus Christusnak sz.
Testamentomának es vtolsó ho-
zánk ki ielöntört io akarattyának
igheit minden változtatás hozzá
tetel, es töle el vetel nélkül éppen
meg tartani? Mellyet önnen maga
nylvan való értelmes igekkel mon-
dott ki. Azokat Vrunknak szaiabul
hallotta es vette szent Matthe, szent
Mattherul hallotta es tanulta szent
Mark: szent Paltis iduezitönk, az ő
dicsőseges föl tamadasának es meny-
ben mentelinek vtanna, önén ma-
ga az

ga az ő szent attyának dicsősegenek
iobian ülven tanetotta: szent Pal-
tul vette szent Lukats. Ezök nem
változtattak Vrunk mondasat meg,
hanem azokat nagy böchületben
tartuan, helyen hatrak. Mit moch-
kolodnak tehát ebben az nyomos-
tult Sacramentariustok?

Azert innenis egy szoval azt
hozzuk ki, hogy Christus Vrunk az
ő sz. Testamentomában maga ettel-
meuel, ellenközö dolgot maga sem
hagyot, sem az ő Tanctuanynyal nem
iratott,

Az köröztieni egygyesegrül itt
könyuetske traktallja renddel ez öt
argumentumokat: mellyekhez itt
szedögelsünk meg massokatis de-
thak igen rövidedön.

VI. ARGUMENT.

*Ab Analogia fidei Chri-
stianæ congruentia.*

Az Christus Testamentomanak nyiluan valo, vilagos es tulaidon igeitül nem szabad külömben elszakadnunk sem el tauoznunk, ha nem ha az mi hűtünk agazatianak rendi es folyasa ellen volna, auagy valami mas szükség kenszeritene ez aia. De ezóknek eggiketül sem kenszörítetünk. Azert nem illik, nem is szabad, hogy az Vr Vatsorainak vilagos értelmétül el tauozuan, allegoriakra, Tropusokra, peldazatokra es arnyekokra fussunk.

I. Előben. Mert az mi hűtünk agazatyanak nints olly czikkele melynek az Vr Christus mondasa (ertsed, az Vr Vatsorainak igeiben) bötürül bötüre es igeirül igeke elene volna. Mert á mit az mi Vrunk Christus menyekben menesc, es az

Inquest: de mindenható Atya Istennek iobiara vera praxi elese felől ellentünk ramaszának á sentia cor. Sacramentariusok, az igen erőtlensporis Chri Mellyet ide hattab maid megis bizonytunk.

Ma-

Masodszor. Mert nem eleg az, hogy azert tauozzunk el az igeeknek tulaidon es saját értelmétül, miuel hogy az mi értelmünkkel ófue nem fer. Mert így az mi hűtünk agazatyanak csak egy czikkele sem maradna helyen, hanem azt meg kellene szemlatomast ragadnunk, auag meg kellene változtatnunk. Mellyet soha el nem tauoztathatni, ha ki ki mind az ő tulaidon elmeienek buidoso értelmet foghia köuetni bizonytalan fundamentomon. Ebből vgyan á Sacramentariusok lehetnek peldaink, kik mai napig sem eggyesók magok között, hanem meg mostis keresik mellik igeiben helyheztessek az ő Tropusokat, amaz mondasszerint: Quot capita, tot sensus. Valahany fey, anny értelm. Ez Istennek nyiluan valo büntetése óraitok. Rom. 1. & 2.

VII. ARGVMENT.

M 4

A Chri-

Baldus I.
C. ex Boe-
rio. Eius,
quod multis
tipliciter
exponitur,
veritas ignoratur.

MASODIK

*A Christianæ fidei Sym-
bolorum perspicuitate.*

PÉldazo, fötet, es homalyos értel-
mü igeekbul, soha csak egy kö-
röztyni hűtünk agazattya sem al-
lott. Azert az Vr Vachoraja sem
all példazo, fötet, es homalyos ige-
bül.

VIII. ARGVM.

*A plano & perspicuo ver-
borum Christi sensu.*

Az VR Christus mondásanak,
az igeek folyósa szerint való értel-
sek egy egyenős, es vgyan nyuati
való vilagos értelmet nemz: de az
Sacramentariusok figurai es Tropu-
si szamtalan sok villongo es maga-
között egymással ellenkőző érte-
lőmre szakadoznak. Azert vgyan
csak ezertis meltan követték az
Christus

RESZE: 77

Christus mondásanak ige szerint
való értelmet.

IX. ARGVM.

*Ab Orthodoxæ antiqui-
tatis autoritate.*

Az reghi igazan taneto sz. Atiak
es Doctorok, Christus Vrunk mon-
dásanak ighei mellett meg maratta-
nak, vgy hogy femmi idegön érte-
lőmre azt nem vontak. Azert mel-
tom nekünkis meg maradtunk.

Mi ennek meg erősfitefere ket a-
nagy három exemplummal elegend-
gyünk meg, miuelhogy az Viteber-
gai Doctorok, in refut. Consen. Cal-
uin, Marpachius es Chemnicius,
igen beuen irtanak effelől.

Chrysoft: Hom. 60. ad Pop.

Antiochenum.

In omnibus Deo pareamus, neq;
contradicamus, licet cogitationibus

M 5

nostris

nostris aduersari videatur, & oculis,
quod dicitur: sed sit & cogitatio-
nibus & visu dignior ipsius sermo,
Sic & in Sacramentis agamus, nec
solū prae oculis posita respiciamus,
sed ipsius verba contineamus. Ipsi-
us enim sermo infallibilis, sensus au-
tem noster seducibilis: ille nun-
quam decipit, hic autem ut pluri-
mum errat. Quoniam igitur VER-
BUM dicit: Hoc est corpus meum,
& pareamus & credamus.

Az az: Mindönökben Isten-
nek engedgiünk, se ellene ne mond-
gyunk, noha lattatik az, á mi gondo-
latinkkal es szemeinkel ellenkőzni,
á mi mondatik: de mind gondo-
latinknal, s mind latásunknal legyen
előttünk meltságosb az ő beszéd.
Az Sacramentombanis így che-
lekődgünk, es ne csak az mi sze-
meink előtt való allatokra nezzünk,
de az ő beszédet meg tartjuk: Mert
az ő beszéde nem chalatágos, az
mi

mi erzekőnségink penig chalatko-
zatra hailandok: amaz soha meg-
nem csak, ez penig többire mind
teueleg. Holott azért az I G H E
az Istennek fia, mondgya azt: Ez
az en testöm. Engedgyunk es hid-
gyunkis ő nekie.

AMBROSIVS. Panem istum,
quem sumimus, illum utiq; intelli-
go, qui manu spiritus Sancti forma-
tus est in vtero Virginis, & igne pas-
sionis decoctus in ara crucis. Ezt
az kenyeret, mellyet hozzánk ve-
szünk nyíltan szinten vgyan arra er-
töm (vgymond) akki az szent lelők
kezevel formaltatott az szűznek me-
heben, es az szenvedésnek tűzevel
meg süttetött egettetött az kőörz-
nek oltaran.

CYRILLVS. Non dubites, an
hoc verum sit, eo manifestè dicentes:
Hoc est corpus meum: sed potius
suscipe verba saluatoris in fide. Cum
enim sit veritas, non mentitur. Ne
kerel-

ketelkődgyel (vgymond) felőle, ha
ez igaz legyőne, holott ő nyíltan
mondgya: Ez az en Testóm: sőt
inkab meg fogadgyad es vegyed az
mimég valtonknak szauat hűtben.
Mert holott igazság legyen ő, nem
házd.

Authori-
tas Patrum
quatenus
valeat,

Itt tanul meg azt, hogy az te-
gi szent Doktoroknak es Axiáknak
irások nagy bőchültre meltok, de
bizonyára né magokra vezue chak,
hanem az mennjben az derek szent
irással, az Prophetak es Apostolok
irásuul egyyeznek, es annak világos
ertelmetül el nem tauoznak. Nagy
oktalanul es igen mod nélkül chele-
kőznek azért azok, kik akar az VR
Vatsojaiarul valo articulusban, akar
az szent irásnak mas helyeiben, az
derek szent irásuul el szakaduan, az
Paterék authoritassat helyhezterik
az meltofságnak elő polczara. Au-
gust. contra Crescon. lib. 2. cap. 31.

Az reghi szent Atyak es Doktor-
rok

tokirásuul pedig, hogy neha neha
egymással ellenkőző ertelmet sze-
dógetnek nemely embőrök őszue,
aznak nem reghi Doktorok annyra
okai, mint a nyughatatlan mostani
emberek. Mert azok neha neha, chak
az kőlis ő lathato es tapasztalható ie-
lekről vgy mint a kenyerről es bor-
ról szollonak, hogy azok alral az
Christus lathatatlan es tapasztalha-
talan, de azért vgyan valóságos te-
ste es vere őszogattassék az vegh
Vatsoiban: Neha neha magyaráz-
zak annak hasznat es ereiet, melyben
chak az hiuek reszfők: Neha ne-
ha disputálnak az Spiritualis man-
ducatoriul, Iohan. 6. Mellyet pel-
dezet szerint valo etelnek es ital-
nak lenniye (melly chak hűttel le-
szőn, a hiuektől, meg az Vr Vatsó-
raian kiűölis) mi őrómeitis meg en-
gedünk: Neha neha penig (a Ga-
pernitica lanienat) a foggal es szá-
ljal valo ragast ragadgyak: Neha ne-
ha ismeg

I.

II.

III.

IV.

V.

ha ımeğ nem derekkeppen ırnak:
hanem chak obiter, valami emlekő-
zet szerint hozzak be ırásoknak vi-
lagositására, az Vt Vatsoraiat. Hogy
ha azért rend nélkül chak egy által-
lyaban az reghieł ırasat mod nélkül
őszue keuerőd, mint az Calvinisták
chelekősznek, ne chodald azt, ha
egy massal ellenkőző mondasokra
talalsz: De affele mondasokat mely
hamar talalsz, olyan könnyen me-
gis seıthetz, ha az Vt Vatsoraiának
derek igeit el nem tauozuan, az
előtted való Authornak intentioiat
es igyekőzetit kőrtőztieni szeledse-
gel föl keresőd: Ha pedig ellenkő-
zik á derek szent ırással, nem tarto-
zol azt beis vennőd, meg ha szin-
ten az menyekből ala szállott An-
gyal volnais ad Gal. 1. Psal. 119.

Es bizonyara holot az Prophe-
tak es Apostolok ırasa fogh az az ige
lenni, melyből az Vt ırtennek fia-
maz vtolso napon az kőzőnségős
ıtelet,

ıteletben fogh mindőnőket meg ır-
telni, Iohan. 12. A beszéd mel-
lyet en szollottam, az ıteli meg őtet
(erts, az Christus beszedenek meg
vetőjtet) az vtolso ırtelenek napian.
Molto tehat azt minden ırásoknak Aug. Epist.
főlötte bőchőlmunk, es vgyanazok. 19. ad Hic
bul ıllik az mas ırásoknak Authoris ronym.
tassat helyhez tetnünk.

X. ARGVMENT.

Ex ratione & doctrina A Deakos
kert.
Logica.

SI in verbis Christi: Hoc est Cor-
pus: Hic est sanguis meus: latet
Tropus, tunc erit vel in Subiecto,
vel in Copula, vel in prædicato. Sed
in nullo horum Tropus dari potest.
Ergo in verbis Christi Tropus cum Probarur,
non sit, nec tropicè sunt intelligen- Minor.
da. Subiecta duo sunt (Panis &
vinum) in quibus nullus est Tro-
pus

pus. Prædicata itidem duo: (Corpus & Sanguis) in quibus itidem nullus est Tropus. Ergo in copula EST, quod non potest esse, cum sit Syngkatigoroymenon & semper sequatur Prædicati naturam. Azert megis all az Christus mondása, az igeeknek folyása ferint valo ertelomben, Melyrül eddig ez eleg legyen,

QVAESTIO III.

*De Unione Sacramentali
& inde resultante singulari prædicationis modo.*

AZ Vt Christus valóságos szent testének es verének ez földi látható es tapasztalható kenyérrel es borral, ez Sacramentomban való eggyesülesének modgyarul, minék előtte többet tanulnank, ez két dolgotra vigyazzunk;

Előben

Előben Hogy á Papistakkal á erilt es hatart meg haladuan. (á Transsubstantiatior) á kenyérnek es bornak el változafat ne tartfok.

Masodszor: Hogy az igaz vtrul el tauozuan, az Sacramentariusok példazo, relatiua, Metonymica, es jegyző Vnioiat ne kőueffok. Az az: Az mi Vtrunk Christus szent testének es verének, az kenverrel es borral való eggyesüleset, chak példazat es neminemő tekintet szerint ne ertfok, se ne vallyok. Mert főltötebis nyluan vagy on az előttünk, hogy á Sacramentariusok (az Sacramentalis Vniot) á Sacramentomí eggyesülest, nem az Vt Christus nyluan való es vilagos igeibül magyarázzak az VR Christus testének es verének az kenyérrel es borral való chodalatos, természet folyása kiöl való eggyesülesere: hanem chak valami magoktul gondolt es talalt példazatot es tekintetöt emlógetnek.

N

az egy

az egy mastul tauol leuó mennyei es
ez földi allatok között lenni: Es
igy, nem valóságosan, hanem csak
szóval es neueu vallyok az Christus
testet es veret az vech Vatsoraban
fölön lenni, emlékeztetül.

Azert mi a derek igaz vtat kö-
vetuen, hogy ez Sacramentomi eg-
gyesülesnek igazsagai föl keressük:
Elsőben fölön vetuen minden ne-
mü olly egyesülesnek modgyat,
mellyet auagy a természet, auagy
emberi Mestersegök, auagy a bölte-
segnek tudománya talalt: a hol ne-
ha neha egy Substantia az másikkal,
auagy egy accidens az másikkal ósz-
ue ragasztas, enyuezes, forraztas, a-
uagy valami tekintet szerint, auagy
helyszerint ószue helyhez tetneiek,
elegy tetneiek auagy ferkeztetneiek.

Touabba oly egyesülesnek ne-
metis innen ki zarunk, mely azt
tartya, hogy az Egyhazi szolgál-
tosaga, auagy az VR Vatsoraja igé-
nek el

nek el mondasa, auagy az Vr Vatsor-
aiaual elő embernek hűri, egyesi-
tle az Vr Vatsoraiaban az ielt (a ke-
nyeret es bort) a jegyzetött allattal
(az Christus testuel es vereuel.) Ez ő
ket vgy mint hamis egyesülesnek
modgyait es neveit meg vetuen:
immar iet lassuk meg Istennek ke-
gyelmes engedelmeből, mi legyen
az.

Sacramentalis Unio.

AZ Sacramentalis Unio, auagy Sa-
cramentomi egyesüles semmi
nem egyeb, hanem az Isteni erőnek
oly munkalodasa, mely által, ket egy
mastul fölötte igen különböz ő al-
latok (vgymint ez földi kenyér es
bor: es mennyei, vgymint az VR
Christusnak valóságos allat szerint
valo sz. teste es vere) az Vr Vatsor-
ának igazan valo szolgaltatásban,
mely all erelben es italban, szentseg
keppen, az az: titkos, chodalatos.
N 2 mennyei

MASODIK

mennyel modon, természet fölötté,
meg mondhatatlan, és meg fogha-
zatlan keppen egymással eggyesül-
nek és olzogattnak, itt ez föl-
dön, az Christus szerzele szerint,
mellyet illy igekkel mondor Vrank
Őnnen maga ki: Vegyerők, egyerők
ez az en Testöm, mely ti erőttetők
adatik: Vegyerők, igystok, ez az
en veröm, mely ti erőttetők ontá-
tik ki.

Ennek pedig az szentlegheli egy-
gyűlésnek fundamentuma, egye-
dül csak az igherő Christus akara,
szabules rendelesestől függ ki min-
den valofagos allatoknak terem-
ptóie, es azoknak is a mellyek min-
chenek, előue szollitoia, hogy azo-
kis legyenek, Rom. 4.

Durandus

Erről DVRANDVS így szól:
Verbum audimus, motum senti-
mus, modum nescimus, præsentiam
credimus. Az az: Az íget hal-
lyok, az mozgást érezzük (a ke-
nyetnek

RESZE.

nyernek és bornak hozzánk vétele-
ben, modgyat nem tudgyok, ielőn
volzat hízfzűk.

Voltat hifizuk.
 Ismeg: Quod non c'pis, quod
 non vides, animosa firmat fides,
 prater rerum ordinem. Az mit
 meg nem fogsz, az mit nem latz, azt
 a meresz hit meg erőseti, a terme-
 szet folyamának rendi kiúól. Mind
 az által az reghi igazan Taneto kő-
 röztyen Atiak es Doctorok, vgy-
 mint Cyprianus, Augustinus. Chry-
 lostomus, Gelasius, &c. ezt a Sacra-
 mentomi eggyesülest valami homa-
 lyossan meg magyaráztak: Es fő-
 keppen IVSTINVS Philosophus es Iustinus
 Martyr Apolog. 2. ad Anton. Imper. Martyr.
 magyarázza ez Sacramentomi eg-
 gyesülest meg az Christus személye-
 ben való két természetnek choda-
 keppen való eggyesülesen. Mert
 miképpen az Vt Christus személye,
 két egymastul igen külömböző, de
 nem tualo való, hanem az személye-
 nek

N 3

ack

nek egyeffegeben igen szorossan
őszue kötözött, ielön valo terme-
szetből, azoknak minden el valto-
zása, auagy el törlődése auagy őszue
elegyődése nélkül áll: Akkeppen
az VR Vatsoraija ket egymastul igen
külömböző, de nem tauol valo, ha-
nem az Sacramentomi egygyesülés
altal igen őszue kötözöttetett reszbul
auagy személyből, minden elegyő-
des, el törlődés, el változás, es ter-
meszetinek auagy allatianak maslása
nelkül áll.

Ez hasonlatossággal iollehet az
reghi Atiak es Tanetok elein á Ne-
storianusok es Eutychianusok ellen
eltenek, kik közül á ket természet-
nek az egy személyben valo egygye-
seget, amaz egy mastul el szaggattya,
s imez őszue elegyeti vala. Es azok-
nak refutalásokra vettenek az VR
Vatsoraiarul hasonlatosságot mond-
uaa:

Mikeppen az VR Vatsoraiaban
ket

ket egymastul fölőtte igen külö-
böző allat, minden el változás es
őszue elegyődes nélkül ielön es eg-
gyüt vagy on, az Sacramentomi eg-
gyesülés miat: szinten vgy á Chris-
tus személynek egygyegebenis,
ket egy mastul fölőtte igen külö-
böző természet (isten es emberi) el
változás es őszue elegyődes nélkül,
elva hatatlan keppen vagy on ielön.

Vgyan ez on hasonlatossággal ele-
ndő muluan, az boldog emlékező-
tő Luther Marton Doctoris az Pa-
pistak Transsubstantioia ellen, vitat-
uan azt: hogy mikeppen ez ket
mondások: Deus, est Homo: Ho-
mo, est Deus: Az isten, ember: es:
Az ember isten: az Christus sze-
melyete nezen igazak, es meg vet-
hetetlenök, vgy hogy eggik természet
se változzak el, hané az sze-
melynek egygyegeben mindenik az ő
allatiat meg tartsa: vgy hogy sem
az isteni természet ne változzak em-
beri

MASODIK

beri természet, se az emberi ter-
 meszet ne változzék Isteni termé-
 szette: Szinten így az Vt Vafora-
 iában ez két mondasok igazak:
 Panis, est Corpus Christi: Vinum,
 est Sanguis Christi: Az kenyér,
 Christus teste: es: A bor, Chri-
 stus vere, az elterő es lathato alla-
 toknak, a kenyernek es bornak
 Transub minden változások nélkül. Mely
 stantiatot, kenyér es Christus teste, s mely bor,
 Transub es Christus vere, egyesüleset Lu-
 mentatior. ther Marcon nem neuezi, sem nem
 mondgya vala (Vnionem Persona-
 lem) szemely egyesülesnek, az ming
 a Sacramentariustok mi felőlünk köl-
 tőtek, es mi ellenünk ezzel karom-
 kodnak, hanem (Sacramentalis V-
 nionak) Sacramentomi egyesüles-
 nek hiua: ekkeppen iruan, in ma-
 iori sua confesi: felőle:

Cur non in Coena Domini sic
 loqui liceat: Hoc est corpus meum:
 Quamuis panis & vinum duae di-

uer

RESZE.

85

uerse res sunt: Quoniam hic vnio
 facta est ex duabus distinctis rebus.
 Quam vnionem ego ideo volo ap-
 pellare SACRAMENTALEM.
 Quia corpus & sanguis Christi, tan-
 quam Sacramentum nobis exhiben-
 tur. Non enim est naturalis, aut
 Personalis Vnio, sicut in Deo &
 Christo. Az az: Miért ne le-
 gyen az Vt Vaforaiában így szolla-
 munk szabad: Ez az entestöm: ha
 szinten a kenyér es a bor két kü-
 lömb fele allatis: Mivelhogy itt
 egyesüles lőrt két külömb fele al-
 latbul. Melly egyesülest azért aka-
 rom en SACRAMENTALIS V-
 NIONAK neuezni. Mert az Chri-
 stus teste es vere adatik ebben mi-
 nekünk, vgy mint Sacramentom.
 Mert minten itt két természetnek
 az egy személyben való egyesülese,
 mint az Istenben es Christusban
 vgyon: sem penig (naturalis Vnio)
 természet folyása szerint való eg-
 yesüles.

N 5

Dis

*Discrimen Personalis &
Sacramentalis Vnionis.*

Mind az által vgyan igenis különböz ez a Sacramentomíeggyesülés a Christus személyében való két természetnek eggyesülettül. Mert az Christus személyében, két természet (az isteni és emberi) eggyesülnek az személynek egy eloszolhatatlan eggyeslegeben. Az Vt Vátforsaiában pedig, az Christus teste és vere, ísmeg a kenyér és bor eggyesülnek bizonyos ielön letel szerint, nem (Personának) személynek, hanem Sacramentomnak eggyeslegeben: vgy hogy egész Sacramentoma legyen ez az Vy Testamentomnak, Vrunk mondása szerint. Mert fel Sacramentomorja szent iras nem tud, hanem vgyan egészszet ismer es vall.

Es miuehogy ez Sacramentomí

mi eggyesülés Christus Vrunk szerzetül es rendeletül függ, es azért vgyan csak az Christustul megmondott haszonrais néz: mely egyebben nem, hanem csak az erelben es italban áll: honnan az iön ki, hogy a Sacramentomi eggyesülés nem h. ffu ideig tart, hanem egy mastul elvalik, vgy hogy valahol az Vt Vátforsaiával való elefnek veghe vgyon, ott a Sacramentomi eggyesülés mindiatást meg szűnűek. Mind az által annak a haszna, mely az hűtöbeli meg igazulásnak petteri, az hiuekben mindenkoron foganatos.

Innen immar nyíltan ki retzik a A Caluistak ma-
Sacramentariusoknak ellenünk költött hamis karomkodások, kik fe-
tött hamis karomkodások, kik fe-
lölünk azt chieuegik, mint ha mi almadgyak
azt tanetanok, hogy az Vt Vátforsaiának kenyere (propriè, & substantialiter) tulaidonkeppen es allatya szerint való Christus teste legyen:
Es: Hogy a kenyér es Christus teste egy

ste egy allat legyen: Es ismeg: Hogy az Christusnak tulaidon magaban valo teste tördeletesek es ragattassék meg foghainkkal. Es több effele ó magoktul reánk költött hazugságokat kennek ok nélkül reánk. Mellyet hogy sem Luther Marton, sem az mieinket közül soha senki sem mondott, sem itt, sem gondolt ehak almalbanis, azt az minden szüeknek tickainak által lato lstenere, vgy mint meg chalhatatlan bizonyagratamasztok, es protestalunk, hogy ite á Caluinistak mind az magok fermeten vakargatnak.

NB.

Az Boldog emlékezőető Luther Marton bizonyara, in Maiore Methodo, írta azt: Hogy iol es igazan mondassuk azt: hogy meg mutatvatan á kenyer, meg mutatassék az Christus teste: meg illettetuen á bor, hogy meg illettesék az Christus vere: Euen az kenyeret, hogy á Christus testet egyők: de nem á

CA

CAPERNAITAK modgyara, auzg az természetnek folyasa szerint, hanem chodalatos, el titkolt, Sacramentomi mod szerint, az mint be nebben Lutherus azon helyben meg írta, illy igekkel határozuan beszedet: Verum interim, ratumq; manet illud, quod nemo Corpus Christi carnat, tangat, dentibus conterat: tametsi quod pani fit, recte vereq; corpori Christi, propter Unionem Sacramentalem tribui, sit certissimum. Azonközben vgyan igaz leszén (vgymond) es helyen marad az, hogy senki á Christus testet nem lattiya, sem illeti, sem fogaiual nem ragia: noha bizonyos dolog az, hogy á mi á kenyerön esik, igazan es valoban az Christus testen esny az Sacramentomi eggyesülesert mondassék.

Ez igeketis szokott alnokságok. Lald az Sacramental, hogy ne mondgyam ördöghi cramentariustok al, mestersegökkel az Sacramentariustok noksagat.

sok meg kerülék es Lutherus mon-
dának im ez ighei helyeben (RE-
CTE VEREQUE) helyhöztenek
más magoktul gondolt két iget
(PER SE, es PROPRIE) mint ha
ezók vgyan egyezzenek amazók-
kal, maga mint á szita á rostatul, es á
bor á borotuatul, oly igen külö-
böznek. Mert VERE ac RECTE
módhatom á Herodest rokanak len-
ni: de nem PER SE ac PRO-
PRIE. Mert nem negy labu okta-
lan egerező allat á Herodes, noha az
ő alnokfagara nevez, (VERE ac
RECTE) iol es igazan nevezte V-
RVNK ötet rokanak, Luc. 13.

Luc. 13.

A Deakos
emberek
kedueert.

*De Sacramentalibus Pro-
positionibus sive Enun-
ciationibus.*

Sacramentalis, singularis, Inusita-
ta Propositionnak auagy Enuncia-
tionak,

tionak, azokat hiuiok mi az egymás
felől szollo igeket, mellyek az ő tu-
laidonfagokat meg tartiak, es ma-
gok zöngese szerint valo értelöm-
ben vetetnek: de az mit azok En-
nuncialnak, auagy mondonak, es e-
rőlsirnek, az noha á természetnek
rendi es folyasa ellen vagyon, mind
azon altal vgyan tista igazsag, á szent
irasban.

Exempli gratia: Mind im ez
mondások:

Az Isten, ember: Es: Az em-
ber, (Iesus Christus ertsed) Isten.

Ez két mondas az Iesus Chri-
stus személyéről, az igek folyasa sze-
rint igenis igaz, de nem á természet-
nek rendi es folyasa szerint, hanem
á természet ellen vagyoni

Esa. 9. A szűz meheben fogad
es szül.

Luc. 1. Akkit te Maria szűlsz,
az fölsegős Isten fia az.

Igy: Az Isten szennved, meg ha-
la, eltemetteték &c. Itegn

MASODIK

Item: Ez az en testöm: Az al-
dásnak kenyere, Christus teste.

Matth. 3.

Astor. 2.

Az Galamb, auagy az elofzlott
tűzes nyelvűek, szent Lélek.

Az mi Vrank Iesus Christus ve-
re tiszteet meg miiket minden mi
hamisságunkbul. 1. Iohan. 1.

Ez szent irasbeli Enunciatioek
es mondasok, az igek rendi es fo-
lyása szerint mind igazak: de essen-
tialiter, naturaliter, propriè vltiè,
az az: a természetnek szokot ren-
di, modgya, es tulajdonfaga szerint
nem mondatnak, hanem azt meg
haladgyak.

Tropicè penig, allegoricè, figu-
ratè példázat szerint értenőd, tisz-
ta grammbasag, sőt vgyan merő az
azon lstenetenség.

Az Verbalis Prædicationak az
auagy Enunciationak penig, mine
hogy meg ez vilagi külfő dolgok-
banis, semmi haszna es ercie nin-
chen, tmint mikor egy szeghen le-
ghent

RESZE. 89

gent Romai auagy Constantina-
poli Chaszarnak mondanal, akki so-
ha ott sem volt, nem hogy valaha
ott vralkodott auagy vralkodando
volna) Az szent irashoz es a Sacra-
mentomokhoz mchűvel inkább nem
ferhet ez a Verbalis auagy chak azon
puszta neu vifelő mondas? Mert
az Vr lsten az ő szent igeiben (non
ociosa & vacua verba, sed RES pro-
misit) nem űres es haszontalan ige-
ket es szokot, hanem vgyan allat sze-
rint való, valóságokat igert, es va-
lamit igert azt chélekődetben vi-
uen, megis atta, es adgyais ez mai
napiglan. Azert Singularis, Inusi-
tatus, Mysticus, Sacramentalis mo-
dusnak hiűyak az kőrősfatyen Diale-
cticusok ezt: mellyet Plato, Socra-
tes, Aristoteles, Porphyrius, Lucia-
nus, es a rób pogany bőlsek nem
tuttanak. Mely Inusitatus prædi-
candi modus, innen vőte eredetöt, Origo præ-
dicationis
hogy az Vr Varforaiarul való mon-
Inusitatus.
dasban:

MASODIK

dasban: Ez az entestöm, &c. mint szinten az tőboda föl előe számlalt mondasokbanis, meg tartuan az igeknek tulajdon értelmet: kiált/keppen való, titkos es chak lstenel tudatott, szokatlan módon, de vgyan mind azon által igazan mondatik Christus testenek, á kenyér.

Tagadgyok penig itt azt, á mi uel itt minket á Caluinista Vraim nagy mód nélkül terhelnek, hogy ezzel mi vgyan azon módasban két Contradictiort auagy egymással ellenkőző módást oltalmaznank es erősfitenenk, áhol mind az Sacramentom igeienek saját értelmet, s mind az Inusitata Prædicator, azon egy Propositionban auagy mondasban allattyok. Mert ezeknek minde/ni kenek külön külön, önnen magara nező tekinteti vagyon: vgy hogy (To riton verborum) egyenkint á Christus mondasának ighei (EZ AZ EN TESTÖM) chak az önnen magok

RESZE. 90

magok tulajdon értelmöket nezik: Az Inusitata prædicator pedig az egesz (Propositiort) őszue chatlott mondasit es önnen származo prædicandi modust.

Hova iarul im ezis, hogy az Inusitata Prædicationak sohol ott helye nem lehet, valahol az egesz (Enunciatioban) őszue chatlott mondasban chak egy ighetis az ő tulajdon értelmétől elszakasztuan, figura, Tropica, példazo értelmre verszód.

Exempli gratia: Christus Vrunknak im ez mondasában: Ez az entestöm: Auagy: A kenyér, Christus Vrunk teste: Auagy Regularis, auagy figurata, auagy Inusitata Prædicator vagyon. Regularis nem lehet, mint á Caluinisták magokis vallyak, mint kik chak á figurakra es Tropusokra sietnek.

Ha pedig figurata prædicator Subject: az: tehát ha á Subjectumban leendő Hoc; Panis, á figura,

Prædicatū
Corpus.

Copula
EST.

á figura, vgy nem igaz es valóságos /
kenyer leszón ott: Ha á Prædica-
tumban, tehát nem igaz es valósá-
gos, hanem vgyan csak példazo
test leszen. Az EST Copulában
pedig hogy semmi Tropus ne lehetsz-
són, mint mely á Prædicatum ter-
mesztetiről függ, es á magyar nyelv-
ben vgyan expressé ki sem monda-
tik, azt oda föl meg mutattyok.

All azért megis á Singularis, My-
stica & Inusitata Sacramentalis pro-
positio, az igeknek tulaidon, saját
ertelmeuel egyetemben, á Sacramen-
tariusok sok vitromi ellen.

Obiectio
Caluin.

A hol pedig á Sacramentariusok
azt verik szemünkbe, hogy Luther-
us az Inusitata propositio neuuel
vgyan nemis elt. Arra mi azt se-
lellyük, hogy Lutherusnak nem á
Caluinus tanetuanynyal vala igye, kik
vgyan az ó halála vran tamadanak,
hanem Carolostadiussal, Zvvingli-
ussal, Oecolampadiussal; kie nem az

egész

egész ószue kötözött mondasban,
hanem annak igheiben külön kü-
lön helyhez tetik vala az ó Tropus-
sokat es példazatiokat: Mind az al-
tal vgyan óis az kenyerek az Chri-
stus testueul valo egygyesüleset Sacra-
mentalis Vnionak, Szentsegbeli eg-
gyesülesnek nevezte: de nem á Cal-
uinianusok példazo értelmök sze-
rint: kik Christus testet onnan ki-
tagaduan, az pusztá kenyerre mu-
tatnak, hanem vgyan vgy. hogy
mind ez földi es az mennyei ielön
legyen, de titkos keppen, kit az Ve-
lsten maga tud, az mint meg értők
oda föllyeb.

Az több oda föl előue számlalt
módafokatis applicalhattia es hoz-
hattya á szorgalmazos oltáso, hogy
az kötözöttien hitnek több Agazati-
banis elhelsón è Regulauul, ekkep-
pen: Az szűz meheben fogad, es
fiat szül. Esa. 7. A Termesztet fo-
lyása es rendi kiüöl vagy on ez, szo-

katlan

MASODIK

katlan es hallatlan á természetben,
hogy szűz, fiat fogadgyon mehe-
ben, es szülije azt szüzességben. De
azert vgyan igaz az, á szerint, az
mint az igek tartiak, Maria szűlele,
es Christus születetese felől.

Az harmadik quæstionkrul le-
gyen ez eddig elegh: ict iarullyunk
immar az negyedikre.

QVAESTIO IV.

*De vera ac reali Corporis
& Sanguinis Christi Præ-
sentia in Sacra Cœna.*

AZ mi Vrunk Iesus Christus te-
stenek es verenek, az Vr Vatslo-
raiban valo bizonyos es valosa-
gos iclön letelenek meg bizonyta-
sara, hogy az boldog emléközerő
Luther Marton in Ma. Confess. an-
no 1528. edito, es az Concordia
könyunek

RESZE.

92

könyunek Authories, nem az VR
Vatsoiraianak igheibül. hanem az
szent irasnak mas helyeibul vesznek
elsőben is argumentomokat es erő-
segöket, bar azt á Calvinista Vraim
olijan edesdedön ne kaczogya, se
ne orollyak ily igen é neuuel, mint
ha, mi nekünk elegendő erősegünk
nem volt volna az Vr Vatsoraianak
igeiben. Mert erre is vgyan ök at-
tak mind Luther Martonnak s mind
az egyességrül itt könyunek Au-
thorinak okot: az mint á Saxoniáj
Electör, az Herczegök, Vrak es Sta-
tusok irasa, kik azon könyu ala irta-
nak meg mutattya ezökben az igek-
ben: Quamquam nonnulli Theo-
logi. & in his ipse Lutherus, cum de
Cœna Domini agerent, inviti cri-
am ab Aduersarijs, ad disputatio-
nes, de personali vnione duarum in
Christo naturarum, protacti sunt:
Tamen Theologi nostri in Concor-
dia libro diserte testantur, pios ho-
mines

mines in negocio Cœnz Domini
ex, ad nulla alia fundamenta, quam
verborum institutionis Testamenti
Domini nostri Iesu Christi, dedu-
cendos esse, &c.

Azert arrul haszontalan karom-
kodnyok ellenünk,

Masodszor, arrais illik számot
tartanunk: hogy az VR Varsoraia
felől oly ket kérdések forgottanak
mindenkor elő, melyeknek eggike
az masiktul vgy függött, hogy eggik
az masik nélkül meg nem fejtethe-
tött. Eggik im ez:

Ket derek
kerdes az
VR Varsor-
raia felől.

Hogy ha Christus az ő testeuel
es vereuel akare az vgyh Varsora-
ban ielön lenniye? Az masik ker-
des im ez:

Hogy ha anny sok helyekön, va-
lahol ez szelős vilagon az VR Varsor-
raia igazan szolgaltatik, Christus V-
runk, az ő testeuel es vereuel min-
denütt ielön lehere?

Alig hidgyem, hogy valaki oly
ostoba

ostoba es oly goromba ember talál-
tathatneik, akki az VR Christus a-
karatya felől valo kerdesre affirma-
tiuē nem felelne. Holott azok az
igek be foglallyak Christus Vrunka-
nak az kenyertel valo ielön letele fe-
lőtött igeretit. Mely igeret hogy
Christus akarattyanak fundamento-
ma, az ő ielön letele felől nem vol-
na, abban egy hiu köröztiem ember
sem kerelkődik.

Az masodik kerdesre valo fele-
letünket pedig, hogy az Christus A mit á
szemelyetül valo Articulusbul kel Calvinistae
lessek vennünk, azt soha senki sem mi bennün-
tagadhattya, hanem ha vgyan szem szidalmaz-
latomast hanyar homlok akar az te- nek: ő az
uelgetre menije. Mint hog az Sacra ő gonosz
mentariusok énen magokis ez ma- ígyőknek
sodik kerdesnek meg feytelere, az ő oltalmaz-
ellen vereűket, tudni illik: Hogy sara derek
Christus Vrunk, az ő valóságos te- keppen V-
steuel mindenütt, valahol az VR Varsor-
choraia szolgaltatik, ielön ne lehes- hoz ragas-
lón, kodnak.

MASODIK

són, veszik az Christus szemelyenek,
az ő menyekben menesenek, az Ar-
ia Istennek iobiara ülesenek Articulus-
bul. Mellyet soha senki köz-
lők nem tagadhat. Michoda órdó-
gi gonossag lótt legyen immar az,
hogy Luther Martont, es az Liber
Concordiæ Authorit, nem tudom
minemő halalos vetőkkel karom-
lyak a Sacramentariusok azért: hogy
ez vtolso kerdesnek meg fejtetse,
nem az VR Vátforsaiának igeiből,
hanem az Christus szemelyerül va-
lo articulusbul, vettenek magoknak
erősségör, hagyom azt minden Iste-
nes lelki ismeretű iamboroknak ite-
letire?

De vgyan így vagyon az nyíltan
valo igazságtul el fordult elmenek
dolga, hogy az mit maga szemelye-
ben nagy dichósegnak tart, azt ő
massakban legh inkább szidalmazza,
mint szinten Christus Vrunknak is
vala dolga az meg vakult Sidokkal,
loh. 6. 7. 8. Lu; 11.

De

RESZE. 94

De ier lassuk meg mind
Luther Martónak, s. mind
az Lib. Concor. Authori-
nak fundamentomit, mel-
lyekkel ő kez kerdest
erősítik.

PRIMUM FVNDAM. I. Fundam.
mentum est Articulus Chris- Epi. p. 600
tianæ fidei. Decl. pag.

752.

ELő fundamétomunk az mi hü-
tunk igazatiabul, az Credobul
all: tudnya illik ezből: Hogy az
Christus igaz, magában allando, ter-
meszet szerint valo, tökéllerős Isten
es ember, az szemelynek egyesse-
ben, el valhatatlan es el oszthatatlan,
masodik semely legyen az szent ha-
romságban,

Mert az szemelynek egyessége-
ben,

MASODIK

ben, az két természet vgy eggyesült,
hogy elszakadhatatlan es egymastul
el valhatatlan keppen közöllyek
egymással nem csak tulajdonfago-
kat, hanem vgyan chelekődetiöket
es szenuedelőketis, ez Regula sze-
rint:

*Actiones & passiones sunt
totius Personæ.*

Honnan meg vethetetlen követ-
közik, hogy valahol az Christus
vagyon, ott vgyan az egész Chri-
stus. Egész pedig a CHRISTVS
az embert természetnek föl vetele-
vian: ki nem csak az egekben auág
az ő szent győleközetiben, hanem
ki mindenöt valahol vagyon, az
szemelynek eggyesfegeben két ter-
mészetből áll. Holott ő benne az
egy természet nem egész Christus,
hanem mind az kettő együt: Ebe-
ben azért (mint Lutherus szól) ite-
lő bíró

RESZE. 95

lő bíró legyen az igaz hűt, es á io-
telki ismeret.

Az teremptött állatokon kiüöl,
Istentől meg valua, semmi ninchen:
de az Istenhöz eggedül Christus em-
bersege er, vgy hogy vele egy sze-
mely legyen. Azert ez így leuen,
szukleg hogy minden teremptött
állatot föllytil haladgyon: hogy va-
lahol az Isten vagyon, az föl vött
embersegis hogy vgyan ott legyen,
tudnya illik: az szemelynek eggyes-
fegeben. Ezt Lutherus mondgya.

Es miuelhogy ez a személy (Lo-
gos) az IGHE nem reszből, hanem
mindenőstől testetön. Iohan. 1. Ea-
holott az testben öltözött IGHE
az személyben föl vett embersegtől
soha el nem valik: bizonyara csak
innenis meg győzhetetlenkeppen
követközik, hogy ez az ember min-
denüt ott legyen, valahol az Isten
vagyon. Es így. Christo omnia
plena sunt, Christussal mindenök
tellyek

tellyek meg embersege szerintis, bi-
zonyara nem valami természet ren-
di folyása, auagy testi mód, es hely
szerint: de az szerint, mellyet ma-
ide hatrab á negyedik fundamen-
tomunkban meg tanolunk.

II. FVNDAM.

A Dextera Dei.

Masodik fundamentomunk in-
ez: Hogy Istennek iobia min-
denőrt vagyon. Mert az mint Lu-
therus ísmeg önne magamagat ex-
plicitallia Libr. Contra Coel: Prophe-
Dextera Dei, non est locus aliquis
neque est in loco aliquid: sed est ipsa
omnipotentia, ac maiestatis diuinæ
gloria. Quæ cum nulli loco insit,
nuspian tamen excluditur, quippe
rerum omnium non conditrix tan-
tum, sed & conseruatric, ac proin-
de creaturis omnibus incomparabi-
liter præstantior: ita, vt cum in mi-
nimo

nino grano tota sit, tanta tamen e-
ius sit maiestas, vt ne mille quidem
mundi eam capere aut includere
possint. Psal: 139. Esa: 66. Act, 5.
& 7. Rom. 11. Az az:

AZ ISTENNEK IOBIA Istennek
nem valami hely, sem valami hely, iobia mi-
ben való allar, hanem vgyan á min-
denharosag, es az Isteni fölsegnek
dicsősege. Mely holott semmi hely-
ben (be foglaluan) nintsen, mind a-
zonaltal sohonnan sem rekesztetik
ki, vgy mint melly nem chak min-
deneknek teremptőie, de vgyan
meg tartoiais, es szinten azert min-
den allatokual őszue hasomlatat,
hatlanul fellyeb való. Vgy hogy,
holott egy leg kissé magotskaban,
is az, egészen legyen, mind az al-
tal annj az ő fölsege, hogy azt meg-
ezer világ sem foghatna meg, be-
sem rekeszthetneie.

Luther Marton értelmeuel Cal-
uinus Iános sem ellenkőzik, szent
Pal

Calvinus Pal Apostol irasat. (Ephes. 1/ Susci-
pans eum á mortuis, &c.) magyarul,
uan á hol így ír: Cur autem dexte-
ra Dei Caelum & terram implet,
sequitur, regnum Dei VBIQUE
diffusum esse, atq; etiam virtutem.
Vnde perpetam faciunt, qui ex se-
sione ad dexteram DEI conantur
probare Christum non, nisi in Cae-
lo esse.

NB, Holott pedig az Istennek iobia
Bezzeg so menniet es az földet (vgymond) be
fogadatlan tölte, követkőzik, hogy az Isten-
nek orszaga mindenüt el terjedőtt
fűid van, nek orszaga mindenüt el terjedőtt
nak most legyen, es az ő hatalma nagy ereie-
Calvine. is. Azert nem iol chelekőznek a-
zok, kik az Istennek iobian valo ü-
lestről akariak meg bizonytani, Chri-
stust masutt nem, hanem csak me-
nyekben lenni. Mi lehetne ez
magyarazatnal vilagosb, ha vgyan
igazan akarnaiak ezt irteni az mo-
stani Calvinista Vraim t

De holott az mi föl tört Syllo-
gizma

gismusunkat negy Terminusból
mondgyak az mi ellenkő: ő seinek
allany, s azert meg guggoslyak: ier
formallyok azt csak az ő keduőker-
tis maskeppen.

Valami az személynek allando-
sagaert valo egygyűlésnek, es az I-
stennek iobiara valo ülesnek ereie
miat, helyre nezue, az Istensegtől el
szakasathatatlan: kuantatik, hogy
az, az Istenseggel mindenüt, es így
az Vr Varsoraiabanis ielön legyen.

De az Christus emberi terme-
szeti, az személynek allandosagaert
valo egygyűlésnek, es az Istennek
iobiara valo ülesnek ereie miat: az
Istensegtől, helyre nezue, el szakasz-
hatatlan.

Azert követkőzik hogy az Chri-
stus emberi természetia az Istense-
ggel mindenüt, es így az Vr Varsor-
aiabanis ielön legyen.

Az fölső propositionnak igaz vol-
ta meg tetzik, az Isten iobianak de-

MASODIK

nitioiabol: Az vtanna valo Mi-
nor propositiot alig aranzom hogy
valaki meg tagadhassa mind addi-
gis, miglen az mi körözteni hü-
tünk agazatyat Christus VRUNK
menyben menese felől helyen had-
gya, Helyen marad azért az mi
Conclufionknak meg vethetetlen
igasságais.

III. FVNDAM;

A Verbi Dei Veritate.

Epi. p. 600
Decl. pag.
752.

Harmadik fundamentomunk im
ez: Az Isten beszede igaz, es
nem hazudhat. Iohan. 17. De azok
az igek, mellyekbē Christus Vrunk
az ő szent gyölekőzetinek, az ő sz-
tesitet, mely mi erőttünk halatra ada-
tot, az Vr Vátfarajaban ielön lenni,
es az kenyerral oltogattatni igert:
nem csak valamely pufra ember
beszede, hanem vgyan az Isten fia
önnem magae. Azért hogy azok az
igek

RESZE. 98

igek igazak legyenek, es hogy á sze-
rint, az Istennek igereti minden-
keppen az Sacramentomban valo
elesben be tellyesödgyenek, vgy an- Matth: 5.
nyra szükseges: hogy mennynék es & 23.
földnek előb el kelleftek mulnya,
hogy sem mint Christus Vrunk be-
szedenek csak egy igcie heaba va-
loua lenne.

IV. FVNDAM;

A veritate modorum prae- sentiae Dei.

Negyedik fundamentomunk im Epi. p. 160
ez: Hogy Istennek sok külömb Decl. pag.
külömb modgya vgyon abban, mi 752.
keppen ő valahol lehesfön: es nem
kenszörítetik árra az egy ielön le-
telnek modgyara magat kötelezni,
kit á Sacramentariusok mutatnak, es
á Philosophusok Localisnak, hely
szerint valo ielön letelnek hiunak.

MASODIK

Tres alieu,
bi essendi
modi,
I. Modus
Localis.
Locus est
rei locata
locus.

Az Deakok auagy Philosophu
sok háromkeppen mondnak vala,
mit valahol lenni: Első Modus
localis & circumscriptiuusnak mód-
gyak; az az, hely szerint való határos
ielőnlételnek, mely az természet szer-
int való testős állatoknak tulajdonsá-
ga, hogy azokat hely foglallya és
környekörze meg.

Mely hely, auagy helytől való kör-
nyűl vetel, a természet szerint való
testőknek adatik, nem a természet-
nek állatia szerint való tulajdonsá-
gából. Quia substantia per se sub-
sistunt: Nec alio, ad sui substantia-
tiam indigent: az mint a Deakok
szólónak. Hogy pedig a Locus
Accidens ne legyen, igen fűz sa De-
ak batároz, ki azt tagadna. Acci-
dentium autem non est, ESSE: sed
INESSE. Quia per se non sub-
sistunt, &c. Mondom: hogy ha az Lo-
calitas az természet testős állatok-
nak essentialis proprietassá volna:
bizonyára

RESZE. 99

bizonyára vgy az embereket az mas
vilagonis (accidentalis & physicus
locus) hely fogna környűl. Es így
az helyis az ember allatyanak része
volna, mely lehetetlen.

De adatik a testőknek az hely.
az halando gyarlósággal. Mellyet Lib. 2. cap.
meg az Aristoteles pogany bölcsis 1. de Coe-
bizonyet. Es az ala, a természet lo-
szerint való testők, ez életben (ex
accidente) történetből zárlatnak,
mielthogy ők meg nem dichófe-
gósók. Mely dichófe a mas villa-
gon, az föl tamadas után adatik ő
ő nekiők, meg maradván az ő valo-
ságos allatiok minden ő tulajdonsá-
gival egyetemben. 1. Cor. 15.

Az masodik ielőnlétel monda I I. Modus
tik a Scholakban Modus Definitivus, definiti-
uusnak, határos ielőnlételnek. Mely uas,
szerint az Angyalok es lelkek van-
nak valahol: kik vgyan az első mód
szerint helyben nincsenek, holot az
lelki allatokat hely nem veheti kör-
nyűl.

Ez ielón letelnek modgya á mas vilagon, á mi testeinkkelis közöltesik á dicsőségben, minden dimenziók es természet szerint való helyeknek conditioi kiúól.

Ez ielón letelnek nemeuel els Iduexitónkis, mikor á koporsó kőuen által ióuen, az meg dicsőült testben, á be zarlott ajtokonis Taneruanhoz be ment. Mely ielón letelnek modgya szerint, az Vr Vachoraiabanis á kenyérrel es borral ielón lenniye az ó szent testet es veret, meltan es vgyan köröztyenül valhatiok. Iollehet chöz meg iaru á Sacramentalis Vnio, mely nem ez masodik ielón letelnek modgyarul, hanem chak Christus kiualtkuppen való es meg változhatatlan igeretiül függ.

III. Modus A harmadik ielón letelnek modgye á Scholakban neueztetik Repletius modusnak: Be töltő ielón letelnek, mely chak az Istennek tulajdona

dona egyedül, es semmi egyeb allatal nem köz: mely meg Christus V, runkat sem illeti az söl vett emberi természetre nezue. Holott sohol semmi az egy egyedül való Isten kiúól mindenóker be nem tölthet. Ki az ó allatianak meg foghatatlanlagamiat, minden, mindenekben, es mindenókón mindenütt vagyon (Non habens partem extra partem) vgy mint egész Isten ki refekre nem osztathatik. Az mint Ieremiasnal önne magá szoll. Cap. 23. monduan: Auagy chak közel való Isten vagyoke en, es nem tauol leuó Istenis: Ha valami titok helyre valamely ferfiu el tőrtőzik, nemde nem latome azt en meg: Nemde nem töltróme en be az menjet es az söl det:

Mely harmadik ielón letelnek In Conf. modgyarul, Luther Marton igaz kő. Matőztienül ekkeppen szoll: Terrio est quippiam alicubi REPLETIVE,

hoc est. Quando aliquid totaliter, simul, in omnibus locis est, omniaq[ue] loca replet, nec tamen ab vilo mensuratur aut comprehenditur secundum spacium loci in quo est. Hic modus SOLI Deo attribuitur.

Harmadszor (vgymond Lutherus) valahol vagyon valami, be töltéskeppen es természet fölött: az az: Mikor valami tellyessen egy ször, mind minden helyekben vagy, es minden helyeket be tölt, es mind az által vgyan eggiktül sem vettetik, mertekbe, sem be nem foglalatik az helynek tagassagara auagy területire nezue, melyben ő vagy. Ez iclön letelnek modgya csak egésdül az egy Istennek tulajdona.

Ezt Luther Marton Oecolampadius Ianos ellen írta, ki Luther Martonnak im ez mondat (Corpus est, vbi Deus est) A test ott vagy, ahol az Isten vagy, meg a karuan hamisítani, azt vitatia vala, hogy

la, hogy Luther Marton ezzel az ő mondatával az Vt Christus tester, a mennek es földnek kerekseguel egyenlőue tenne sőt azoknak hatalmas küllyebe tericszeneie.

Azert holott csak boszszuságokbulis az iambor Luther Martonnak, a Sacramentariusok itt keues helt es meltosagot adnak: vgyan megis keressők kedűöket, mas regi Tanatok irasibulis, kik Lutherussal tartiak.

Vgyan effelől HILARIUS DO. Hilarius. Aforis így ír: Nullus sine Deo, neq[ue] villus non in Deo locus est: In Caelo est: in inferno est: ultra maria est: inest interior: excidit exterior. Ita cum habet, neq[ue] habetur: neque in aliquo ipse neque in omnibus est. Semmi hely (vgymond) nintsen Isten nélkül: es semmi oly hely nintsen, mely Istenben né volna: Menyben vagy: pokolban vagy: a tengereköntul vagy: Ben vagy.

gyon mint belfő: ki halad, mine
külfő: Ekkeppen őve leuen min-
denek, ő nem maffe (Auagy ő
tartuan mindenőket, ő senkitől
nem tartatik) sem valakiben, sem
mindenőkben nintsen ő.

Gregorius.

Gregor: ezónról így szoll: De-
us manet intra omnia, ipse extra om-
nia, ipse supra omnia, ipse infra om-
nia: superior per potentiam: in-
ferior per sustentationem, exterior
per magnitudinem: interior per
subtilitatem: Sursum regens, deorsum
contingens, extra circundans, in-
terius penetrans. Nunquam de-
est, & tamen ab iniquorum cogita-
tionibus longè est, nec tamen ibi
deest, vbi longè est. Quoniam vbi
non est per gratiam, adest per vin-
dictam.

Az isten lakozik (vgymond min-
denőkben, ő mindenőkben kiúól, ő
mindenők fölött, ő mindenők alatt:
Főlfő hatalommal, also meg tartat-
sal,

sal, külfő öregseggel, belfő gienger-
seggel. Oda föl mint vralkodo,
Ide ala fele, mint meg tartó, kiúól
mint kórnyeköző, belől mint által-
hato. Mindenkor ielen vagyón, es
mind az által az hamissáknak gon-
dolaticul mészsi vagyón: sőt v-
gyan ottis ielen vagyón, ahol mészsi
vagyón. Mert ahol nintsen kegyel-
me által, ott ielön vagyón büntete-
se által.

Auagy mint nemelylek szolnak:
Deus est super omnia, non clatus;
subter omnia, non prostratus: in-
tra omnia non conclusus, extra om-
nia, non exclusus. Az az: Az
isten mindenőkben fölött vagyón,
nem föl emeletlen: Mindenők a-
latt, alia vetetlen: mindenőkben,
be rekesztetlen: mindenőkben ki-
úól, ki zartatlan.

Az Sacramentarius Vraim elle, Praxis,
nünk készitőt fegyuerenek elit mi-
keppen vonyad ki es tompersad
meg,

meg, ezökbül immat mint egy vilagos nap feny az sürüködbül, vgy mutaria ki magat. Mert innen nyuan ki tetzik, hogy sem á boldog emléközető Luther Marton, sem az mi győ eközetink, mint szinten az regi szent Atiainkis, ezt az REPLETIVVS alicubi effendi Modust, az Christus föl vett emberi természetnek soha sem tulajdonetotts, sem nem tulajdonetia ez mai napig: lanis senki, az mint ök ellenünk karomkodnak.

Mert mi azt hiszszük vallyok eszanetiok, hogy az Ve Christus emembersege, meg az föl ramador, meg dícsöült, es föl magasztaltatott állapotban sem tölt: (per essentia infinitatem) allatianak foghatatlanfagszerint mindenöket meg: de vgyan az vallyok es tattiok, hogy az ő alatiara es annak tulajdonlagira nezu, hataros test legyen az, es az ő határában mind örökkül meg magadgyon.

taggyon, (in suo loco Analogico) oly határozott helyben, houa az természetűt elementumoknak elterő leuegő igeeknek, sem földnek, sem víznek, sem tűznek erei nem ernek. Mert ezben á Physicus locusban lennője, es mint egy vőszűlnője Christus Vrunkat tagadgyok.

Innen azért mi azt hozzuk ki, hogy á Sacramentariusok az önne magok szemeten vakargatnak akkor, es egy allat kent, á magok fészket ruritiak, mikor minket az VBIQUITAS neuuel terhelnek, mely nem mienk, hanem az ő mi reank hamissan költött talalmányok.

Es noha szinten nemellyek az mi Theologusink közül ezt az Repletius modust, az föl vett emberi természetre alkalmaztattak: Eök abban szent Pal Apostalnak chak a maz mondasara neztenek egyedül, ahol Ephes. 4.v. 10. Christus Vrunk meg emberi természetire nezu es

Vbiquitas
á Caluinio
stak talál

mon

MASODIK

mondatik mindenőket be tölteni.
Mely mondaftis tudgyok hogy az
írásnak be tellyelsődesere vonnak a
Caluinisták, de hamissan. Mert ott
az írásul semmi emléközet nintsen.
Es azért ezt az Repletiusus modust,
nem az ő első es igen tulaidon iegy-
zeseben, hanem alkolmaztataskép-
pen im így értiök: hogy az emberi
termeszett nem az ő allatának hata-
rozhatatlanlagara nezué, hanem ha-
taraban, minden el változas nélkül
meg maraduan, az foghatatlan IGE-
BE, auagy az meg határozhatatlan
IGENEK allatiaba veretött legyen
az személynek egygyeffegeben: Es
így az Istennek meg határozhatat-
lan iobiara helyhezterött: vgy, hog
mindenőket (praesentia personali)
személyenek ielön voltaual be töl-
tson.

Hogy ha azért valaki az Reple-
tiusus modust, az egész Christus sze-
mélyenek ilyen ielön voltarul érti,
az nem

RESZE. 104

ez nem vetkőzik Isten igeienek el-
lene.

Es így immar ez három fele ie-
lön letelnek magyarázatiat föl te-
uen, es Luther Marton tanetalar kő-
ueruen, mijs Christus Vrunk testet Decl: pag.
háromkeppen vallyuk valahol len- 752. & p.
nife, noha ő nekie sok modgya va- 753.
gyon.

ELSŐ ielön letelének modgya Christus
termeszett szerint valo testi, meg teste; kép-
fogható, es tapasztalható. Mellyel pen vagon
elt ez földön az ő alazatossgának valahol
ideieiben, halalanak es föl tamada-
sának előtte: sőt fel tamadasának va-
tannais negyuen napig gyakorta
Mellyel mostis szabadon elhet vala-
hol, es mikor ő szinten akarja: es
ezzel elni fog az vtolso itelet nap-
ianis. Nintsenis semmi ketsegünk
benne, hogy ezón ő testeben, de is-
meretlen abrazatban, az ő biucinek
valaha meg nem ielőnt volna vtol-
so halalos igyőkben, sőt meg mo-
stis,

MASODIK

his, vő mint az Martyromoknak, & ō
 Oluassuk bizonyára, az ō föl ta
 madása es vgyan menyekben mene
 se, es az ō szent Attyanak iobiara ō
 lese vtan hogy sok izben ielönt le
 gyen ismeretőskeppen, de az ō di
 chősegeben meg. Szent Istvan Pro

Astor: 7.
 vers. 56.

tomarty mikor kőuel agyon veres
 tetnek latta testi szemeiuel Iesust
 az ō disčősegeben, es vgyan az Asia
 Istennek iobian, mely latas nem a
 ranzom hogy á Caluinistak Eghe
 ben volt volna, az nyolczadik íphe
 ranfelyül valahun.

Saulusnak á Damascusi vban
 Christus meg ielőnek, szoll vele, es
 meg vaketia, minel hogy az ō nepet
 megyen vala kergetni es öldözni.
 Astor: 9 v. 5. 17.

Astor: 12. Ierusalembe Temo
 plomban mikor imarkoznek szent
 Pal, meg ielőnek nekic Iesus es mód
 sies innen ki mennije Pal. Mert nem
 veszik á te bizonylagodat.

Astor:

RESZE.

105

Astor: 23. Az Ierusalembe
 varban cüel sz. Pal e őtt Vrunk meg
 állapik es alhatatosságraintri. Mint ki
 Romábanis bizonylagot teendő len
 ne felele.

2. Cor: 12. Lat es hall Christus
 Vrunkul szent Pal meg mondha
 tatlan dolgokat az harmadik egeben,
 mellyet ō paradichomnak neuez. De
 ez meg nem á Caluinistak eghe.

Egesip. lib. 3 csp. 2. itia, hogy
 Christus Vrunk Roma kapulabari
 Petert egykor hogy elő találtaia, es
 Peter kerdene tőle, houa menne, se
 lel Christus Vrunk Peternek: I M
 ROMABA megyők, hogy is meg föl
 felzitestem.

Ez nylyan valo bizonylaginkat,
 hogy meg vessék á Caluinistak, ki
 nozzak raita magokat, ki az eghek
 ben valo Isteni ielőnefre, ki mire
 vonza, mint Bezais chelekódik in
 Colloq. Mompelg. p. 170. de chak
 magok szegyenfeget ezegerőztetik

Q

vele

MASODIK

VIDEO.

Afsistens.
Dicit.

vele. Mert oly igeket találz itt, kik
őket szembe meg hamisságyak. Mert
fent Istuan azt mondgya LATOM:
Sauttal szoll: MIT ÜLDÖSZ EN-
GEMET &c. Imeg: MIKEPPEN
BIZONYTOTTAL, &c. Imeg:
ASSISTENS EI Dominus, dicit
Bono animo esto. MEG ALVAN
Pajelót az Vr. mond: Bator augy
vidam Legy, &c.

Ha pedig ezt vgyan meg sem en-
gedik meg mi nekünk a Sacramen-
tariufok, vagy akariak vagy nem,
keduók ellenis meg kell azt enged-
nyók, hogy szent Istuan es szent Pal
ragatrtatnak locomotiō hely sze-
rint föl, szinten á nyolczadik egh-
főibe valahoua, á hol ő Christus
testet tartatni mondgyak valahol.
Mely hofalzu vthoz fok üdöis ki-
uantatott volna. De ennekis nyi-
uan ellene mond az iras. Mert mind
szent Pal, mind szent Istuan itt ez
földön voltak: amaz á tömlőczben,
imez

RESZE.

106

imez á köveztetesben, es meg v-
gyan az gyarlóságok ala vettetőt ne-
heztestben.

Touabba ez első ielön letel sze-
rint, az Christus teste sem az IGE-
VEL (az az: az Isteni természettel,
sem az Atrial, sem mentekben nin-
tlen. (Huc enim locorum Physico-
rum spacia non pertingunt.) Mert
ide az helyeknek területi nem es-
nek, az mint oda föllyebis.

MASODSZOR Lelki, meg di. Alter præ-
főült, es meg tapasztalhatatlankep sentia mo-
pen az Christus teste lehet valahol dus,
hataroffan, de vgy: hogy hely őtet
meg ne környéközze: hanem hogy
minden teremprőt allatot althal-
son, az ő kedue es io akarattya sze-
rint.

Ez ielön letelnek, modgya eg-
gyez az oda föl meg mondott De-
finitiuus modussal. Mely szerint
Christus Vrank az koporfo köuen,
es az bezarlott aytonis által mehe-
sőt

Q.

Sőt minden tartoztatás nélkül Mely
mod szerint Christus Vrank mostis
az ő testeuel menyekben az Angya-
lokkal es az meg dicsőült boldog
lelkőkkel vagyon. Sőt vgyan ez
szerint lakozik az hiueknek sáioke-
benis Ephes. 3. nem vgy hogy ha-
táros teremptett hely foglallyon ott
el magának: hanem mint szinten
az lelkők, természet fölött, hely nél-
kül: mint szinten az mi lelkeinkis,
az fő tamadas van, hogy ennijben
hásmolok lesznek Christus Vrank
testéhez: a dicsőségben 1. Cor. 15.

Es bizonyára holott Christus
Vrank ez Definitiuus modus sze-
rint az ő testeuel, az kőben es aytok-
ban lehetett vgy, hogy hely őtet
meg nem foghatna, sem meg nem
határozhatna, auagy merhetne: Mi-
alhatna azért kerlek ellene, hogy ez
ielőn letel szerint, az Vt Varforaias
banis az kenyérrel es borral ielőn ne
lehetne: Igen szép hasonlatossá-
gal

gal magázazza ezt Lutherus in Con-
fess. Mai.

VÉGEZETRE, Christus Vrank
testének harmadik kiualtképpen va-
lo, Isteni es mennyei ielőn letele-
nek modgya az, mely szerint az
Christus emberi természetű az Isten
uelegy szemelt testőn.

Ez szerint Christus Vrank min-
den teremptött allarot küniebben
altalharhat, hogy sem mint az ma-
sodik ielőn letel szerint, vgy hogy
minden teremptött a latinak ielőn
legyen személye szerint: es vgyan
mind azon által azoknak csak egy-
gikettől se foglaltassék be. Mert ez
ielőn letelnek modgya, mely szerint
ez az ember az Istenuelegy szemel-
lye lőtt, minden teremptött alla-
soknak állapotokat naggyal főlyül
mullya, annijual tudnya illik: men-
nyuel az Isten az ő teremptött alla-
sit meg haladgya. Es viszontak olly
közeli es igen ielőn vagyon, mely
igen

MASODIK

igen ielön szokot Isten az ő terem-
ptött állatiual lennije.

*Argutie Sacramentario-
rum contra tres istos alicubi
essendi modos.*

A Caluini-
stak ellen
vetesi.

I.

EZ háromkeppen való ielön le-
telnek modgya ellen mindene-
reiökkel föl fegyuerköznek a Calu-
nianus Vraim, es elsőbenis teli ro-
rokkal azt kialtiak ellenünk, hogy
ez, merő azon tunya tudatlanfagbul
vótt legyen eredetör.

II.

Másodszor, Hogy a Scholakban
Taneto Doctorok ez háromkeppen
való ielön letelnek modgyat soha
sem alkalmaztattak az Christus re-
stere, sem az Christus személyere,
sem az VR Vaforaiara: holott ők
azt tanetorrak, hogy az hely szerint
való ielön letel tulajdona volna az
testős állatoknak: a határos ielön
letelnek

RESZE.

108

letelnek modgya tulajdona volna az
lelkőknek es Agyaloknak: Vege-
zetre, hogy az be róltó ielön letel-
nek modgya csak egyedül az Isteni
természetnek volna tulajdonfaga.

Harmadszor azt mondgyak, hogy
sem az reghi kőőztien Tanetok,
sem a derek szent iras, az kőőztieni
eggyesfegrül irt könyunek es Lu her
Martonnak ilyen tanetafa fölöl, sem-
mit sem tudnak.

III.

Az ő első ellen vetesőkre mi azt feleletu
mondgyuk, hogy holot az csak me-
ró azon sült karomkodas, nem tar-
tozunk vele, hogy rezia felellyünk:
Es hogy Luther Marton legyen o-
stoba es tudatlan auagy az Sacra-
mentariustok, meg lassuk azis ide
hatrab.

Az ő második ellen vetesők hogy
merő hamis, es vgyan taban iara az
uagy szarnyon róptilló vórtótt ha-
auglag legyen, meg bizonyitok csak
Gabriel Biellelis, ki így ir lib. 4 dist.
xc.

Q 4

Non

MASODIK

Non solum vnicum Christi corpus, sed & aliud quodlibet corpus, per diuinam potentiam, in circumscriptibiliter, & definitiue posse esse in pluribus diuersis locis, ad modum spiritus: imò etiam si velit, circumscriptiue & commensurabiliter. Az az:

Nem csak a Christusnak egyetlen egy teste, de akár mely más testis, Isteni hatalom által, helytől való környűl vetel nélkül, és határossán, hogy több, és külömb külömb helyekben lehessen, az lelők modgyá szerint: de sőt ha akaria, helytől való környűl vetel és meg merés szerintis.

Bonauenturais lib. 4. dist. 10. lit. C. így ír: Quomodo modum Dei filius secundum diuinitatem habet triplicem modum essendi in omnibus per essentiam, in iustis, per gratiam: in Christo, per vnionem: ita corpus Christi localiter est in terris, perso-

RESZE.

109

personaliter in verbo: Sacramentaliter in altari. Az az: Mikepén az Istennek fiának, Isten-sege szerint három rendbeli Ielón letele van: mindenökben, aliatia szerint: az igazakban, kegyelme szerint: Christusbán az személynek egysege szerint: így az Christus teste hely szerint ez földön van, személy szerint, az IGHEBEN: Sacramentom szerint az oltari szentsegeben vagy az Vrnak vegh Vástoraiában.

Mellyet Durandusis erősit. lib. 4. dist. 11. q. 1. p. 361. de S. Portiano, nagy sokkeppen meg bizonyítja, hogy ez háromkeppen való Ielón letele, az Christus testének Ielón letelenek modgyára kellesek erőttenje. De mit vitatások ezt illyen igen, holott Luther Martonis sem magat, sem másakat ez három Ielón letelenek modgyára egy altallában nem kötelezték sőt vgyan ny-

MASODIK

uan azt mondgya, hogy Istennek
SOK külömb külömb modgya le-
gyen benne, melyek szerint Chri-
stus Vrunk teste valahol ielön lehel-
lön. Es hogy ő Luther Marton,
chak azt akarta legyen itt meg mu-
tatni, mely kaba es goromba Philo-
sophusok legyenek azok, kik Chri-
stus VRUNK testének ielön letele-
chak az első Localis, circumscrip-
tus, physicus, visibilis, palpabilis,
&c. modusra akariak kényszeríteni,
s azért tekefztik az VR. Varsorai-
bulis ki.

Az harmadik ellenuetesőki is ha-
somlo balgatagság. Mert az szent
itas ez háromkeppen valo ielön le-
telnek modgyat Christus Vrunk te-
stete, distincte, külömb es külömb
tekerterben alkotmazzaria. Mert
az ő föl tamadafa előtt, valahany szor
eggik helyről az másikra ment, az
Localis præsentiæ modust, Christus
testében mind annyszor valiya es co-
rósiti vala, Az

RESZE.

110

Az ő föl tamadafa vtan penig
hogy az mi Vrunk Christus teste,
mely immar meg distóult, lelki, es
minden testi erőtlenségtől, vgy
mint helyhöz valo köteleffégtől, es
hőzéstől, szomiuhozsztul, farrad-
sagtul, burul, banatut meg mene-
ködöt, valóságos test nem volt vol-
na, mert eieke vgyan á Sacramenta-
tus Vraim is es igaz lelki ismeret-
tel mondani? Hanem ha vgyan
azt tartiak, hogy Christus Vrunk
teste, az igazaknak föl tamadafok-
nak vtan föl veendő testőknél nyo-
morultab allepatu volna. Mellyet
vallani merő hűrtelenség. 1. Cor. 15.

Innenis tehat mas ielön lete-
nek modgyat talallya az irasbul ki,
akkinék vgyan nem szinten fordult
el, az elmeie.

Vegezetre. Holott Christus te-
ste az IGHÁNEK személyebe föl ve-
tetött test, mely mindenőknek fö-
lőtte vgy magasztaltatott föl, hogy
semmi

semmi se legyen, mi ez alá vettetőn
nem volna. Pál. 2. 110. Matth. 28.
28. Ephes. 1. Phl. 2. &c.

Innenis mas bizonyos ielönle-
telnek modgya iön ki, amaz önnem
Matth. 28, maga igeretü szerint: Ime en ti ve-
lőtok vagyok mind világ vegezteig.
Helin a! tehát megis ez mi nagy
fondamentomunk az mi VRVNK
Christus testének es verének az veg
Vatforaban valo ielönletele felől, az
Concordiæ Liber es Luther Marcon
vallasa szerint.

V. FVNDAM.

Ex verbis Institutionis.

Arg. 5.
EÖÖdik Fondamentomunkae
nyoytiak mi nekünk az vegh
Vachoranak igheis: Mellyet ier köö
telezzünk Syllogismusba.

Valamit az Vr Christus az ő A-
postalinak venniőök es cenniőök pa-
rantolt.

parantolt, azt bizonyara valóságossá
adrais nekiőök vgyan azon fent che-
leködetben ielön. Holott Chri-
stus Vrunk nem valami olly chalo-
gato femely, ki szajauval massat mon-
dott, es szíueben massat gondolt
volna.

De az VR Christus parantolta
es hatra az ő Apostalinak, az ő szent
testet venniőök es cenniőök, monda-
uan: VEGYETŐK ES EGYE-
TŐK, Ez (tudnya illik, á miren ti
nektek eledeltőkre adok) AZ EN
TESTÖM.

Azert helyen marad megis az
mieroősegünk, hogy Christus Vrunk
az ő valóságos testet arra legyen e-
telül az ő Taneruanijának. Azert in-
nen megis vgyan az iön ki, hogy
mostis vgyan azon ő testet osztó-
gatis, s mies vgyan azt veszfzük es
eszfzök az Vr Vatforaiaban, valahol
az szerte szellel ez vilagon Christus
Vrunk szerzele szerint igazan szol-
galtatik.

VI. FVN-

MASODIK
VL FVNDAM,

*Ex integritate & perfe-
ctione huius Sacra-
menti.*

HAtodik fundamentomunkat as-
tatiok ez szent lakodalomnak
substantziabul es allariabul. Mert
egész es teljes Sacramentom ez.

Arg. 6.

Az VR Vaforsaiának substant-
ciaia es allaria nem chak ez földi el-
rető allatokbul, vgy mint kenyerből
es borból, hanem mennyei allatok-
bulis, vgy mint Christus Vrunk ide-
lön valo valóságos testéből es vere-
ből is all, az mint odá föl immat meg-
bizonyítottuk. Quæst. 1.

De iduezitőnk nem chak az ő
első szerzesében, hanem vgyan mo-
stis egész Sacramentomot osztogat,
mely ez földi jegyző es mennyei
jegyzető allatbul az az: kenyér-
bul

RESZE. 112

ből es borból, Christus Vrunk szá-
restéből es vereből aliott, (mo-
stis all.

Azett nem chak az kenyér es
bor vgy mint ez földi ielek, hanem
vgyan Christus Vrunk szent teste
es vereis, vgy mint mennyei jegy-
zető allatok, valóságosan ielön
vannak es osztogatának mostis az
VR Vaforsaiában.

Nemis illik hogy erre á Sacra-
mentarius Vraim, az ő szokot me-
sziókra teruen, azt felellyek, hogy
az hűnek az egkbe kellefick föl-
jővőnléje, es ott kellefick az Chri-
stust meg foghni.

Először. Mert ez Sacramentot
mot nem eszünknek, sem elmenke-
nek eszközevel veszfizük, vgy mint
hűttel, (melyet ide hatrab majd
megis bizonyitunk) hanem testünk
eszközevel, vgy mint testi szaiunk-
kal.

Mafodszor. Mert az hűt ön-
nen

nem magában nem substantiála ez
allattya, sem része az Vt Varsoria.
nak. Azert (az Relationak) az hű-
re való tekintetnek itt semmi helyé
nincsen: Holott nem az itt á ker-
des mit foghasson meg az hűt. Ha
nem az: Michoda eggyesült legyen
(Sacramentaliter) szentsegkeppen á
kenyerrel ez szent lakodalomban
Es: Miből allyn az Vt Varsoria,
mely itt ez földön közöztünk szol-
galtatik? Honnan sem ez Sacra-
mentomnak allatia, sem ez földi al-
latoknak, (á kenyerek es bornak)
az menyecskékel (Christus Vrunk
testuei es vereuei) való Sacramen-
tombeli eggyesülete nem engedő
hogy ez ket allat annj tauol legyen
egymastul, (Beza tanetasa szerint)
mennjre az legmagasb egh ez föld-
től vagyom.

VII. FVNDAM.

Con

*Contradictoriarum im- Arg. 7.
possibilitate.*

Heredik es vtolso fundamento
munk im ez:

Ket egyenőssen egymással ellen-
bevetetöt ellenközö mondas, egy-
szörs mind es egy tekintetre nezue
igaz nem lehet: hanem eggikének
hamisnak kell lenni. Valaki tehát
tagadgya Christus Vrunk testének
valóságos ielön letet az VR. Varsor-
riában: az Christus Vrunk im ez
affirmatiua es erősítő mondasának
EZ AZ EN TESTÖM: ellene ve-
ti azon egy tekintetben, imez ne-
gatiua es tagado mondas: Ez (tud-
nya illik á mit en tinekötök eledel-
tökre adok, es ties vesztök es esz-
tök) NEM AZ EN TESTÖM:
hanem az en tauol való testemnek
jele es példazatia.

Azert ez ket egymással ellenkö-
zó mon-

R

azó mondanak eggikenek hámisnak,
es merő Isten ellen való karókodas-
nak kell lenni, s az masikianak tiz-
tan es igazan igaznak.

Tanul legyen pedig az tőlünk,
hogy Christust, ki vgyan merő azon
tisztas es tellyes igazság, meg hazud-
tollyok, es chalarodnak, maga besze-
deuel itezodozonak mondgyuk.
Sőt inkább legyenek azok chalarodok,
es maradgyanak hazugok, kik Chris-
tus Vrunk ilyen szép egyenős nyi-
uan való igaz mondasat, meg hazud-
solnija es meg hámisítanija akariaks
es az ellen, az önne magok szai-
nak annijerőt tulaidonetanak, hogy
azt az egekbe föl küldgyek, Chris-
tus Vrunk ő föllege ellen való ka-
romkodásokban.

Azert megis áll az mi vallafunk,
az mi Vrunk Iesus Christus testének
es verének, az Vr Vaforaiában va-
lo bizonyos es valóságos ielönle-
tele felől, az minket rutito Sacra-
mentariusok ellen,

QVAE

QVAESTIO V.

*De orali sive Sacramentali
& Spirituali Manducatio-
ne corporis Christi.*

Ez kerdesnek affirmatiuiat
tartia es vallya Epit. Lib.
Conc. p. 600, es így szoll
felőle.

Híszszük, tanetiok, es vallyok,
hogy az Vr Christus testet nem
chak lelőkkal hűt által, hanem vgyan
testi szaiunkkalis veszszük: mind Iohan. 6.
az által nem ama Capernaitak mod-
gyara (mellyet á Galuinistak vgy
mint magok ganeyat reank kenny a-
karnak) de természet fölöt való, es
mennyei módon, szentsegbeli ele-
del szerint, az kenyerral es borral
eggyüt.

Ezt az mi vallafunkat beuebben

R 2

magya,

MASODIK

magyarázza meg Decl. pag. 749.
mondván: Hogy Christus testének
ketkeppen való euefe auagy hoz-
zánk való vetele vagyon: Eggiket
LELKI ÉTELNEK neuezi, melyről
derékkeppen szoll Christus Vrunk,
Iohan. 6. Mely nem külömben,
hanem lelőkkal, hűt alrai, az Isten
igeiének hirdeteseben es arrul való
buzgo elmelkedesben vagyon, mind
az Vr Vaforaia kiuól, s mind az Vr
Vaforaianak vetelebens: de csak
az **MELTO** vendegőktől.

Azert Lelkikeppen enny semmi
nem egyéb, hanem hidny az Isten
igeiének, mind az Sacramentomban
s mind azon kiuól.

Christus testének az masodik e-
uefe Sacramentalis manducatio fent-
segbeli etel, Mely leszen szajjal. Mi-
kor tudni illik, Christus Vrunk va-
losagos es allatia szerint való teste
es vere, szajjal vetetnek, es közöl-
tetnek mindenőkkel, valakik azt az
aldorfe

RESZE.

115

aldott kenyeret es bort az VR Va-
choraiban veszik, eszszik es iszák.
*Ennek erőssető fondamen-
tomi im ezők:*

I. ARGVMENT.

Ex verbis Institutionis.

AZ őszent testének vetelebe vala-
minemő ezközt rendelt volt
Christus Vrunk az ő első vegh Va-
choraianak szerzesében, mostis v-
gyan azon neuó ezközzel kell annak
vetelebens elnünk.

De Christus Vrunk az ő első
vegh Vaforaianak szerzesében, nem
az hűtör, hanem az emberek szajjal
rendelte venő ezköznek.

Azert mostis az testi szajj Chri-
stus Vrunk testének es vereinek ve-
nő ezköze az VR Vaforaiban, es
nem az hűt.

R 3

Ez

MASODIK

Ez Argumentomunknak igaz volta meg tetzik az Vr Vátförasnak igheibul, ahol így szoll iduezitők: Vegyetek, egyetők, es igitok. Mert ez igek nem ket veuő ezkört, hanem csak egyet mutatnak, mind az kenyerre es borra, s mind az Vr Christus testere es verere nezue, tudni illik; az embernek szajjat.

Mert ha az hűtöt ertőtte volna veuő ezköznek Vrunk, vgyan nemis szollott volna így: Vegyetők egyetők, es igitok: hanem nyíuan így szollott volna: audite, credite: Halljatok meg, es ertsetek. Nemis mondgya: Hidgyetők ez poharból: hanem, igitok: Es iuanak, de nem hiuenek mindnyiaan.

II. ARGVMENT.

Ex verbis I. Cor. IO. Panis, quem frangimus, &c.

AZ

RESZE.

116

Az kenyeret mellyet megfzegünk, Christus testeuel valo közöfűletűne, Azert valaki ez kenyeret eszi, Christus testeuel közöfűl az. Honnan megis köuertközik, hogy ezzel valo közöfűletűnknek nem az hűt, hanem a testi szajj veuő ezköze, mellyel az kenyeret es az bort veszfűk, eszfűk, es iszfűk.

III. ARGVMENT.

Ab autoritate Patrum.

Az Regi igazan taneto Doctortok es Atiak egyenlő szoual az testi szajjat mondgyak Christus testenek es verenek veuő ezközének lenni. Vgy mint Chrysostomus, Cyprianus, Leo I. Gregor. Theodoretus, Ambrosius, Augustinus, &c.

Azert holott ezek egyeznek Vrunkkal, az Euangelistakkal, es Pallal, igaz az ó vallások, hogy az

R 4

testi

estti szaiunk legyen veuő eszköze
az Vt Vátfőraianak,

*Ier hozzunk itt három bi-
zonfagotis be.*

Chrysoft. Chrysoftomus Homil. 29. in 2.
Homil. 29. Corinth. így szoll:
in 2. Cor.

Non vulgarem Honorem con-
secutum est OS NOSTRVM acci-
piens Corpus Dominicum. Nem
valami köz tisztességöt nyert (vgy-
mond) az MI SZALVNK veuen az
Vrnak testet,

Theodor. Theodoretus in explicatione 1.
in explic. Cor. 10. így ír:
1. Cor, 10.

Ignominia & dedecore afficiunt
Christum, qui sanctissimum eius
corpus immundis manibus accipi-
unt, & in pollutum atque incestum
OS inmittunt. Szidalmas neuuelcs
gyalazattal illetik azok (vgymond)
az Christust, kik az ő fölőtte igen
szentlegős testet, tisztatalan kezzel
veszik,

veszik, es förtelmes es tisztatalan
szaiokba teszik.

Szent Agoston Doctoris ezt Augustin.
mondgya. Videte fratres Charis. Serm. 215.
simi, an iustum sit, vt ex ORE Chri de Temp.
stianorum, VBI corpus Christi in-
greditur, luxuriosum carmen, aut
simile quiddam, quasi venenū Dia-
boli proferatur. Az az:

Meglassatok szerelmes Atiam-
fisi, ha meltoe, hogy á kőőztienők
SZALABVL á HOL Christus teste
megyen be, buya enek auagy valami
ahoz hasonlo, mint egy őrdög meze-
ge szarmazzek ki.

IV. ARGVM.

*A discrimine oralis sive
Sacramentalis & Spiritua-
lis manducationis.*

V Alamenijben külőmbőz az Sa-
R 5 cramen-

cramentomi, auagy á szajjal Valo e-
tel az Lelki eteltül: szinten annij-
ban különböznek azoknak veuó
eszközies. De á lelki etel á Sacra-
mentomi eteltül annijban külö-
böz, hogy amaz csak HÜTTEL éfi
az Christus testének ERDEMET es
hasznat: ez pedig vgyan Christus
valóságos testének allatiat. Az mint
oda föl meg mondottuk, es maid
ide alabbis beuebben szollyunk fe-
lőle.

Azert Sacramentaliter eszszük
az Vr Vatsoraiban Christus Vrunk
testet, nem lelőkkal, de testi szaj-
junkkal. Holott ez á Sacramen-
tomi etel nez az Vr Vatsoraianak al-
latiara, akar hídgyen akar ne, az ve-
uó ember. Mert hogy nem az ve-
uónek hűti, hanem az Istennek igéie,
es Christus Vrunk szerzése legyen
ez Sacramentomnak alkotó oka,
csak innenis meg terzik: Hogy Pe-
ternekis azon ighe mondatot, mely
az arulo

az arulo Iudasnak, tudnya illik: Ve-
gyetők, egyetők es igyartok: ez az
en testöm, ez az en veröm. Kőuet-
kőzik azért, hogy az hitetlen Iuda-
sis vgyan azon valóságos testet vet-
te legyen Vrunknak, mellyet az hi-
uó Peter vett. Es vgyan azért, ez
vette idueffegere, amaz pedig itele-
tíre es örök vesződelmere.

*Æquivocatio Voculæ Spi-
ritualis vel Spiri-
tualiter.*

Itt szükseg minékünk ez (SPL-
RITVALIS es SPIRITVALITER)
neuó deak igeknek æquiucatioiara
auagy teriet értelmere az Sacramen-
tariusok miat szamor tartanunk.

Azert HAROM keppen vete. 1. Spiritua-
tik ez á szent irasban. le, opponi-
Elsőben ez az ighe (Spirituale tur physico
vel spiritualiter) ellenbe vertetik Naturali,
az Phy. Corporali.

az Phycum, Naturale es corporale) ual: Az az: á Lelki auagy lelikkep, legyen az pen valo etel ellenbe vettetik á ter-
 Vr Vatsora, melzet folyasa szerint valo, es testi
 raia lelki etelnek. Ez teriedött egyzesben
 etel, mies őtőmet meg engedgyök, hogy
 az VR Vatsoraia lelki etel legyen, es
 nem ama Capernaitak es Polyphemus fogh ragasa, sem Christus V-
 runk testenek es chontianak foggal
 valo szaggatasa. Mellyel magok-
 tul talalt gonosz lelki ismeretből
 karomlonak á Caluinistak beennün-
 ket: es ez szerint mi közöztünk es
 ő közöstök sohol semmi vörőnges
 nintsen.

2. opponi. Masodszor ellenbe vettetik ez
 tur Sacra- á Sacramentomi, szajjal valo etel-
 mentali si nek, es az VR Christus testenek es
 ue orali verenek, az VR Vatsoraiban valo
 manduca, valóságos ielön letelenekis: es eb-
 tioni, ben akadunk mi ő velők es ők mi
 velünk által. Mert ők azt az lelki
 reszelősekre ertik, mely chak ugyan
 hűttel

hűttel leszön meg: tudni illik, Mi-
 kor az hiuek lelőkben, hűt által
 Christusban be plantatratnak, imad-
 koznak, ausgy az lstenről elmel-
 kóduen gondolkodnak, oluafnak,
 &c. Mi pedig az mi folyúl előue
 szamlalt erőffeginkhöz ramafzkod-
 uan, az Vr Vatsoraiaatul effele etel-
 nek es itálnak nemet, mely chak
 hűtből allyon, es az szajjal valo ve-
 telához ne iarullyon, főlötte igónis
 tagadunk, es nem iauallyunk.

Harmadszor ez ighek Spiritua- 3. Sumitur
 le & Spiritualiter, neznek az Vr Va- pro vsu &
 choraianak hasznara, erciere, es lelki fructu,
 gyümölcse, mely az Sacramento-
 mal valo elesből az hiuekre arrad:
 Sőt lelőkben eszik az hiuek Chri-
 stus testet es veret az VR Vatsoraia
 kiuölis mind annjiszor, valamennj-
 szor, valahol, es valamikor á Chri-
 stus halalanak erdemerül hűtből el-
 melkóduen azt magókeua teszik,
 mint előbis meg mondok.

Touabba

Spiritualis Touabba miuelhogy az hűt nem manduca. föl epető es altató oka ez Sacramentio non ab tom allatának; akkeppen ez harolet Sacra. madik jegyzeseben vetetuen az mentalem, (Spiritualis manducatio) lelki etel, nem teszi semmiffe az szajjal valo Sacramentomi etelt: Sőt ez vgyan amaz nélkülis meg lehet, es helyen maradhat, mint az Judas es sz. Peter etelenek peldaiabul oda föl megmutatok. Mert hogy ez Sacramentomban szajjaddal egyed Christus Vrunk testet, azt nem az hűt chelekőzi, hanem az VR. Vátforaianak kenyereuel valo elefőd. Hogy pedig annak idueffegődre valo hasznat vegyed az etelnek, azt az hűt auagy a lelki etel adgya. Mely etel föl szoll szent Iános Euang. Cap. 6. Iohán. 6. Caro mea, &c. mondvan: Valaki eszi az en testmet es iszja az en verőmet, annak örök elete vgyon, es en őtet föl talmaztrom az vtolsó napon.

Szent Agoston Doctoris vgyan ezön

ezön lelki eledelről szoll, in Ep. ad Copt. Crede & manducasti: Hidgy vgymond, es etel az Vrnak sz. te steuel. Vigasztalvan ezzel az szegen rabokat, kik fogfagokban az Vrnak Vátforaiaual nem elhetnek vala.

*Ezök mind így leuen, ier
lassuk immar, mi choda kü-
lömbjegők legyenek az lel-
ki es Sacramentomi ele-
del között.*

I. Az Sacramentomi etelnek veuő eszköze az testi szajj. Mellyet oda föl elegge meg bizonyítank: az Lelki etel pedig chak hűttel leszen.

II. A Sacramentalis manducatio nezi Vrunknak valóságos szent testet es veret: im ez pedig nezi az VR CHRISTVS erdemet, melyes

lyet az igaz hit magatua tefzőn.

III. Amannak chak egyedül az Vr Varforaiában vagy on helye: imez kőz minden Sacramentomokkal: sőt azokon kiúólis teried.

IV. Amazt mind meltek es meltatlanok, mind iok es gonofok, az Vr Varforaiában veszik, imez pedig chak az hiecke.

V. Amaz nem mindennek hasznal. Mert azt az hitőtlenek karhőzariokra veszik, mint Iudas: imez pedig mindenőknek es minden üdőkben hasznos, ha sziaten amahoz nem iarulhatnak is.

VI. Amaz nem annyira szükségős, hogy vgyan kezf lefők vesződelőm kőuetne azzal nem elefődet, mint a kiching gyermekők, es fogasagban a poganyok auagy eretnők kőzött elő emberők azzal nem elhetnek, erős kenfzeritő okokbul. Es ez okkal helye vagy on szent Agoston D. meg mondott Regulaianak:

nak: Crede & manducasti. Hidgy vgymond, es eltel az Vr Varforaiával.

Mas regulankis vagy on errul Non priuatio, sed contemptus Sacramentorum damnat: Az az: Nem a Sacramentomoktul valo meg fosztatasunk, de azoknak meg vraslala es meg verese karhőzari.

Az Spiritualis manducatio pedig az ellen, annijra szükségős, hogy az nélkül soha senki sem iduezülte sem iduezülhet. Heb. II. Rom: 8. Iohan. 6.

VII. Külömbőznek üdőuel. Mert a Sacramentalis manducatio, Vrunk az ő halala előt, chak egy néhány orauat szerzőtte, es ennek helye vagy on chak az vegh Varforanak igheiben: Az Spiritualis manducationak pedig mind az egefz teljes szent irasban minden üdőkben helye volt, es vagy on mostis: sőt meg azoknak szinőkben is, kik no

hazraft nem tudnak, valakik Christus érdemenek iauait igaz hűbűl magokéua teszik, akár hol lakának ez világ szertint, Iohan. 6.

Mely küömbfegők meg Caluinus Iános előttis oly bőtfületben voltanak, hogy az szent Iános Euangelista irása felől, Iohan. 6. Ezt mer- te mondani:

Calvinus
itt velünk
tartia.

Hic non de Coena habetur Con- cio, sed de perpetua communicatio- ne, quæ extra Coenæ vsum nobis constat. Itt vgymond, nem az Vr- nak vègh Vafforaia felől vgyon az prædicatio, hanem az koroskint va- lo Communiorul, mellyel az VR Vafforaia kiuólis elhetünk.

Verf. 94.
55. 56.

Sőt olvasd meg vgyan ott Capl 6. szent Iános Euangelista irását: Va- laki elzi az en testömet, &c. abbul nistuan meg latod, mely alkolmatla- nul vonnyak nemelleyek ezt az szent Iános Spiritualis manducatioiat, az Sacramentalis manducatioia: Mert vgyan

vgyan dísztelen dologis volt volna Vrunknak meg akkor, üdönék előt- te, az ő vègh Vafforaia felől szolla- ni, mellyet nagy kesőn maid elzren- dőuel szerzött vala az ő prædica- tioia vtan: Es az üdő közben sok- for vafforalt meg Vrunk. Azert bi- zonyos dolog az, hogy az koroskint valo lelki eledelrűl szollyon ott sz. Iánosnal Christus Vrunk, mellyel meg az O Testamentombanis eltek femely valogatás nélkül mindenü- dőbeli hiuek.

Petrus Martyr es ezt Calvinus. In 1. Cor. 10. Capit. 16. Agitur in 10. Petrus hoc capite Iohannis de Spiritualis Martyr ve- manducatione, in qua non habent, lünk tartia, tur symbola. Quamquam fidelis per se ipsum, vñeunque fuerit cre- dendo exercet. Az az: Szent Iáo- nosnak itt az ő hatodik refzeben az lelki eledelrűl vgyon szo, melyben ninesenek (külfő) iclek, noha az hii ember ezzel magatulis, valahol le- end gyakran el.

Lásuk

MASODIK

Lassak azért az mostani Calui, nista vrain ezöknök az ö börfületös nagy Arttioknak illy nyíltan való irasit ha helyen hadgyake, auagy meg hazuttollyak? Mi az előne számlalt erős es meg vetetethetetlen okok, bul, megis tarttiok, valliok, es altatiok az Oralis auagy Sacramentalis manducationot.

Obiect.
Caluin.

*Sacramentarium obiectio-
nes, contra oralem sive Sa-
cramentalem mandu-
cationem.*

AZ Sacramentariusok, az Christus testének es verének testi szajjal való vetele, etele, es itala ellen, minekünk im illyen ellenuevésőket opponálnak es ramasztanak.

I. Obiect. Elsőben, Keptelen, sőt vgyan lehetetlen dolognak tarttiak azt, hogy

RESZE.

323

az Christus teste es vere testi szajjal vetetnek az Vr Vatsoraiaban.

Erre minekünk künn feleletünk. I. Resp. vagy on, s azt mondgyuk: hogy ez, keptelen es lehetetlen dolog, nem az hütre, hanem az mi emberi elemeknek okoskodására nevezemely az Isteni titkos dolgokban vak, mint egy bagoly a fenyves napra neszben.

Masodszor, Az testi szajjal való etelön mi nem ertiök ama Capet, naitakbelieknek hus es choor ragasat, mellyet az Sacramentariusok önnön magoktól nagy hamissan reánk költönek: Hanem ezzel csak azt az eszközt mutatiok meg, mellyel Christus Vtunk testet hozzánk vésőszuk az vegg Vatsoraban: az kenyert es bort bizonyara csak önnön magaban való modgyaban: Christus Vtunk testet es veret pedig, az kenyerek es bornak személyeben.

Masodszor, Azt vitatiok ellenünk: II. Obiect.

nünk: Hogy az Vr Vatsoraisa nem testi, hanem csak vgyan lelki eledel legyen, Azert keptelenseg azt vallanunk, hogy Christus Vrunk szent testet testi szajjunkkal vennek.

Respa

Ez az ő teuelgő hamis velekedők im innen veszőn eredetők Mert ők azt alitják, hogy az Vr Vatsoraisa csak egyedől az lelők eledel legyen. Mely merő hamis dolog. Mert mi azt neminemő keppen való testi eledelnekis im ilyen okbul tartiok, es hiszszük lenni: miuehög abban az embernek nem csak az ő eggik része tudni illik, á lelők: hanem vgyan az egész ember, testőstül lelkőstül, iduehögör, föl tamadast, es örök életet var es veszőn: mint hogy az embernek nem csak eggik része á lelők, hanem vgyan az egész ember testőstül es lelkőstül előtt vala elis. Innen nevezzi az Nicenabeli CANON az Vr Christus testet es veret az mi föl tamadas

madafunk symbolumianak es petteinek.

Irenæusis azt vallyaz: Hogy az Lib. 4. cap. Vr Vatsoraisaual elő mi testeink; im. 34. mar nem romlandok, hanem az föl tamadastnak remenlegeben elők legyenek.

Azon Irenæus Doctor, vgyan Iren. Lib. szantfzandekkel á Sacramentariu. 5. cap. 4. sok teuelgeket meg hamisítani akar, igan, így szoll:

Quomodo negant carnem es pacem esse donationis Dei, quæ est vita æterna, quæ corpore & sanguine Christi nutritur

Mikeppen tagadgyak (mond) az Testőt isten ajandekaban, részefnek lenni, mely az örök élet: holott az, az Christus testeuel es vereuel tapasztatik

Harmadszor ezt az REGVLAT III. Obicallatryak ellenünk.

Hogy az Euangeliumnak minden igeretét semmi egyeb eszközzel nem

nem foghatni meg, hanem csak az
hűtellel.

De ez palástos Regulabanis sok
keppen santikálnak.

Resp. I.

Azert legh először is valasztást
kell tennünk az Istennek köszönse-
gös Euangeliumi ígérési között, es
az Sacramentumi kiáltékeppen tört
ígérési között. Mert ez, az VR
Christus szerzesének saját tulajdon
ígéretől függ. Azert szükségös,
hogy az szerint részesüljünk vele,
mint annak ígére mi nekünk azt er-
lünkben adgyak.

2.

Masodszor, Az ígérési közöttis,
vgy mint önne magaban, es az
meg ígérti jök közöttis valasztást
kell tennünk. Mert noha azt igen
örömettis meg engedgyok: Hogy
minden ígérési hűtellel kellesek
meg fogni az menniben ígérési az:
mind az által az meg ígérti ionak
el vetelenek modgya felől, azt ige-
nis tagadgyok. Mert bizonyara az
mi

NB.

mi minden napi kenyerünknek meg
adása, es annak elis vetele felől valo
Isteni ígérési holott Istenre, es vgyan
valóságos meg masolhatatlan ígér-
tet. Azert azt vgyan csak hűtellel
foghiok meg: De az menniben panis, res
immaran az kenyer, mi nekünk meg promissa.
ígérti allat. Es Actu ipso, vgyanche-
lekódetben meg adatik: bizonyara
vgyan kezzel kell ahoz nyolnunk,
hogy el vegyok; sőt vgyan sült bo-
londnakis méltan tarthatnok az ol-
lyatan embert, akki azt az meg ígért
kenyeret hűtellel akarnia, es nem
kezzel el venni: Es nem testi sza-
jál, hanem hűtellel akarnia azt en-
ni.

Igy az Vr Vaforaiabanis az testi
es ver felől tört Christus VRVNK
ígérési, csak hűtellel fogyuk meg;
az meg ígérti allatot penig, mely
Christus Vrunk szent teste es vere,
az Vr Vaforaiának ígérésiben ki ie-
lőttött ezeközökkel, vgy mint testi
szajunk.

szafunkkal veszfzük, eszfzük, es
iszfzok.

Azett az Sacramentariusok pur-
di regulaiat á pad ala dughuan, ige
allassuk im ez igaz köröztieni Re-
gulat föl.

REGVLA ORTHO-
DOXA.

Az Sacramentumok, önne ma-
gok allariaban, valamikeppen az ő
felölök töt igerettül különböznek
szinten akkeppen különböznek az
veuó czközzeis.

Aug. Sacra-
menta, ver-
ba visibi-
lia,

Innen mondgya szent Agoston
Doctoris az Sacramétumokat Lat-
hato igheknek lennife. Mert lathat-
to eszközzeis veszfzük azokat hoz-
zank.

4. Obiect.

Negyedszor, Ez ighekét elő kap-
uan: CORPORALITER, ES-
SENTIALITER, SVBSTANTIA-
LITER, &c. erőssen kőszörűlik, ke-
rik, senik, ekezik ellenünk. Mely
igekkel

igekkel az mieinknek neha neha el-
nen, ezt az Sacramentomi auagy
szafjal valo etelt feiezik ki, Es vgyan
erreis az ő sok fele valo chauargafok
ad okot: De maid ittis hust vo-
nyunk fogokra.

Mert ez igekkel mi né ielőntiök Resp.
egy altallyaban, sem az Christus te-
ste es vere ielőn letelenek, etelenek,
auagy italanak modgyat: mely ielőn
letelt, etelt, es italt corporalifnak,
Essentialifnak, substantialifnak, &c.
lennife mi magunkis ragadunk: Ha-
nem ezőkkel az igekkel (Subiectum
Sacramenti) az Sacramentumnak ala-
latiat, tudni illik, milegyen az á mi
itt az Vr Vaforaiaban Christus iger
es ad: es mijs hozzank veszfünk,
eszfzünk, es iszfzunk, azt akariok
io errelőmel es szep nylyuan ki mon-
dani: Hogy az, nem chak azon ie-
le, arnekia, peldazatia, sem valami
kűlfő tekinteti az Christus tauolle-
uó testenek az mint ők tartiak: de
fő

MASODIK

sőt inkább az Christusnak vgyan való
lofagos es allat szerint való teste es
vere legyen. Azert az mit mi ezók-
kel az igekkel az Vr Vaforaiának al-
lariara alkotmazztatunk, azt ők alno-
kul (ad formam & modum præsen-
tiæ & perceptionis) annak ielön le-
telenek formaiara, es vetelenek mod-
gyara vonyak.

Obic.
Cal. IN,
CVM,
SVB.

Akkeppen mikor mi ez particu-
lakkal IN, CVM, SVB, elünk: nem
ertünk mi azon semminemű hely
szerint való be rekesztet, sem vala-
mi el változást, sem egymásban va-
ló tűnést, sem valami elegyőde-
st, sem valamellik allatnak semmiféle-
tet: de kővetuen az reghi szent A-
tiaknak nyomdokat (kik sok szaz
elztendőuel Luther Marton elót ta-
netuan, ezón igekkel eltenek:) a-
kariok itt ez igekkel ki magyarázni
az mi Vrunck Iesus Christusunk va-
lofagos szent testenek es verének
nem csak bizonyossan való ielön
leteles

RESZE. 127

letelet az Vr Vaforaiában: hanem
vgyan azon valofagos szent teste-
nek es verének bizonyossan való
elztogattatást, etelet, es italatis, a-
zon Vaforában. Az pedig mikép-
pen lehetsőn ielön, miképpen elz-
togattassék, es az Vr Vaforaiához
járulo emberökis miképpen vegiek,
egyek, es igyak annak modgyat es
formaiat mi örömeftis meg vallyok,
hogy nem tudgyok: Azert azt csak
az hatalmas, bölts, es igaz mondo
listenre hadgyok. Alnokul es bel-
legős telki ismerettel forgatiak azert
az Sacramentariusok, ez igeketis el-
lenünk. Mellyet meg his akarunk
szem latomást bizonytanunk.

Mert az meg neuezőtt igekkel Resp.
való szollasnak modgyat, mind az
reghi szent Ariak, s mind az ő vta-
nok üdöuel elő hiu Taneto Docto-
rok, vertek á derek szent irasbul:
es így eltenek azokkal. Exempli
gratia:

Verbum

MASODIK

Iohan. 1. Verbum caro factum est; Az ige
testtelőn,

De perso- Ez mondaft semmikeppen kü-
na Christi. lömben meg nem magyarázhattyak
vala, hanem (aequipollentes propo-
sitiones) ezzel egyenlő értelmű es
ereit mas igeket keresztnek föl az
szent irásban, amazoknak meg ma-
gyarázására: im ekkeppen: Ver-
bum caro factum est: Hoc est, Ver-
bum habitavit IN nobis. Is meg:
IN Christo habitat omnis plenu-
do diuinitatis, corporaliter. Is
meg: Deus erat CVM eo: Deus
erat IN Christo.

Ahol bizonyára nem á ket tere-
meszetnek, az egy személyben való
eggyesülésnek modgyat es forma-
iat: hanem annak az eggyesülésnek
bizonyos voltatakartak az reghí sze-
Atiak es Doctörök, az Manichae-
sok es Arrianusok ellen, ki ielön-
reni.

De Coena
Domini,

Vgyan az VR Vátförä felölis
ezön

RESZE.

128

ezön igekkel szollottanak es irá-
nak: August; in Sent: Prosp. San-
guinem Christi SVB specie & sa- SVB.
pore vini potamus. Az Christus
veret az bornak szemelie es izi A- ALATT.
LATT iszszuk (vgymond)

August. ad Neophytos. Hoc
accipite IN pane, quod pependit in IN
cruce: Hoc accipite IN Calice, quod
effusum est de Christi latere. Az az:
Azt vegyerök á kenyérBEN, á mi BEN,
függött á körözt FAN.

Azt vegyetek á PoharBAN, az BAN.
mi ki fölt Christus oldalaBVL.

Cyrill: ad Celosyr: Sacram eius
Carnem & preciosum sanguinem in
benedictione viuifica accipimus IN IN
pane & vino. Az ó szent testet
(mond) es dragalatos veret, az meg
eleuenítő aldasban (lisd mely szep
neuet ad az VR Vátföräianak) vesz-
szük az kenyérBEN es az borBAN. BEN.

Chrysoft: in 1. Cor. 11. Hoc BAN.
quod IN Calice est, illud est, quod IN
ex la

BAN.

KI.

Caluin.

Obiectio.

ex latere Christi effluxit. Ez, á mi
á poharBAN vagyon az, á mi az
Vrnek oldalabul KI foltr.

De ez szép nyíltan való, es az
szép deli nap világjával tündöklőb
bizónságok ellen ísmeg föl zöndül-
nek es ezt mondgyak:

Hogy ha Christus Vrnk teste
az kenyér ALATT, es az ő vere á
bor ALATT vetetik á vegg Váto-
raban, tehát vgy á Christus teste es
vere az osztogatásban es vételben,
egy mástul el szakadnak?

Resp.

Erre mi rővidedőn ő nekijek chak
azt felellyők: hogy külömbfeg va-
gyon az Christus természet szerint
való állapot, es az Sacramentom
állapot között. Mert amaz szerint
valahol á Christus teste vagyon, ott
vagyon az ő vereis: de az Sacra-
mentom szerint való állapotban kü-
lömben vagyon á dolog, holott en-
nek kiálteppen való rendi es fo-
lyása Vrnk szerzesének modgya es,
rendi

rendi szerint vagyon: ki az ő vere
nem kenyérral, hanem borral: es vi-
sábnak az ő testet, nem borral, ha-
nem az kenyérral igerre adnija.

Hogy ha ez á mi feleletünk az
ellenkőző felnek keptelennék latta-
tik lennije, ennek vtanna né mi ve-
lünk, hanem őnnem magával Christus
Vrnkkal allyon fölőle pörben, ki az
ő sz. ígeiben így hatta es rendelte:
Émies ő fölőle így tanultok es vettük.

Eőtődszor ezzel vftomolnak
meg beűnket az Sacramentariustok: s. Obiectio.
Hogy ez á mi ket mondasunk ellen, Caluin.
közök egymással: Corpus Christi Sa-
cramentaliter, & oraliter manducatur.
Et tamé celestis ac supernaturali mo-
do manducatur. Az az: Az Chri-
stus teste Sacramentom szerint, es
szájjal vetetik: Es vgyan mind a
zon által menneyi, es természet föl-
lött való mód szerint vetetik: ho-
lott az, á mi menneyi es természet
fölött való módon adatik eledelül.

az szajjal való eledel semmikeppen
nem lehet.

Resp.

Erre mi azt felellyök, hogy itt az
Contradictionnak vagy egymással
való ellentétnek è két monda-
sunkban semmi helye nincsen, mel-
lyet òk illy erőssen vitának. Mert
ez egy más ellen föl tett két mondas,
nem egy tekintetben foly mi kö-
zöttünk: hogy ezöknek eggike is
gaz leuen, az másikat egyenössen
meg hamisíthatnaia.

Mert az mi első propositionk es
mondasunk, csak az veuó eszközre
nez egyenössen: az másik pedig mo-
dot mutat benne, mikeppen kelle-
sek az Vt Christus szent testeuel re-
szesílnünk. Mikor tehát az Chri-
stus szent testet (oraliter) szajjünk-
kal mondgyuk hogy eszszük: ak-
kor az hozzánk veuó eszközt iclóno-
tiók meg, s. nem az vetelnek forma-
iat es modgyat, mellyet mi magun-
kis mennyei es természet fölötté va-
lo mod-

lo modnak lennije örömeft meg en-
gedünk, az mint meg engedtünk,
lét vgyan vallyokis.

Vegezerre latuan azt a Sacra Calumniae
mentarius Vrain, hogy argumen- Calvin.
tomokkal az mi igaz es meg mo-
dihatatlan vallasunkat meg nem
győzhetik, karomkodásra es vtala-
tos szitkokra ternek, es azt okad-
gyok ki ellenünk: Hogy az szajjal
való eled, valami lo farkabul ki vont
kettőzör szalrul talalt mese, es oly
örömba talalmany legyen, mellyet
meg a Satanis vallanija es oltalmaz-
ni szegyönlene. Es hogy az em-
bernek fának fölsegős dicsősége fe-
lől való mi tudományunk ördög
ganeija legyön, mellyel mind magat,
s mind másakat iaczodoztasson.

Ezökre es több effele, ördög ala- Resp.
miabul szarmazott karomkodások-
ra nem tartozunk mi nekiök meg fe-
lelnij: hanem hadgyok azt az io I-
stent, ó az ó tisztelegéert bocsizut-

MASODIK

all: Iohan. 8. cap. Es effle karom
kodokis vak vereseggel önne magok
meg verik magokat.

QVAESTIO VI. ET VLTIMA.

De manducatione Indi- gnorum.

AZokrol, kik magok meg pro-
balafa nélkül, vö mint melta-
lan vendégök, az Vrnak aszta-
lahoz iarlolnak: az körözteni eg-
gyesfegrül itt könyuetske így szoll,
az mi vallásuokat erőstetuen:

Epit. pag.
600.

Híszok, tanetiok, es vallyok,
hogy nem chak azok, akkik az VR
Christusban igazan hísznek, es az
kik meltaul iarlolnak az Vr Vafora-
lahoz, de meg az meltaulanok es az
hírtörtenökis veszik az Christusnak
elosagos testet es veret: mind a-
n által vgy, hogy se vigasztalst se
eletöt

RESZE. 131

eletöt innen ne vegyenek: Söt in-
kap, hogy az ő vetel őnekiök ite-
letökre es karhozatiokra fordul-
lyon, hogy ha meg nem ternek, es
pœnitentiat nem tartandnak.

Toussba hogy ez á mi vallásunk
allando es igaz legyen, illik legh el-
söbenis föl keresnünk, kik legyenek
az meltaok, es kik á meltaulan vendé-
gök?

Es bizonyara ennek föl keresese
annjusi szükségeseb, mennyuel ve-
szödelmesb reuölgest ez fölöl ne-
mely Calvinistak, es azok előtt Mar-
tinus Bucerus az Istennek fent gyö-
leköztenben hirtögetött.

Bucerus
Martone
telme.

Mert ő azt vitatia, hogy három
féle ember ellyön az VR Vaforai-
ual: Az első rendbeliiek, hogy az
nijnuan valo Itentelenök es Epicu-
rausok legyenek: kik mindenöket
meg vetnek, meg neuernek, es az
Vrnak semit sem hísznek. Es azért
chak chupa azon kenyeret es bort,

es nem

es nem az Vrnak testet es veret vesznek azok.

NB.

Az másik rendbelieket mond. Mi legyen ágya lenniye azokat, kik Christus V. Caluini. runk beszedenek vgyan HISZNEK; az azon hitből az Sacramentomot (& R E M Sacramenti) es az Sacramentomnak allatiatis, az Vrnak testet es veretis vesznek azok: de holtott illy ielős aiandekiat Istennek, io renduel meg nem gondollyak. Azert ez illyeten megtatlanlagokkal maraztiak magokat az VR Testenek es verenek díján.

Az harmadik rendbelieket módgya valoba megtoknak es hiueknek lenniye: kik nem csak egész Sacramentomot, hanem vgyan az Sacramentomnakis hasznat es gyümölcset vesznek idueffegőkre.

Ez á Bucerus Marton teuelgese nem csak annjbul verkes, hogy á Sacramentariustok kedueert talaltott; hanem hogy á szent Pal vilagos

gős értelmő irasaualis I. Cor. 11. el. lenkőzik: ki csak ket rendbeli emberőket tud, ir, es, vall, kik az VR Vatsoraiához irulnak: Tudni illik, megtokat, az az: hiueket, (akar erős es akar gyenghe hitűek legyenek azok) es megtatlanokat, az az: hitőtlenőket, es kep mutalokat. Nemis fogh talalni az egész tellyes sent irásban csak egy bőrtűtis, mely az harmadik rendbeliekről auagy csak almabanis valami emlékezőtetőtenne.

Azert az Epit. Conc. pag. 601. Art. 8. & 9. Njluan valo igekkel erőffeti, hog csak egy rendbeli megtatlan yendegők legyenek, csak azok tudnya illik, akkik nem hiűnek: kikről iruan vagyon: Akki nem hiűzen immar megteltetött. Ioh. 3.

Es ismeg: Hogy az igaz hitűek közül senki az Vr Vatsoraiat iteletire nem veszi mind addigis, mig eleuenkódó hitit meg tartia, akar

MASODIK

melly igen gyöngé hűtű ember le-
gyónis az.

Indigni qui sint.

Annakokart MELTATLA,
NOKNAK mondatnak nem az Tó-
rőkók, Tatarok, sem az mostani Si-
dok, kik az kőőrtienü győlekőze-
től idegőnök; sem az egerék: sem
az erőtlén es gyenghe hűtű ember-
rők, Mert vgyan az erőtlén es gyen-
ghe hűtű emberőkert, de á pœnia-
tentiartokert szerzette Vrank de-
rekkeppen ez szent lakodalmat, hog-
ók innen vigasztalt, es az ő gyen-
ghe hűtőknek erőfjeget vegyenek.
Hanem itt meltatlanoknak mondat-
nak az hűtőtlenők es pœnitentiara
nem terő hypocritak, kep mutato
emberek, kik ez szentsegős lakoda-
lomhoz hűt nélkül, pœnitentia tar-
tas es tőredelmes szju nélkül, ele-
tiőknek meg iobberása felől való io-
szandek

RESZE.

133

Szandek nélkül iarulnak, külfő szin
viselesnek alatta, szokasbul, hogy
tellye feggel poganyoknak es hűtűl
szakattatnak ne mondattassanak,

Digni qui.

Innen ki terzik immar kik legye-
nek ez szent lakodalomnak melto-
vendegi: tudni illik, akki szent Pal-
mondása szerint, magokat meg pro-
ballyak, hogy ha vgyan igazan hi-
uek legyenek 1. Cor. 11.

De az igaz hűtben es Christusa-
ban talaltatnak lenni nem csak az
erős hűtűk, hanem meg azokis, kik
az ő testi erőtlenségőket koroskint
erzik, es az ő szamtalan sok bűnök-
nek sulyosságn sokaszkodnak, es a-
zoktul el iszonyodnak: mely vta-
latos vetkeknek sokasága miat, ez
dragalatos zalagnak magokhoz va-
lo vetelere meltatlanoknak is itelik
magokat lenni: es ama Lunaticus

Luci. 9.
Mar. 9.

Matth. 12.
Esa. 42.

Attyauul föl fohafzkodnak mond-
uan: Hiszóm Vram, de nifoyts se-
getsegöt az en hitötlensegömnek!
Es az Apostalokkal: Vram beueb-
bitfed meg az mi hütünkert. Es ol-
lyatan az mi meg valto Christusunk
nak az mi raitunk könyörülő ke-
gyelmessége, hogy az meg töredő-
zött nadfzalatskat el nem rontia,
sem az fustölgo chiöpüt tellyességgel
ki nem oltia.

Innen azért melten concludal az
mi egyyességrül irt könyuetskenk.
Hogy az Vr aszatalához izulo embe-
röknek, semmi meltosagok nem függ
az önne magok io cheleköderitől,
sem belső auagy külső magok kelzi-
reletül: hanem chak egyedül az
Christusnak szentsegös engedelme-
ből, es tökellertős erdeméből. Mel-
lyet az igaz hüt foghat meg.

Hogy immar az mi föl tött ke-
desükre teriunk: Miközöttünk es
az Caluinistak között ez á kérdés:
Hogy

Hogy ha az meltatlanok (kiket a-
zoknak mondank) az Vr Vaforaia-
ban, az kenyerral, az Christus valo-
sagos testet, es az borral, az ő valo-
sagos veret vegyeke, egyeke, es igya-
ke? Melly vallast mi tartunk es eröl-
serünk, az ellenünk valo fel pedig.
azt á tellyes fent irasnak nfiuan va-
lo bizonyfaga ellen tagadgya.

Mi velünk tartuan az Lib. Con-
cord. szent Pal irasabul 1. Cor. 11.
elsőben így felel meg: Valaki cuen-
di ez kenyert, auagy lyandik az Vr-
nak poharabul meltatlan, Christus
Vrunk testenek es verőnek díjan ma-
rad az. Valaki pedig meltatlanul
eszik es iszik: maganak iteletöt efik
es iszik az, meg nem iteluen az Vr-
nak, szent testet.

Melly ige kbül ier formallyunk
mi illyeten argumentomot.

Az iteletnek auagy büntetesnek
fulioffiga, melyben az meltatlan
vendegök leledzőnek, auagy chak
vgyan

I. Arg.

vgyan azon pufzta kenyernek melta-
atlan etelebül származik, es az ter-
mefzet szerint való bornak melta-
tan italabul.

De az itelenek augy büntetel-
nek súlyossága csak azon pufzta ke-
nyernek es bornak meltaatlan etele-
bules italabul nem származik. Mely
meg bizonyodik szent Pal irasabul
1. Cor. 11. ki nem az kenyernek es
bornak, hanem az Vr Testenek es
Verenek meg nem valasztasát ad-
gya okul az meltaatlan etelnek es it-
alnak.

Azer megis helyen marad az
mi vallafunk, hog az meltaatlan ven-
degökis az VR Christufnak valofa-
gos testet es veret eszik es iszszak az
vegh Vaforaban, de iteleriökre es
karhozatiokra.

Itt az mi főfő propositiönk el-
len á Caluinistak mindiarast exce-
ptior chinalnak, es azt mondgyak a
hogy harmadik (respektusnak) tea
kenten-

Caluini-
stak ellen
vetele.

kentenekis helye lehet itt tudaya
illik, az kiraly augy, valamely or-
szagi feiedelmnek pörfetős leuele-
nek meg veteferöl: hogy az, akki
az kiraly augy feiedelm leuele-
meg chufollya l meg veti, nem mó-
datik az az ember á papyros, kez-
iras es vörös vialz ellen veteni, ha-
nem az kiraly augy feiedelmi mela-
tosag ellen: noha szemelyeben az
meg nem fertötte: Igy nem az ke-
nyer es bor ellen, hanem az Chri-
stus teste es vere ellen mondatnak,
az meltaatlanok verközni, noha csak
azon kenyeret es bort eszik es isz-
szak.

De ezön az ó mód nélkül gon-
dolt hasonlatosságokon regen ki a, Resp.
dort szent Pal Apostal, ki azt mon-
dotta: hogy az meltaatlan vendegek
nem az kenyernek es bornak, ha-
nem vgyan az Vr Christus testenek
es verenek dijan maradnak: nem
azert, hogy az kenyer es bor közőr,
hanem

hanem hogy az Vr teste es vere kő-
zött nem tesznek valasztast. Es v-
gyan nemis azért mondának mel-
tatlan vendégöknek lennije, hogy
Christus Vrank testet meg vetik es
nem veszik (az mint nemely Calui-
nistak erre glossálnak) hanem hogy
meltatlan eszik vgyan ezt á keny-
ert, mely kenyér az Christus testuel
valo reszefüles. Es hogy meltatlan
isznak az Vrnak poharabul: mely
az CHRISTVS vereuel valo re-
szefüles.

Tauol legyen tehát mi tőlünk,
hogy az mit á nifluan valo etelbül
es italbul mond az Apostol farmaz-
ni, mi azt annak nem etelere, es
chak azon el mulatasara harantani
engednök.

Ennek meg bizonytasara maso-
dik erőseget az kőrsztrieni egyyes-
segrül irt könyuetske veszi az reghí
igazan taneto Doctoroknak, az sents
Pallal egygezö cselelmökbül.

Augu-

Augustinus contra Fulgent: Do-
nat: Iudas etiam proditor bonum
corpus, & Simon Magus bonum ba-
ptisma Christi percepit: sed quia
bono bene vsi non sunt, mali male
vtendo delati sunt.

Az Arulo Iudas is testöt, á Si-
mon Magus is Christusnak is kő-
rőzseget vette (vgymond:) de mi-
uelhogy ők az ioual iol nem etenek,
á gonoszok gonosztul eluen el tő-
rőttenek.

Vgyan azon szent Agooston libl
5. Contra Fulgent: Donat: Cap: 8.
Iudas, cui buccellam tradidit Do-
minus, non malum accipiendo, sed
malè accipiendo, locum in se Dia-
bolo præbuit. Corpus enim Do-
mini & sanguis Domini nihilo mi-
nus erat etiam illis, quibus dicebat
Apostolus: Qui manducat indi-
gnè, iudicium sibi manducat & bi-
bit.

Az Iudas (mond sz. Agooston)
kinck

kinék Vrank az falat kenyeret ada,
nem gonofzt veuen, de gonofzul
veuen, ada önnen magában az őre
dógnék helyt. Mert vgyan azokna,
his az Vr teste vere vala, kiknek azt
mondotta vala, hogy valaki megta-
lan cendi azt, íteletőt eszik es iszik
önnen magának.

Szent Bernardus Sermo. 8. de
Communione így szól:

Sanē in mensa vna, in Coena Do-
mini, de vno pane consecrato Pe-
trus & Iudas accepit: Bonus in vi-
ram, pessimus in poenam: Bonus in
beneficium, pessimus in mortem,
Quod totum vsque adhuc comple-
tur in Sacramento altaris: bonus
quidem in bonum sumentibus: ca-
nibus vero & immundis non sic,
Az az:

Vgyan azon egy asztalnál, az Vr
Vatfőrában, azon egy aldott ke-
nyerből, mind á Peter s mind á Iu-
das vett; az IO, cletirc: á gonofz,
bün-

büntetelere: az IO, iauara: á go-
nosz, balalara: Melly tellyefféggel
mind ez ideigis be tellyefődik az ol-
tari szentseggben: IO bizonyára, az
IO vegre veudőknek: az ebeknek pe-
dig és tisztatalanoknak nem vgy.

Es vgyan ezön igek vtan chak
közeli ísmeg így ír:

Ille, qui cum Iuda proditore cor-
pus Domini accipit, cum Iuda con-
demnatur: qui cum Petro & cæte-
ris fidelibus deuotē & fideliter illud
sumit, sine dubio cum Petro & cæ-
teris Apostolis, in corpore Christi
sanctificatur. Amaz, (vgymond)
akki az arulo Iudással az VR Testet
veszi, az Iudással el karhozik: akki
Peterrel es á tób hiuekkel azt á hita-
tofsan es hűséggel veszi, ketfeg nel-
kül Peterrel es á tób Apostolokkal á
Christus testében meg szentöltetik.

Vgyan ezön szent Bernard int
bennünket, hogy ez Sacramentom-
ban három dologra kellefiek vigia-
zunk:

MASODIK

(Speciem panis, veritatem carnis, & virtutem gratiae spiritualis.) Az kenyernek szemeljere, á testnek valóságára, es az lelki kegyelómnek erejére.

Az ket első, vgy mint á kenyernek személye, es á testnek valósága, az Vt Vátfaraiának állatiara neznek, az lelki kegyelómnek ereje pedig annak hasznára es erejére nezt. Az kenyernek személyet neha egy kis egyherkeis meg raghia: az testnek valóságát az hamis kőőztienis veszi: az lelki kegyelómnek erejét csak az valasztott hű kőőztien veszi.

Aug. lib. 3. ca. 14. con. tra Donat, Es melto elmenkben valo meg tartasra szent Agofton Doctornak amaz szep REGVLARIA: Nihil interest cum de Sacramenti integritate & sanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus sit illē, qui Sacramentum accipit. Interest quidem plurimum ad salutis viam: sed

ad

RESZE

138

ad Sacramenti quaestionem nihil interest. Fieri enim potest, vt homo integrum habeat Sacramentum, & peruersam fidem. Az az: Mikor az Sacramentum egész voltarul es szentsegerül vagyon á kérdés, semmi tekintet arra nintsen, mit hidgyón s. minemó hiti legyen annak, akki az Sacramentomot veszi. Az idueffegnek vtara nezuen vgyan nagy tekintet vagyon rea: de az Sacramentomi kérdésre (ha egész Sacramentomot vegyőne az hűtetlen mint szinten az hű ember) semmi tekinteti nintsen. Mert lehetse-gős hogy az ember egész Sacramentomot vegyón eshűti hamis legen.

Mely szep Regulabul ier formale III. Arg. Ilyunk harmadik Argumentomunk hat auagy erőffegót magunknak.

Az Vt Vátfaraiához iarlulo Isten, telen emberek, auagy veszik az Sacramentomot, auagy nem veszik.

Ha veszik az Sacramentomot níl-

V 2

nam

MASODIK

uan Christus testet es veret veszik.
Holott á Sacramentom nem chak
ielből, hanem vgyan iegyzetört al-
latbulis áll: nem chak á külfő test
taplalo kenyerből es borból, de men-
nyeből is, vgy mint Christus Vrank
valóságos sz. testéből es vereből: vgy
hogy, ha valamellik része ezkettő-
nek ielön nem leend, nemis leszén
Sacramentom: sőt meg chak Sacra-
mentomi neuet sem viselhet.

Ha az mi ellenköző feleink erre
azt foghiak felelni: hogy az meltat-
lanok nem veszik az Sacramentom
mot, im ilyen keptelen es mod nél-
kül való dolgok iónnek ki belőle.

Előben: Hogy az Ecclesiában
az Istennek szent győlekőzetiben
nem Sacramentomok, hanem chak
külfő ielek, es peldazatok szolgál-
tatnak. Masodszor: Hogy az
Sacramentommal elő embér hűti-
ből áll á Sacramentom: es hogy az
hűtőtlenseg azt el rontja.

Harmad-

RESZE.

139

Harmadszor: Hogy az Sacra-
mentombeli ielnek az iegyzetört al-
lattal való egyvesűlese, nem Isten e-
reietől, hanem az vcuó embernek
hűtinek ereietől fűghion. Negyed-
szor: Hogy az meltatlanok etele
nem Sacramentom, hanem chak köz-
zőnségős kenyernek etele.

Eötödösor: Hogy az meltatla-
nok az örök karhozatnak eledel-
ben chak az közzőnségős kenyernek
etele miatt részefűllyenek.

Mellyek holott minden kepte-
len dolgoknál keptelenbek: követ-
közik tehát, hogy az meltatlanok e-
gész Sacramentommal ellyenek.

CAPVT III.

Immar az mi keresztieni vallásun-
kat az Vr Varsoraia felől fep rend-
uel meg bizonyítuan, holott el ve-
geztok: azért az vagyom meg előt-
tűnk, hogy ez könyuetskenek har-

V 3

madik

HARMADIK

madik es vtolsó részében aztis Istennek kegyes engedelmebül meg lassuk: az körözteni egyeffeigről irt könyuetske michoda teuelgesőket fedgyón derekkeppen ez Articulusan meg.

Három derekkepppen való teuelgesők azok:

Első á Papistake: Második az Sacramentariufok: Harmadik az nyíltan való karomkodo Epicuraufoke. Mellyeket miuelhogy ide föl az mi irasunkban nehol nehol meg ielöntgettünk, sőt vgyan elegsfős okokkal megis győztünk. Azert most azoknak chak sommsiat szedőgesők, tülők való vedelémert cölönkbe.

Az teuelgőknek első szerege. A Papistak.

Kiket

RESZE. 140

Kiket az körözteni egyeffeigről 1.2.3.13.14 irt könyuetske, az ő teuelgesők, 15. Anath. tül meg fedd, es erős okokkal megis győzi, hat ezikkelben.

Az ő első teuelgesők á TRANS-
SUBSTANTIATIO. Mert ők azt tanetiak, hogy az kenyér es á bor, az negy ighenek (Hoc est corpus meum: Ez az en testöm:) sugua való rea mondasa vtan, mindiarast Christus testeue es vereue változ-
zek: es az ő valóságos kenyeri es bori allattiat el hagyuan, chak az ő külfő accidentiait tartsa meg, sine subiecto: Es hogy, sub specie panis (mellyet ők, sub accidentibus, neueznek) az kenyérack színe alatt Christus teste es vere ielön legyen, meg az Vr Vatsoraia kiűölis.

Második teuelgesők im ez: Hogy ők az Mifeben holtakert es eleuenő kert aldozzak azt az oștiatskat föl, az Atia Istennek. Christus Vrank teste gyanant, minden fele bűnöknek

HARMADIK

Heb. 9. &

nek es büntetefőknek meg engedsz
telő aldozatiaul: Holott azt nem
aldozni, hanem enny es innja pa
rantfolta Christus Vrunk. Mert az
ő egyszer valo aldozatiaul be men
uen az szentsegeben, tób aldozator
nem hagyot ide hatra.

Epit. Ana
them. 3.
Decl. Ana
them. 3.

Harmadik teuelgefők (Mutila
tio Sacramenti, seu Communio sub
vna Specie) Hogy az VR Vatsoraiat
meg chonkeruan, Christus Vrunk
mondafa, es szent Pal Ayostal irafa
ellen azt tartiak es tanetiak, hogy a
paraszt embereknek (kik közze min
den rendbeli Secularis embereket,
meg az feiedelmeketis szamlaltiyak)
chak az kenyerral osztogattiak az
VR Vatsoraiat: sub vtraque specie
chak magoknak a kent fent serg
nek tartiak.

Epit. Ana
them. 17.
Decl. Ana
them. 13.

Negyedik teuelgefők im ez:
Hog ők az melto vendegsegör, nem
az embernek igaz büntül mond
gyak süggenije, hanem az Vr Vatsor
aiához

RESZE.

141

aiához iarulo embernek maga kül
ső kezfűtetülis.

Ötödik teuelgefők im ez, ahol
azt vitatiak: hogy bar szinten vgan
igaz büntilegyónis az Vr Vatsoraiat
hoz iarulo embernek, ha chelekő
detbeli elegendő io kezfűtetül nem
præparallya magát, vgyan meltatlan
vendeg: es azért iteletire veszi az
Vr Vatsoraiat.

Hatodik teuelgefők im ez: hogy
az lathato kenyeret, melyet ők a neg
ighenek (Hoc est corpus meum) rea
sugafa vta, az Vr testue változotna
tartnak rostelios almariomorskaba
re kefszik, azt terdön alua imadgák,
Sör vgyan bizonyos innepötis ren
deltenek nekije, vgy mint Pinköld
vtan tizedik napot, melyet mais
(Festum CORPORIS Christi) VR
Napiara hiunak.

Talalta penig azt az I V. Orban
Papa, Christus születese vtan 1264. Vr Napia,
elzandóban: Es az V. Kelemen
V 5 Papa,

Epit. Ana
them. 18.
Decl. Ana
them. 14.

Epit. Ana
them. 19.
Decl. Ana
them. 15.

Festū Cor
poris Chri

HARMADIK

Papa, (in Concilio Viennen: Gallia-
rum, á trecentis Episc. anno 1311.
celebrato) erősfetőte es parantsolta
meg, hogy mindenőrt nagy pom-
pauul meg tartassék. Mert elein nem
mindenőrt illik vala meg, mint hog
meg most sem tartiak meg á napke-
leti Ecclesiákban.

Iohannes Balazus írja, hogy Or-
ban Papanak egy Eua neuó Apacza,
ielőnesbűl tanatslotta volna ez in-
nepnek szerzelet. Mely őrdőgi ta-
lalmány noha elein igen kitsin te-
kenterben vala: de mihelyőn az
Monstrantiaual való pompas pro-
cessio iaras, tant, hegedű, cimbalum
pengetes, kürt, trombita fújjas, or-
gonas hozzája földoztatek, mind-
iaraft Isteni tisztólet es imadasis ia-
rula hozzája: Es így az teremprőte
allatnak, (á monstrantiaba rekesztőte
kegyernek,) Isteni tisztóletőte tesz-
nek. Mely merő azon balyuanyo-
zas, idegön Istén imadas, es Istén
karom-

RESZE. 142

karomlas: ama REGVLANK sze-
rinte

Sacramenta extra vsum legiti-
mum diuinitus institutum, non sunt
Sacramenta. Eonunk es innunk
parantsolta ezt Christus Vrunk, es
nem vezakrul vezakra processional
es Persiai pompauul szóuernőkök-
kel, zafzlokkal, sippal, dobbal, he-
gedűvel fellel hordoznunk es imad-
nunk.

Tudom, hogy á Papista Vraim, Obiectio
az ő szokott ellen veresőkkel men- Pontificio-
tenek itt magokát, monduan: Va- rum.
lahol az Christus bizony Istén es
ember vagyon, ott imadando ő. A-
zett az Vt Vatsoraiában, es az (Per-
siai pompat meg halado) Monstran-
tiában is imadando.

Előfeleletünk erre im ez: Mi- Resp.
keppen az kőroztuiz (extra vsum,
vel in ipso abusu) ha vele né elünk,
auagy ha gonosz vegre elünk vele,
nem kőroztség es nem Sacramen-
tom:

HARMADIK

rom: Vgy az Vr Vaforaisualis ha nem elünk, (mennjuel inkább, ha gonoszul elünk) hanem az proceffioiban nagy pompával azt, Isten parancsollattya ellen, chuf gyanantással hordozzuk es imadgiok, nem Sacramentom, s nem Vr Vaforais, hanem baluani imadas: melyben az Isten tulajdon tisztetsege az kenyereknek adatik.

Masodik feleletünk im ez: Hogy noha az kenyerek es az Christus testenek, az Vr Vaforaiának szolgatatafaban, Sacramentomi egygyesülése vagyon: mind az által az kenyert nem imadhattyok az Christussal egygyüt. Mert nem követkőzik ez iol: Az Christus imadando. Azert azis á teremptett állat melyben ő iolón vagyon, imadando.

Mert hit által az Christus mi bennünk lakozik, Ephes. 3. Es az tellyes szent háromság az hiuekben lako helyet szerez, Iohan. 14. De
iancs

RESZE 143

Innen nem követkőzik, hogy az hiu ember előtt terdre le esuen, kezei deráhitatossan föl emeluen, Isteni tisztöletöt ő nekiök tegy, Deut. 4. Mi kabaság volna tehát, ha az Monstranciába rekesztött falat ostit imadnad?

Ezzel pedig mi nem tiltiok azt, hogy nagy áhítatossággal, szep testi es lelki alázatossággal az VR Vaforaiának vetelehez ne járulnal. Mert igenis szükségös az: Mennjuel inkább nem tiltiok, sőt vgyan tartiok (es valliokis, az Vr Iesus Christust, bizony Istent es embert, kiegeszlen mind az ket természetben, az VR Vaforaiában mindenőrt (valahol az ez földön igazan szolgatatik) iolón vagyon, imadandónak lennie, es vgyan tellyes szünetünkbul es szünetünkbul, lelőkben es igazságban. De vgyan egy szoual tagadgyok azt, hogy azt az Isteni tisztöletöt, á kálitkaba rekesztött kenyert, sőt vgyan

HARMADIK

gyan az VR Vatsoraiban valorais
Fulmē bru kelletnék igazetanunk. Az Tri-
zum Frid. dentomi Concilium menyűtő kő-
Conc. uetűl pedig itt nem fűlűnk: holot
effelől Istennek sem parantfolatia,
sem igereti nintsen. Sőt az regiek
Authoritassa nélkülis meg fogyat-
kozot, vgy mint Eva Apacza alom-
ia, es negyedik ORBAN Papa ta-
lalmannya: es őtődik KELEMEN
Papa Edictumia: es az ő porazokon
folyo szeghen vakoknak tudatlan-
sagbul szokott szolofmaia. Kik no-
ha sokan, es vgyan nagy küllő te-
kentetbenis vannak: de vgyon ar-
rul REGVLANK, hogy:

Multitudo errantium, non pa-
rit errori patrociniū. Az soka-
sagnak sok üdőtűl valo teuelgefe,
nem mentheti sem ioua nem teheti
a teuelgeft.

*Az masik Teuelges a Sa-
cramentariufoke.*

RESZE.

144

*Az Sacramentariufoknak
az Vr Vatsoraia felől valo
tetemes teuelgesők
tizenkettő.*

ELső cz: Aholők azt tartiak es
tanetiak, hogy az Vr Vatsoraia-
nak igheit, nem tulaidon maga saiat
ertelmeben: hanem Tropicē figura-
tē, Metonymicē, relatiuē, &c. példá-
zat szerint, idegön, el rőytőtt, ie-
gő ertelömben kelleftek erteniye. Es
igy irkálnak effelől.

Qui in verbis Cœnæ (HOC In capitib.
EST CORPVS MEVM: HIC conf. anno
EST SANGVIS MEVS) præcisē 1554. edi-
literalem sensum vrgent, eos tan- tis p. 24.
quam præposteros interpretes repu- & 57.
diamus. Nam extra controuersiam
ponimus, figuratē accipienda esse:
vt esse panis & vinum dicatur ID,
quod significat.

Az

HARMADIK

Az az: Akkik az vech Varforai
 annak igheiben (EZ AZ EN TESTOM:
 EZ AZ EN VEROM) az börti szentint valo értelmet alar-
 tiak, azokat mint vizzha készült ma-
 gyarazokat meg vettyök. Mert azt,
 vetekódestul üresnek vallyok, hogy
 az kenyeres bört, annak nem mon-
 datnak, auagy neueztetnenek, az
 mit azok egyöznek.

Bullinger:

Henricus Bullinger in lib. de
 Sacram: Ecclesiae így ír:

Verba Christi. (HOC EST
 CORPVS MEVM: HIC EST
 SANGVIS MEVS,) non rigide ad
 literam sunt exponenda, sed symbo-
 licè & Sacramentaliter, ita: vt cor-
 pus & sanguis Christi, in sua substan-
 tia & natura, & in loco suo, in ali-
 quo Coeli loco maneant,

Ezöket a Christus mondasanak
 igheit (EZ AZ EN TESTOM:
 EZ AZ EN VEROM) nem szuk-
 seg nagy dorzauuan az börtire ma-
 gyarazni,

RESZE. 145

gyarazni, de ielkeppen es szentleg-
 keppen, vgy: hogy az Christus teste
 es vere az ő allatiaban es termelze-
 riben, es az ő helieben, az egeknek
 valamely helyeben maradgyon. Aze
 penig á helt meg ma sem tudgyak az
 Calvinistak hol legyen az egekben.

Neis chodald azt, hogy ök az
 Christus nissuan valo igheirül el fa-
 kaduan, tropusokra es peldazatokra verba Coe-
 siernek: holott sokan ő közülök, ki na Domi-
 nyomatott irasokban, nem segyon. nica explō
 lörtek, azokat a Christus monda, duat.
 sanak szent igheit, az VR Varforai
 szolgaltatásatul ki rekesztreni es ki-
 tiltani illy neuezettel, mint ha ho-
 maliossak es hecaban valok volnanak
 azok.

Affelöl a Tigurinusok így irnak,
 in Resp. ad D. Iac. Andr. de Test: Tigurini.
 Brent. Petimus ab ipsis, vt ne
 quemadmodū hastenus fecerunt,
 verba Coe: Dominica, fundamen-
 ti loco ponant, & hoc pacto causam
 suam

suam tueri velint. Azt kíványok
ő tőlök (vgymond) hogy az Vrnak
Vatforaiának igheit fundamentom
gyanant, az ő igyóknak oltalmazá-
sára ne tartsak, mint ez ideiglen fok-
tanak vala chelekődni.

Martyr.

Petrus Martyr in Dialogo con-
tra Brent. p. 127. így szoll: Sem-
per mihi visi estis minus, quam par
est, sapere, cum prodogmate æquē
absurdo, ac inutili sic laboreris, nec
pro eo tuendo quicquam habeatis,
nisi Christi Toriton: Hoc est cor-
pus meum.

Mindenkor kevessebbet látta-
tatok ennekőm, annalaz mint kell
vala érteni, ahol egy szinten olyan
keptelen mint haszontalan tudo-
manyert így farradozmatok, annak
oltalmazására több erősegtők nem
leuen Christusuak im ez mondás-
nak: Ez az en Testőm, egyenőssen
valo értelmenel.

Neostadi
Admon.

Neostadien: admonit. pag. 94.
181

ni (Vbiquitarij) nihil præter ver-
ba, verba, verba Christi sonant.

Az Bremai Conuentusban illyen Bremai
pogányhoz sem illendő fokot okat-
tanak ki: Was habt ihr Luthere-
nischen mehr/dan drey vnmäch-
tige wort: Hoc est corpus?

Ti Lutheranusok, mi tek vagón
ti nektők (vgymond) több, ez ha-
tom erőtlen igheknel: Hoc est cor-
pus?

Második teuelgesők im ez: Hoc
Christus Vrnk testet es veret nem
szajhat, hanem csak telőkkal, hűttel,
es az eghbe föl emelt gondolattal
kellestök venni: vgy hogy, testi sza-
jagat, az Vr Vatforaiához iarló em-
ber az pusztá kenyernel es bornale-
gyebet ne vegyön.

Huldric. Zyvinglius in Confes. Zyving.
ad Carolum Epist. 7.

Quod Christi corpus, per essen-
tiam, aut realiter, hoc est, corpus
ipsam naturale in Cœna adsit, aut
ore

HARMADIK

Ore accipiatur id non tantum negamus: sed errorem esse, qui Deo aduerfetur, conftanter affeueramus. Az az:

Hogy az Chriftus teſte, allattia ſzerint, auagy valofagofian: az az: vgyan azon természet ſzerint való teſte az vgh Vátforaban ielón legyen auagy ſzajjal vereffek, azt nem chaktagadgyok: de vgyan Iſten elen való verőknek lenniye, alhataſtoſſan vallyok.

Caluinus. Caluinus Ianofis in defenf. contra VVeſtphal. p. 65. azt írja: Hogy ő híſzi es tanetia, hogy ſzajjal az Vt Vátforaiaban, ſemmit az pufzta ielen egyebet, az Vt Vátforaiához is, rulo ember nem veſzön.

Beza. Theodorus Beza in Creophagi pag. 9. írja, meg roſſadott találmának lenniye azt á valláſt, hogy valaki Chriftus valofagos es allattia ſzerint való teſter, teſti ſzajjal, az kegyerrel yenneie.

Harma

RESZE. 147

Harmadik, Negyedik, es ötödik teuelgeſők im ez: Ahol azt tanetiak, hogy az kenyér es az bor ne legyen oly eſzköz, mely által Chriftus Vruuk valofagos teſte es vereadatnak mi nekünk: hanem hogy reſz ſzerint chak külfő vallafunknak es profefſionknak iele legyen, mely által az kőróztienek magokat egy mas kőzórt meg íſmeriek: reſz ſzerint penig hogy iele, pőſſeti, billege, tekeneteti, es emlekőzterő peldaia legyen az Chriftus tauol való teſte, nek es verenek: mellyek által, vgy mint külfő ielek es zalagok által meg erőſödünk felőle, hogy az hűt oda fől haghuan az eghekbe, nem kűlőmben eggyefűllyőn az Chriftus teſteuel es vereuel, mint ſzinten az mi teſti ſzaiunk itt alat á teſti kegyerrel es borral, vgy mint külfő ielekkel reſzeſűl. Es bizonyara vgyan ez őnteuelgeſt ez mai napigis ſcyek fől altaigh oltalmazni igyekőznek.

X 3

Azett

HARMADIK

Azert ezökre is ier hozzunk az öné-
nen magok irasibul bizonylagokat
szembe.

Zyving.

Zyvingl. in libr. de vera & falsa
relig. p. 262. & 264. így ír: Verba
Christi, (Hoc est corpus meum) ira-
debent intelligi: Hoc quod ad es-
dendum præbeo, est symbolum mei
corporis, pro vobis traditi. Vel:
Panis significat corpus meum. Az
az: Az Christus im ez igheie (EZ
AZ EN TESTÓM) vgy kell érte-
ni, hogy az, á mit en ti nektek enne-
rök adok, az en ti erőttérök adott
testómnak iele az: AVAGY: Az
kenyer jegyzi az en testómet.

Zyving.

ISMEGPag. 266. Cœna Do-
mini abusu dicitur Nouum Testa-
mentum, pro symbolo Noui Testa-
menti: Sicut imago Cæsaris appel-
latur Cæsar, Az Vr Vaflo-raia (vgy-
mond) idegön értelömben monda-
rik Vy Testamentomnak, az Vy Te-
stamentom teleert: Mint szinten az
Chaszar

RESZE:

148

Chaszar (leirt auagy ki faragot) ke-
pe, hogy Chaszarnak lenni je mon-
darik. Titulus sine vitulo.

Hatodik es hetedik teuelgélők
im ez: Ahol ök mind közönlegős-
sen igy tanetnak: hogy az Vr Vaflo-
raiban, az Christus tauol valote-
stenek ereie, haszna, es erdeme nem
egyebbet, hanem chak az hűtetel kö-
zölteetik: es hogy chak hűtetel, le-
lökkel vegyők az Christus testet es
veret: vgy, hogy az Sacramentomi
eggyesülés egyeb semmi se legyen
hanem chak valami hasomlatossag
es tekenet, az iel es az iegyzetött
allat között: tudnya illik, az men-
nyben az Christus testnek es ve-
genek, az testi kenyerral es borral va-
lami hasomlatossaga es tekeneti va-
gyon.

Sacramen-
talis Vnio,
sensu Cal-
uinistico.

Hogy ez goromba teuelge-
sis önek legyen, ier bizone-
sok

*ésők meg aztis az önne
magok irasibul.*

Zanch.

Zanchius in Miscel. pag. 253.
Az irasban (vgymond) sohol sem
tanitatik az Christus teste etelenek
mas modgya. az hűttel valonal.
Mert az Christus testeuel valo re-
szelűes, mindenkor csak hűttel le-
szon. Mely felő: szent Iános Evan-
gelista ir. Cap. 6.

Gualteri

Rudolphus Gualter in præfat.
Epist. ad Rom: így ir: Hiszszük
vgymond, hogy mi az mi lelkeinket
hűt által, ez romlando egekön fö-
lyúl iűuen, az Christus testeuel es
vereuel taplaltassunk.

Gualter.

Es egy keussel oda hatrab így
szoll: A Lutheranusok, á Chri-
stusnak vgyan azon valosagos testet
mondgyak ez földön iclőn lennije
mi pedig menyekben mutatiok azte
á Christus ereiet es kegyelmet pe-
dig

dig mindenőt elterietnek: es az Sa-
cramentomokban, az ő rendelese
szerint, mi nekünk meg pőchetöl-
tetni es reprezentaltatni ertiök.

Calvinus admoniti: ultima con- Caluinus
tra VVestphal. azt iria, hogy: Az
Christus az ő lelkeuel mi bennünk
lakozuan, ő magához vgy emel föl
minket, hogy az ő testenek meg ele-
uenitő ereiet mi belenk által öntse,
hogy az által nem külömben, mint
az napnak az ő fenye által eltető
melegsegeuel, taplaltassunk.

Iohan. Sturm. in scripto con- Sturm.
tra Lucam Osiandrum. Christus
mondasat, Hoc est corpus meum,
így magyarázza: Hæc est substantia-
lis & viuifica gratia mei corporis:
Hæc est Dei Spiritus: Hæc est E-
uangelica gratia, vis & virtus mei
corporis. EZ AZ EN TESTÖM:
Ez az en testömnek allat szerint va-
lo es eleuenitő kegyelme: Ez az I-
stennek lelke. Ez az Euangeliomi
X s kegyes

HARMADIK

kegyelöm: Ez az en testömnek e
reie es haszna.

Nyolczadik teuelgésökbé azt hoz
zak elő: Hoá az Christus menyek
ben menetele, es az ő szent Attia
nak iobiara való ülese allyon ellene,
hogy Christus Vrank teste es vere,
itt alatt, ez földi elterő allatokkal
ielőn ne lehetsőn. Mert Christus
nak szent Peternek amaz mondasa
szerint. Act. 3. az eghűl be foglal
tatni kellőtt, vgy hogy az egh őret
környűl foghia es meg határozza.
Es vgan azért oly igen tauol mond
gyak lenniye az Vr Varsoraiatul, mely
igen tauol az legh földő egh ez föld
keréksegetűl vagon.

Beza.
Ez teuelgésnek derekkeppé való
hírtőgetőie volt Theod. Beza, ki
Heshusius ellen így it: Tanto in
teruallo rem Sacramenti separamus
a signis panis & vini in Coena Do
mini, quanto distant Caeli Caelo
rum a terra. Az az: Az Sacramen
tomnak

RESZE. 150

tomnak allatiat, az kenyerek es
bornak ieleitűl annij tauol szakasz
tiok az VR Varsoraiaban, mennyira
az egheknek eghai az földűl van
nak.

Danæus in exam: libri Chemn: Danæus
de Persona Christi azt mondgya:
Mi Calvinistak tanetiok az Christus
testet (siru ipso) hely szerint annijra
lenniye az ielektűl, mennyira azok az
eghek vannak, kikben föl ment ez
földűl, melynek szinen mi itt alatt
lakozunk. Mert soha senki nem
bizonythatia megis, Christust az ő
testi allatiának ielőn volta szerint, ite
ez földön ielőn lenniye, sem az VR
Varsoraiaban, miglen az szolgálta
rik. Mert helyen marad ez a mi RE. Regula Cal
GVLANK: Verum corpus pluri
bus in locis simul esse non potest.

Az igaz test több helyekben egy
szőr mind nem lehet.

Azt itt ved észödben, hogy a
Sacramentariusok, az szent Peter
nek

HARMADIK

Refutatio nek amaz mondasat, Actor. 3. hsz
 falsz expo- missan fordetiak, Es magyarazzak.
 sitionis, Mert az Görögh ighek rend szerine
 Actor. 3. im ily folynak: ön dei ton ura-
 non dexastai. Mely görögh ige-
 ket deakul nem ily kellót volna for-
 detani: Quem oportet COELO
 CAPI: hanem ily: Quem oportet
 COELVM CAPERE, auagy:
 SVSCIPERE, Magyarul ezt ily ad-
 hatok: Kinek szukseg az menyer
 auagy az eghet be foglalni: Es nem
 vgy, mint á Caluinistak fordetiak,
 monduan: Kinek szukseg az meny-
 tül (auagy az eghtül) be foglaltatni:
 Hamis voltat penig az ő Magyara-
 zafoknak es forditasoknak az gör-
 rögh igheknek Constructiois es fo-
 lyasais igón szepón meg mutatis,
 Mert ez az ige dexastai est aorist:
 primus, infinitiui medijs. Verba
 Mediae vocis pedig astiue & pasiue
 vetetnek, mint á Deakoknál az Ver-
 ba Communia, az obliquus casusnak
 condi-

RESZE. 151

conditiois szerint. Itt azért ez az
 ige dexastai, hogy astiue veressék,
 meg mutatis azt, az vranna vetót
 accusatiuus casus Tón vranon. Es
 ha vgyan á Caluinistak elmeie sze-
 rint szollott volna itt szent Peter:
 rehat ily kellót volna ő nekie ez
 görögh ighek ki mondanija: ön
 dei apo tu vranu dexastai. Azért
 hamissan magyarazzak ezt á mon-
 dast, á Sacramentariustok.

Kilenczedször, Aztis igen Si-
 mogatiak: Hogy Christus Vrank
 az ő testenek es verének, az vegh
 Varsoraban való ielón leteleit, mint
 hogy nemis igherte, akkeppen meg
 sem adhattia: sőt vgyan nemis akar-
 ia meg adni. Holozt, az fól vett
 emberi természetnek tulajdon-
 sági, semmikeppen meg nem enge-
 dik.

Ide tartozik Petrus Martyrnak Martyr.
 amaz Isten karomlo irasa, in Dial.
 contra Brentium, ahol vilagos ige-
 kel

kel így szól: Hogy az Isten minden ő hatalmával sem chelekódhatna azt meg, hogy az három szegletű figurabul (Δ) negy szegletű legyen □: Sem az harmat negy nem tehetne. Azert azt sem chelekódhatna meg, hogy az emberi természet szerint való test egyszerű: Sem mind több helyekben lehessen, hanem nagy mindonit. valahol az Vt Vasforaia szolgaltatik. Vgyan ezen porazon foly Bezais in Creophagia, in libr. aduersus D. Iac. Andr. & D. Nicol. Selnecc. & D. Pappum, ahol több irasi között azt mondgya: hogy az Christus az ő testet itt ez földön nem adhatya az VR Vasforaianak kenyereben, valóságosan es allattia szerint ielön leuen. Mert nem hazudhad: sem egymással ellenkötő dolgokat nem mondhat, sem chelekódhatik.

Es ide tartozik a Sacramentariusoknak minden vetekődesők melyet

lyet mind irásokkal, sem mind karomkodó szavakkal, az mi Vtunk Iesus Christusnak az ő emberi természetével közöltetött dísfőleghe ellen indertottanak, es mostanis minden ereiókkel indítani naponkint igyeköznek. Tizedik teuelgefő kis írónyu, tudni illik im ez. Hogy az Vt Vasforaianak igheit tellyességgel elhadgyak nemely Sacramentariusok, az VR Vasforaianak szolgaltatásában, ilyen tetterött okert: hogy nem annyra az Istennek igheje, es az Christusnak mindenhatósaga, mint az vevő embernek büti, telzi az Christus testet es vetet, az vegg Vasforában ielön valoua.

Iteld meg azert ezt csak magadban, oh Isten felő hiu körösten ember ha nem vndok, es Isten ellen karomkodo vallase ez? Sőt vgyan a zertis fiennek az szent Ianos Evangelista irasanak hatodik refere, mely nem az vegg Vasforatul szól: hogy az mi

az mi VR VNK vegh Vátfőraianak
igheitül irtoznak: es nem akariak
engedni, hogy azok legyenek az Vr
Vátfőraiarul valo Quæstionknak fő
fundamentoma.

Svvencké. Ioachimus VVestphalius vgyan
közönfegős irasaban ielönti, hogy
Svvenckfeldius tanatsabul tellyes
seggel meg vettetört legyen az Sa-
cramentariásoknak, Christus Vrnk
nak im ez mondata: (Ez az en te-
stöm) az Vr Vátfőraianak szolgálta-
rasaban; illy okkal: mint ha az á lel-
ki ertelómnek ellene, es akadalya-
volna.

Zvvingl. Ide nezőtt Zvvinglius in Epi-
stolad Princip. Germaniæ: ahol azt
iria: Hogy az kórósztienőknek, kik
az igazságot az Vr vátfőraiarul valo
vetekódesben, meg akariak ismer-
ni, nem kelleffek az Christus mon-
dalanak igheire nezní: hanem hogy
kiki mind az önne magá szíuere
es lelket foghja tanatsban, es at-
tul

tul tudakozzek es ertekőzsek affe-
löl.

Az ő tizeneggyedik tenelgeső-
kis vgyan el szenvedhetetlen, ahol
azt kialtiak: Hogy az hiuek ne ke-
ressék irratatt ez földön, az Vr Chris-
tus szent testet es veret, az Vr Vá-
choraianak kenyereuel es borauul
eggyütt: hanem inkább hűttel az es-
gekbe föl röpüllyenek abba az hely-
be, ahol Christus az ő testeben ül, es
ott reszesüllyenek vele.

Theodorus Beza in Creophag. Beza.
effelöl így ír:

Non negamus, sed ponimus cor-
poris & sanguinis Christi præsen-
tiam in Cœna: non quod nunc sit
in terris Christi caro: sed quod ma-
nens in Cœlis, nobis tamen per fi-
dem in Cœlum vsque euectis verè,
per spiritus omnipotentiam com-
municetur. Nem tagadgyok (vgy-
mond) de föl vgyan vallyok az Chri-
stus testének es verének az Vr Vátfő-
raiaiban

raíában való ielón letele: nem hog
most ez földön legyen az Christus
teste: de hogy az menyekben ma
raduan minkünk azért hűt által az
menyekigh föl emelkednek, bi
zonyossan, az lelőknek mindenha
tosaga által kőző tettek.

Beza.

Vgyan azon Beza maffuttis Epi
skol. 5. azt mondgya:

Reuera á nostris oculis, ac pro
inde á loco, in quo Cœnam Domi
ni celebramus, tam procul nunc ab
est Christi corpus, quam abest Cœ
lum á terra: Tamen quatenus hæc
actio Cœlestis, & fides nostra, in cœ
lum vsque subuehitur, vt Christum
quam efficacissime apprehendat:
hoc sane respectu, præsentissimam
esse Christi carnem nisi fatearis, Cœ
nam Domini euacuas. Az az:

Bizonyára az mi szömeinkről,
es azért á helytőlis, ahol az VR Va
csoraiat szolgáltatások, most annyra
taol yaon az Christus teste, meñy

se az

re az menyektől ez föld vagy on:
Mind az által az mennyben é men,
nyei chelekődet, es az mi hűtünk,
szinten az menyekben vitetik föl,
hogy Christust igón erőssen meg
fogha, erre nezuen vgyan, ha ielón
lennije Christus testet igen tagadan
dodis, azzal az Vr Vacsoraiat meg
üressetőd.

Danaus az ő irafában Selnec Danaus.
cerus ellen igyszoll: Fide oportet
nos in Cœlum euehi, vbi Christus
est: atque ibi ipsius Christi carne,
spirituali modo, & per fidem com
municare.

Hűt által kell, vgymond, mi ne
künk menybē vitetnünk ahol Chri
stus vagy on, es ott kell az Christus
testeuel, lelki módon, es hűt által
teszesülünk.

Az cō tizenkettődik teuelge
sők az Meltatlan vendegőkről va
gyon: kik kezűletlen iatulnak az
Vrnek asztalához. Es ez az ő teuel

Y a

gesők

HARMADIK

gefők ket fele: Első ez: Ahol ók azt valliak, hogy az hirtelenők augó meltaatlanok, az VR Vaforaiaban, nem Chriftus Vrunk valofagos testet es veret, hanem csak azon puffata kenyeret es bort vesznek.

Masodik im ez: Hogy nemelylek ő közűlők ket fele meltaatlanokat mondnak lenni, vgy hogy: az első rendbeliek az nyluan valo csegerős bűnben, poenitentia tartas, es életőknek meg iobbirafa nélkül első Epicuræusok es Empæctak, az Istennek es az ő szent igeiének chufoloi legyenek: es ezek nem az Chriftus testet es veret, hanem csak azon puffata kenyeret es bort vegyék, iresletőkre es vesződelmőkre. Az masodik rendbeli meltaatlanoknak pedig azokat mondgyak, kik vgyan hisznek Chriftus beszedenek, de ezt a szent lakodalmat nem bőchűllik meg: Ezők felől azt mondgyak, hog Chriftus testet es veret ezek vegyék,

RESZE. 155

gyek, de iteletiőkre es katozatiokra.

De holot ezőkről mind a ket fele teueigeiőkről oda fölyebis Quaest. 6. Capitis 2. beufegősben izollottunk: immar itt csak ez all előtünk, hogy az ő irafokbul ezőkre bizonsagokat tamafszunk.

Effől Iacobus Grynæus part. 2. Grynæus. problem. p. 203. így ir:

Sacramenta fidei, solis fidelibus esse Sacramenta. Hogy az hűtnék Sacramentomi, csak az hűeknek legyenek Sacramentomok.

Musculus in Locis p. 377. & 381. Musculus. Indigni licet Sacramento tenus edant ac bibant, reuera tamen corpus & sanguinem Domini neque edunt. neque bibunt, sed tantum panem & poculum. Az meltaatlanok noha az Sacramentomra nezue egienek (vgymond) es igyanak, valofagosan mind az által az Vrnak testet es veret nem elzik sem nem iszszak,

HARMADIK

hanem csak az kenyeret es bort veszik.

Bucerus. Bucerus in Declarat. Art. Concordiæ, harom rendbeli embereket számlal előbe, kik az Vt Varforaiához járulnak.
Vide supra
Quæst. 6.
Cap. 2.
Arctius,

Arctius Bucerus követuen ebben, Serm. 3. de Coena Domini ket rendbeli megtatlanokrul emlekezik: Elsőket azokat mondgya lenni, az kik meg tanulok, az Vt Varforaiának iol veteleben. Nemellyeket pedig ollyanoknak mond lenni, kik mindenkoron megtatlanok maradnak, kik az Istennek semmi intesere meg nem iobbiriak életőket: Es ezek karhozatiokra veszik az Vt Varforaiat.

Martyr.

Petrus Martyr meg többeti a megtatlan vendégőknek szamat es harom rendbeli megtatlanokat mond: in Comment. super Cap. 1. Cor. 11.

Sunt varij gradus indignè accipientium. Alij enim sunt omnino atei,

RESZE. 156

atei, ac fide planè destituti: alij eris fide historica vtrunque admittunt, quæ ab Ecclesia creduntur, laborant tamen gravissimis peccatis & poenitentiam non curant: alij vera fide ornati sunt, sed tamen in vita ac moribus remissius ac negligentius agunt, neque student emendationi. Hi omnes indignè dicuntur sumere: sed prioribus duobus hominum generibus, quod commune est, ad mortem & damnationem conducit: his vero postremis, salutaris quidem est communio. Quia & Christus in illis manet, & in Christo ipsi manent, atque inde vitam æternam habent. Az az:

Az megtatlan vendők külömb es külömb rendbeliek. Mert nemellyek tellyességgel Istentelenők, es hűttül szakarok: Nemellyek noha Historiai hűt szerint, nemi reszből azt meg engedik, a mit az Isten győlekezőeti bizsón: mind az által nagy

sulyos bűnökkel terheltök es az poenitentia tartással nem gondolnak: Nemellyek igaz hittel ekőfiek, de mind az által életők es erkőtlők vi-seleleiben rőstök es tuncyak: es nemis igyeköznek azoknak meg jobbita-sara. Ezök mint feienkint meitat-lan vendegőknek mondatnak. De az első ket fele Communicatio em-bereknek halalokra es karhozatiok-ra szolgál: Ez vtolsóknak pedig iol-lehet idueffegőkre: Ez vtolsóknak pedig üdueffeges az VR Vattoraia-
yal valo eles. Mert az Christusis ő bennök lakozik, es ő kis Christus-ban lakoznak. Es innen őrók ele-tiök vagyon ezőknek.

Mind ezöket az teuelgefőket, az körőszitieni egyeffegről itt keny-
uetske, es annak Apologia, Az VVi-tébergai Doctoroknak is amaz kő-nyuók, mellyet neueznek (Refuta-tionem Consensus Galuinistici) nag-beusegessen es szép értelmel rea-
futallyak

futallyak es meg hamisítiai. Azert mi ez eggyel itt meg elegőduen az-tul, hogy az ő tizenket goromba te-uelgefőket, az szent irasnak rendi es folyasa szerint, az őnnen magok irasbol, ide föl elegge meg bizony-tottuk: az szorgalmatos Olvasor megis Khemicius Martonyra, Ni-coli: Selneccerusra, Chytraufra, Da-uid Lobeckhiusra es többőchyűle-tősrudo Doctorokra mutatom, kik ebben nem kichinfartadsággal, de nagyob haszonnal forgolottanak az magyarazatban: Hozza aduan ez-tis, hogy vgyan ezön kenyuetske-ben ide fölis elegendő feleletiók va-gyon minden ő mi ellenünk valo Argumentomiokra.

De Qualitate &c. Panis.

AZ mi pedig az kenyér formaiat, abraza-tiat: mikora, es minemű voltat illeti: az mint oda föl Calui-

HARMADIK

az herba valo disputatiot szinten
olyan szeled lelökkel el mulathat-
tak volna, mint szinten hogy az po-
harnak materiájáról es formájáról
né disputálnak, arany, ezüst, badag,
ohn, föld auagy fa pohar volte, auag
üuegh, melyből Vrunk az vegh Va-
chorának borat olzogatta: sem á
bornak finetűt vörös bor volte az,
auagy fejtet? Item: Edősse, auagy
Souanyu? In rebus scitis, tisztessé-
gős embernek ha iaczodozni es tte-
falni, chak külfő dologbanis, igen
gyalazatos: Bizonyara itt vgyan
veszödelmes. Mert nem ember
szerzelerül es Testamentomarul va-
gyon itt szo: hanem az Attia min-
denható Istennek dielőségős szent
fiának, az bizony Istennek es bi-
zony embernek testamentomarul,
az mi idueffegünknek es örök ele-
tünknek zalagyarul. Meg börtül-
lyök azért ezt, es felelőmel tegyük
ehak emléköztetős rola, hogy lo
stenün-

RESZE.

158

stenünket valamikeppen meg ne
terstök.

HARMADIK REND, BELI TEVELGŐK.

AZ Isten ellen, es az mi Vrunk
Iesus Christusnak nölvan valo
vilagos szent igheie ellen ka-
romkodo, chufolo, szidalmazo, es
gyalazatos beszéddel elő es iro em-
berök.

Azok körül valo Zvvinglius, Zvvingl.
akkorin Epist: ad Matthaeum Alber-
tüm, illy karomlast ir: Carnem
Christi comestam gignere aliud non
posse, quam carnem. Nam carnem
esse, quicquid ex carne nascatur.

Hogy az VR Christusnak meg
ett teste, egyebet semmit ne nemz-
helsön, hanem chak testöt. Mert
valami testből szarmazik, vgyan chak
test az.

Oecolampad. in lib. de verb. Oecolamp.
Doms

HARMADIK

az herba valo disputatiot szinten
 olyan szeled lelökkel el mulathat-
 rak volna, mint szinten hogy az po-
 harmak materiájáról es formájáról
 né disputálnak, arany, ezüst, badag,
 ohn, föld auagy fa pohar volte, auag
 üuegh, melyből Vtrunk az vegh Va-
 chorának borat olzotogatta: sem á
 bornak finerül vörös bor volte az,
 auagy fester. Item: Edőse, auagy
 Souanyus. In rebus scrijs, tiszteles-
 gós embernek ha iazodozni es tre-
 fálni, chak külfő dologbanis, igen
 gyalazatos: Bizonyara itt vgyan
 vesződelmes. Mert nem ember
 szerzeserül es Testamentomarul va-
 gyon itt szo: hanem az Attis min-
 denható Istennek diölősegős szent
 fiának, az bizony Istennek es bi-
 zony embernek testamentomarul,
 az mi idueffegünknek es őzők ele-
 rünknek zalagyarul. Meg bőrsül-
 lyók azért ezt, es felelőmel regyünk
 ehak emlékezőtőriszola, hogy la
 stenün.

RESZE.

158

stenünket valamikeppen meg ne
 fertősk.

HARMADIK REND, BELI TEVELGŐK.

AZ Isten ellen, es az mi Vtrunk
 Iesus Christusnak nájuan valo
 vilagos szent igheie ellen ka-
 tomkodo, chufolo, szidalmazó, es
 gyalazatos beszéddel elő es iro em-
 berök.

Azok közül valo Zyvinglius, Zyvingl-
 akki in Epist: ad Matthaeum Alber-
 tum, illy karomlast ir: Carnem
 Christi comestam gignere aliud non
 posse, quam carnem. Nam carnem
 esse, quicquid ex carne nascatur.

Hogy az VR Christusnak meg
 ert teste, egyebet semmit ne nemz-
 belsön, hanem chak testöt. Mert
 valami testből szarmazik, vgyan chak
 test a.

Occolampad. in libr. de verb. Occolamp.
 Doma

Dom: Anno 1525. edito, igitur karomkodik: Barbaries est plus quam Scythica vel Diomedea, in panis involuero, tanquam in ænigmate, hospitis Christi carnem querere.

Az Scythak es Diomedes görombasaganal nagyob (vgymond) az kenyérnek chomojaban, mint egy meseben, az vendég Christus testet keresni.

Erastus,

Thomas Erastus Medicus Heidelberg: in fundamentali sua declaratione pag. 29. igitur ondokoskodik: Sanguinem Christi pro peccatis nostris effusum in terram, ante annos 1500 computruisse, nec amplius esse in rerum natura.

Hogy az Christus vere, mely az mi bűneinkert ki ontatott az földre, immar ez előtt 1500. elztendővel el rothadot legyen, es hogy immar vgyan semmiue lótt.

Beza,

Theodorus Beza in fine lib. de absentia corporis Christi in Cœna, contra

contra Monachum quendam, igitur karomkodik: CANDIDAE (sive amassæ suæ) culum, imo partem diuersam: adhuc magis pudendam mundiorum esse, quam illorum ora, qui simpliciter verbis Christi inherentes credunt se præsens Christi corpus, in Cœna sacra, ore suo comedere.

Hogy az CANDIDANAK (az ó förtelmes szerelmessenek) segghi, auagy meg annalis külömb es gyaltatosb taghia (botlásd meg Vram Iesus ez búl valo verkömet, hogy az látor irasat chak előue kenszörítetóm hoznás) tisztab legyen azoknak szaioknal, akkik chak az Christus mondasához magokat tartuan, hiszik: hogy az Christus ielen valo testet, az vegg Varsoraban, az önben magok szaiual vegyek.

Mely ó irasabul könnyen eszód, ben vehetőd azt, hogy nem az Papistak Transubstantiatioia ellen, ha-

nem

HARMADIK

nem Christus Vrunk szájabul szá-
mazott szent igheknek (EZ AZ
EN TESTÖM, &c.) egyenős értel-
me ellen, az mint mi vallyuk, iria-
atkozott gonosz ember ezt.

Beza. Vgyan azon Beza in Creophi-
ghia, a Lutheranusokat, kik Chri-
stus Vrunk testének testi zájjal való
veueset oltalmaznak, szamaroknak
neuezi, es szomar arnkiert vias-
kodoknak mondgya lenni.

Beza. Vgyan azon Beza, az Christus
testének az vegg Varsoraban valo
ielönleletet szomar süleinek hiuia.

Beza. Vgyan azon Beza, egy keuesse
oda hatrab azon irasaban, (sceten-
tes sinicrepitus) somar büdös dör-
dülesének neuezi.

Az mi nemzetsegünkbeli Ma-
gyar Calvinista Vrainkis, mind az
mostaniak, s mind kik mi előttünk
egy néhány esztendővel eltenek, a-
maz idegön nemzetöktül, az ő er-
költsök igazgato Mesterektül olly
igen

RESZE. 161

igen meg tanultak effele szép ekös
phraszokat, es szollasnak modgyat,
hogy szabadon meg haladgyak eb-
ben az ő Mestöröket: kikis min-
ket Testraghoknak, Eleuen es nyers
hust es chontot euöknek, foggal
mardosoknak, szagगतoknak hiunak
mind irasokban s mind beszélgete-
sőkben, kik miatt maid chak az v-
ezan sem mehetünk elő. Kik kö-
zül, (sziume fai bizonyara raita,
mint nemzetömön) maid, pro ex-
emplo egyet előve hozok:

Szikszay Hellopceus Balint, De-
breczeni Prædicator, nyomtatta-
tott Debreczenben Anno 1574.
Komlos Andras által egy magyar
könyvet, in quarto: Melyben pag.
2.4. es a. &c. az többi között illyen
szörnyű es iszonyu isten ellen való
karomkodások vannak:

Ha ott volna az Christus teste
es vere (az VR Varsoraiaban) min-
den szörnyű halálnal nagyobbbal ves-
ne el.

HARMADIK

ne el. Mert izónkint ragattatnek; chontostul bóróstul meg törtetnek, mint mikor az vadakat az oroszlányok vagy farkasok meg esik, es meg faggatiak: Mint pedig minden oraban, szamtalan helyön elnek az köröztienők az Sacramentommal, mind itelet napiaigh: soha az mi Vrank Iesus Christusnak egyéb kinya es dolga nem volna, hanem csak hogy szajrul szajra menne, es faggaton faggattatnek: es éppen soha csak egy oraighis ne maradhatna. Sőt ha estue foggal az Christus testet ettek volna meg, vallyon f mit felszítottak volna meg holnapra kelue?

ISMEG: Embertelen etel es ital volna (vgymond) az ember husanak verének etele itala, akar nyers enned mint az farkas: akar meg sütned, főzned mint a Cyclops, es így meletatlan, es ok nélkül kenzenad. Soha semmi nem lehetne
iszonyub

RESZE.

162

iszonyub dolog ennél, ha csak EGY KÖZ EMBERT RAGHNAL megis, mint Thieftes az ő fiat; nem hog ilyen iol rótt vradat es meg valto-
dat HARABDALNAD FOG-
GAL, &c.

ISMEG egy nihany lineazal a labigy it: Akar lassid azért, f akar ne lassid, vgyan ember husf eszöl, ha ott vagyon az kenyetben es borban. Vtanna veti: Nagyob ez, hogy ha ott vagyon, hat az kenyetrel egyetomben el nyelettetik: az büdös hasban hőmpolyógh: onnan az helyben megyön: onnan az kamarszekben vettetik. Mert valamit ember meg eszik iszik, ez annak szerezteie. Illyen módon való ek-telenlegöt tulajdonetani pedig az Christus testenek, kész baromsag.

Ez az neuvezetős Magyar Hello-petus Balint okadása. Mely bizonyara baromlagnalis nagob baromsag. Mert az oktalan barom, az ő

Z 2

terem-

Nem mi, ha
nem ti tus-
laidonetia-
tok: ti ta-
netastok,
né mienk,

HARMADIK

teremprő, eltető, és tápláló Istenec
nem karomlya így, mint itt Hello-
pocus Balint chelekőszik: hané di-
cheri inkább az ő modgya szerint.
Ez a. 1. Psa. 95. Boldog Isten, Sil-
lyen bőszerűtlenül kelle kőrdőztien
embernek CHRISTVS VRVNK
felől írni.

Hogy pedig ő mi reánk akarja
ezt kenni, mint ha ez a mi vallá-
sunkbuliönne ki: soha azt az mi i-
rasunkbul, sem ranetasunkbul, sem
vallásunkbul S E N K I meg nem bi-
zoníjhatta, meg sem bizonyítja
mind ítelet napigbis. Azert ő o-
kadafok, es rarisok magoknak. Men-
nő sok vralatos karomkodafok tő-
bis legyen, iszonyu dolog chak ol-
vasni augy hallanijs. De sedd-
gyón es szegőnetlön meg tegedet
az VR Isten O Satan, es tapodgyon
hamarnap labai ala. Minket pedig
az VR Iesus Christus, kie az dicső-
ség, effele karomkodafoktul kegyel-
messen,

RESZE. 163

messen, az ő szent Neucert, oltal-
mazzon meg. mind amaz vtolso
meg latogatasnak nagy napiaigh.
Amen.

*Kinek az ő szent Attya-
ual, es az szent Lelökkel,
legyen deiseret, dicsőség,
balaadas es tisztesség, most
es mind örökre örök-
ken, Amen.*

INDEX LIBELLI.

Ez könyveteknek continentia
iat hogy jobb moddal az köröz-
sien oluaso elmeibe vehesse, erre
parison szamot: hogy ennek az
könyveteknek három része legyen.

ELSEO RESZE kereshi föl histo-
ricé az VR vatforaiarul valo derek
kerdest, az körözteni eggyesfegyül
irt könyvek kü botlatának ha-
rom okaitol. Pag 3. 4. 5. 6. 7. 8.

Elő hogy az Caluinistak, az Au-
gustana es Luther Martonij Confes-
sioia alatt, az Ecclesiaba titkon be-
szinlöttek magokat.

Masodszor hogy az Augustana
Confessionac tizedik Articulusat,
titkon, magok között meg veltre-
gettek, es meg chionketottak 9. 10.

Harmadtzor hog valamikor á fő
kerdesre kel vala á dolog, minden-
kor villongásra es chauargásra ven-
neicá dolgot. pag. 12. 13. 14.

MASODIK RESZE, Az VR va-
tforaiarul valo derek kerdesünket
altatia,

INDEX.

alttoia, es erősseri hat Quæstioiban
megh. 21.

Quæst. 1. Mi legyen az VR va-
tforaia. 22.

Ki szerzötte legyen, es ki által szol-
galtassék mostis. 23. 24.

Miből állion az vr vatforaia, es mi-
chiodas kenijerrel osztogattassék. 25.

Mi módon es formán szolgaltassék
az 35.

Mi vegre szerzettetett, es mikor kel-
lessék azzal elni. 36.

Quæstio. 2. Az vr vatforaiaianak
börü szerint valo értelmet erősseri
meg, tiz Argumentommal, es az
ellenkőző felt refutallia.

1. Arg: A veritate, sapientia, et
omnipotentia instituentis Chri 44.

2. A verborum institutionis pre-
picuitate et coherentia. 47.

3. A Consensu trium Evangelista-
rum: Matth. Marci Lucæ. 51.

4. Ab interpretatione et consensu
Pauli Apostoli. 60.

5. Ab

LIBELLI.

5. Ab Analogia Sacramentorum veteris & Noui Testamenti. 67.
6. Ab Analogiæ fidei Christianæ congruentiæ. 75
7. A Christianæ fidei Symbolorum perspicuitate. 76.
8. A plano et perspicuo verborum Christi sensu. 76.
9. A consensu orthodoxæ antiquitatis, 77. (80.
10. Ex ratione et doctrina Logica. Quæstio 3. De vnione Sacramentali et inde resultante singulari et inusitato prædicationis modo. Mikeppen egyesülyön Christus vrunk sz, teste es vere az VR valtoraiának veteleben az Könyerrel es az borral. 80.
- Mi legyen az Sacramentalis vnio 82.
- Miben különbözzenek az Personalis es Sacramentalis vnio. 85.
- De Sacramentalibus propositionibus. 87.
- Quæstio 4. Az Christus valóságos

INDEX.

- gos sz; testének es verének az vr valtoraiában való bizonyos iclön letet erősseri Argumentis. 74.
1. Ab articulo fidei Christianæ. 94.
  2. A dextera Dei. 95.
  3. A verbi Dei veritate 97.
  4. A Modorum præsentia veritate. 68.
  5. A verbis institutionis Coenæ dominicæ. 110.
  6. Ab integritate et præfatione huius Sacramenti. 111.
  7. A Contradictoriarum impossibilitate. 113.
- Quæstio 5. Az Christus vrunk testének es verének testi szaiunkkal való hozzanc vetelet, az oralis manducatio erősseri. 100.
1. Argum: Ex verbis institutionis Coenæ dominicæ. 115.
  2. Ex verbis D. Pauli 1. cor. 10. 115.
  3. Ab authoritate orthodoxorum patrum. 116.
  4. A dis-

LIBELLI.

4. A discrimine Sacramentalis et spiritualis manducationis. 117.

5. Acquiucatio voculæ spiritualis et spiritualiter. 120.

Quæstio 6. Azt erősteti, hogy az meltatlanok es meltok, hiuek es hisetienek; iok es gonofok, egy arant vegyek es egyek testi szaiokkal Chri stus vrunknak sz: teitet es veret, de külömb vegghele. 130.

kik legyenek az meltatlanok es meltok, es hany felek. 132.

1. Argum: Ex verbis Pauli 1. cor. 11. quicumq manducat. 134.

2. Ab autoritate orthodoxæ antiquitatis. 135.

3. Ex Regula Augustini, de integritate Sacramenti. 138.

Ez könyvnek harmadik része.

Három rendbeli teuelgöket fedd meg.

139.
Elsőben

INDEX.

Elsőben, az Papistaknak hat rendbeli teuelgésit. 140.

Másodszor. Az Sacramentariusok 12. rendbeli teuelgésit. 144.

Harmadszor, Az lstennek es az ő sz: igeciének karomloit. 159.

AGNO sedenti in throno, sit benedictio, et honor, et gloria, et potestas in secula seculorum. Amen.

Apocal. 5.

Mikor ember VR Vaforaiahoz akar
iarulni, így gyonyek meg
Isten előt.

Mindenható, örök, igaz es elő Isten, miuel
hogy az te szent iged által minden embert
meg feddez az ő bűneiről, es inted őket az ő ele-
tőlnek meg iobbítására: En nyaualyas címe-
ten es vallom te előtted, hogy en bűnös ember
vagyok, es nagy fok vetkekkel meg rakottam.
Mert nem igazan feltelek, nem hiszek te bűn-
valóban, nem szeretlek tisztán, az nyomorúság-
ban engedetlen vagyok, Istenes képpen az te sz-
neueden nem tisztetem, rósten adok halakat
tenelet, aítatos szűnel nem könyörgök te ne-
ked, em vallom bűneimet, az Tanitokat melto
bőchületben nem tartom, Az te szent igedet
rósten halgatom, az előttem iarokat es Biraimat
nem tisztetem á mint melto, es engedetlen va-
gyok, az en hiuatolomban hüuen el nem
gonoz kiuanfagra, fuytalanfagra, es gyű-
e indulok, chald es alnok vagyok. Mit
sokát előt. Az en természetem tellye-
Istenes képpen meg romlot es meg ve-
gonoz kiuanfag es feslet erkölczek mia,
á mel-

á mellyek Istennek minden parantfolatia ellen
tusakodnak, kiert meg erdemiettem Istennek ha-
ragiat es az örök karhozarot. De bizonyaba
banom hogy tegedet en teremtmemet meg ban-
tottalak, azért O Vram Iesus, en te hozzád so-
lyamok, te vagy az mi fő Papunk, Közbe iaronk,
es Iduőzítőnk, keried az te szent Atiadar, hogy
az ő haragyat en roltam el fordítsa, es ennelem
meg borsassa az en nagy bűneimet, az te szent
aidozatodert es halalodert, es meg szentelyen
engem az ő szent Lelkeuel, hoğ ez vran az künt
valoban meg vtallyam, es tellyes erőmmel lle-
ne allyak, es az en Istenelő iambor vy eleben
engedelmes legyek, es az ő parantfolatia szerint
mindencknek felőte őtet szerettem, e fe-
lebaratomat vgy mint en maga-
mat, Amen.

gon

